

memòria **2018**

mac

**museu
d'arqueologia
de catalunya**

On l'arqueologia
ens ensenya, ens inspira
i ens emociona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Museu d'Arqueologia
de Catalunya

museu d'arqueologia de catalunya

EDICIÓ

Joan Muñoz

TEXTOS

INTRODUCCIÓ

Jusèp Boya

MAC BARCELONA

Àngels Casanovas

Agnès Lupión

Conrad Mateo

Núria Molist

Isabel Moreno

Joan Muñoz

Antoni Palomo

Jordi Principal

Carme Rovira

MAC EMPÚRIES

Marta Santos

MAC GIRONA

Ramon Buxó

MAC OLÈRDOLA

Núria Molist

MAC ULLASTRET

Gabriel de Prado

MAC CASC

Rut Geli

IBERIA GRAECA

Xavier Aquilué

COOPERACIÓ I ACCIÓ TERRITORIAL

Arqueoxarxa, Ruta dels ibers

i Ruta de l'art rupestre

Anna Garrido

MAQUETACIÓ

Xavier Solé

CORRECCIÓ DE TEXTOS

Míriam Salvatierra

Presentació

Jusèp Boya i Busquet

Director del Museu d'Arqueologia de Catalunya

Vet aquí, un any més, la memòria d'activitats del MAC per a l'any 2018, que recull la relació de les principals tasques i projectes desenvolupats aquest any pel Museu i, alhora, una presentació dels principals indicadors d'impacte de l'activitat institucional, tant en la dimensió patrimonial i científica, com en l'econòmica, social i mediàtica. Amb ella, el Museu vol donar compliment a les justes i necessàries exigències de transparència i de responsabilitat social corporativa que, per al conjunt de les institucions culturals públiques i, en especial, per als museus nacionals, estableixen tant la normativa vigent com la pròpia tradició i el projecte científic i cultural de la institució.

Així, el document aixeca acta no tant sols de la important tasca de recerca, documentació, conservació i difusió de les destacades col·leccions arqueològiques de titularitat nacional que conserva i gestiona el Museu, sinó també de l'important impacte patrimonial, mediàtic i públic de la seva feina.

La densitat de les informacions que aporta el document no ha d'estranyar: el Museu d'Arqueologia de Catalunya és un museu de rang i titularitat nacional amb una estructura i organització d'una gran complexitat. Per una banda, d'acord amb la seva llei fundacional –la Llei de museus de 1990–, integra sis equipaments d'arreu del país: el Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona, el Museu d'Arqueologia de Catalunya a Girona, els jaciments i museus vinculats d'Empúries, Ullastret i Olèrdola, el Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya (CASC) i el centre Iberia Graeca. D'altra banda, des de l'any 2014, el Museu està administrativament adscrit a l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, empresa pública vinculada al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

A l'hora de presentar l'activitat del Museu de l'any 2018 i fer-ne balanç, quatre fets ens semblen particularment mereixedors de ser ressaltats. En primer lloc, la xifra global de visitants del Museu, que, en el seu conjunt, el converteix en una de les institucions museístiques nacionals més visitades. En segon lloc,

l'important percentatge de públic escolar usuari de l'oferta cultural i educativa del Museu, que fa palesa també la destacada contribució de la institució al desenvolupament, dinamització i qualitat del sistema educatiu del país. En tercer lloc, la consolidació del programa cultural de projecció internacional del Museu, plasmada en la presentació de dues exposicions produïdes pel Museu, "L'esplendor dels castells catalans" i "Navegants d'Aiguamolls", presentades al Museo del Jade de San José de Costa Rica i a Lattara-Musée Henri Prades de Lattes, França. Finalment, cal fer esment també a la important activitat de suport a la Xarxa de Museus i Jaciments d'Arqueologia de Catalunya, l'Arqueoxarxa, i especialment, a la de producció i presentació d'exposicions temporals i itinerants a més de divuit centres i museus d'arreu del país.

Per acabar de copsar la dimensió de la tasca realitzada per l'equip del Museu, la dedicació, compromís i esforç del qual agraïm, cal explicar també el clima de preocupació i dificultats administratives i econòmiques dins del qual el Museu s'ha vist obligat a treballar durant el passat exercici. Així, sense haver-se recuperat plenament dels devastadors efectes d'una crisi econòmica iniciada almenys nou anys abans, el Museu ha viscut també, com la resta d'institucions culturals públiques del país, l'enorme impacte emocional, administratiu i econòmic de la intervenció i control de l'Estat en el funcionament i les finances de la Generalitat de Catalunya, a conseqüència de l'aplicació, des d'octubre de 2017, de l'article 155 de la Constitució i de la suspensió conseqüent de l'autogovern català, que sovint ha retardat, complicat i, fins i tot, compromès la viabilitat i el desenvolupament de molts dels projectes i tasques programats per la institució. Per sort, la gran solidesa del projecte institucional i, com ja he assenyalat abans, el gran esforç i dedicació dels treballadors i treballadores de la casa han atenuat, limitat i, fins i tot, neutralitzat en molts casos tot l'impacte negatiu potencial i real de la situació. A poc a poc, el sol ha tornat a eixir, i el Museu ha pogut recuperar la normalitat i la velocitat de creure d'abans d'aquests dissortats esdeveniments.

D'altra banda, per emmarcar i acabar de comprendre les particulars condicions de treball de la institució durant l'any passat, cal també recordar que, d'ençà el mes de juliol passat, l'activitat general del Museu s'ha desenvolupat en paral·lel al procés de canvi en la seva direcció, que ha comportat la marxa de l'anterior director, el senyor Josep Manuel Rueda, després de cinc anys de mandat, i la substitució, en encàrrec de funcions, de qui signa aquesta presentació. La bonhomia i la professionalitat de l'anterior director i, una vegada més, la solidesa del projecte institucional i el bon saber fer de l'organització han garantit i han fet possible la més plàcida, eficient i amable de les transicions.

Finalment, no vull acabar la presentació d'aquesta memòria sense fer esment al fet que, amb el canvi en la direcció i durant el quart trimestre de l'any, el Museu s'ha endinsat també en el procés de definició i elaboració d'un nou projecte estratègic, amb un horitzó de quatre anys (2019-2022), que, sens dubte, acabarà de definir-se i, si escau, d'aprovar-se, per part dels seus òrgans de tutela, en el transcurs de l'any 2019. Un nou projecte de futur que, sense oblidar la trajectòria i la personalitat històrica del Museu, haurà d'orientar-lo i guiar-lo per esdevenir un verdader museu del segle XXI, un símbol de l'aposta per l'excel·lència, la innovació i la creativitat de Catalunya, i un instrument major per al coneixement, la conservació i la difusió del seu patrimoni cultural i de la seva transmissió a les futures generacions.

ÍNDEX

INDICADORS BÀSICS	5
MAC BARCELONA	10
MAC EMPÚRIES	31
MAC GIRONA	50
MAC OLÈRDOLA	62
MAC ULLASTRET	69
CENTRE D'ARQUEOLOGIA SUBAQUÀTICA	76
IBERIA GRAECA	81
COOPERACIÓ I ACCIÓ TERRITORIAL	
Arqueoxarxa, ruta dels ibers I ruta de l'art rupestre	85

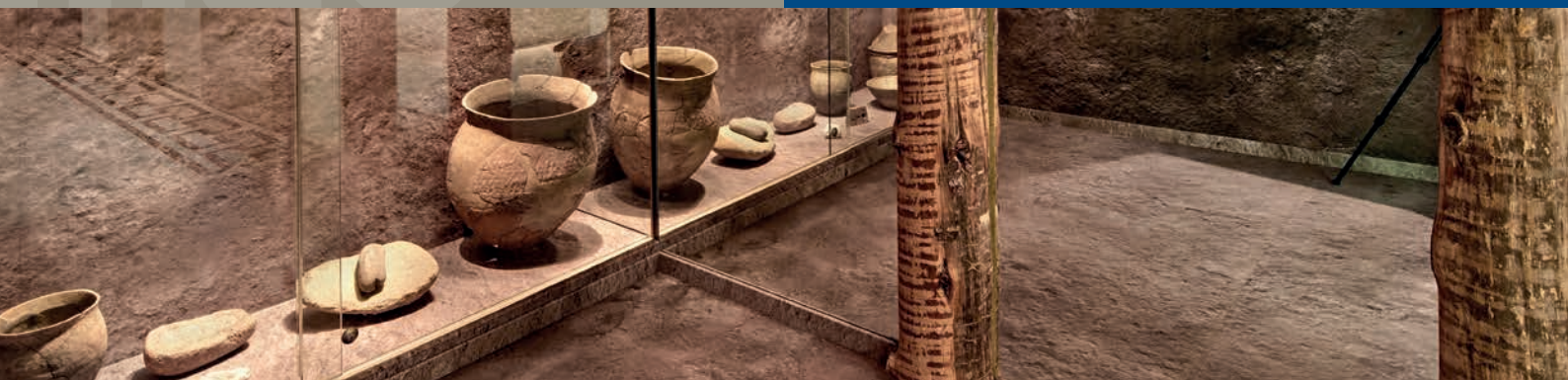

museu d'arqueologia de catalunya

un museu, cinc seus

INDICADORS BÀSICS mac 2018

1	Garantim la identitat i la memòria col·lectiva	
	Objectes registrats	154.182
	Valor patrimonial	17.000.000 €
	Espais de reserves de col·leccions en m²	9.716,95
2	Contribuïm a la creació de coneixement	
	RECERCA	
	Projectes de recerca	15
	Massa crítica de doctors	8
	BIBLIOTECA	
	Nombre de registres a la biblioteca	28.071
	Nombre de capçaleres de revistes	1.605
	ARXIU D'IMATGES	
	Imatges digitalitzades	6.238
	Registres al Repertori Iconogràfic d'Espanya	80.000
	CONSERVACIÓ-RESTAURACIÓ	
	Nombre d'objectes restaurats	923
	PUBLICACIONS DEL MAC	
	Científiques i de divulgació	11
3	Dinamitzem el sector econòmic	
	Pressupost	
	Personal en plantilla	64
	Estudiants en pràctiques / Becaris	48
	Nombre de contractes a empreses gestionats	711
	Convenis signats	12
4	Apropem el coneixement a la societat	
	Usuaris	267.001
	EXPOSICIONS	
	Exposicions temporals	10
	Espais expositius en m²	3.108
	Nombre de visitants a les exposicions	115.184
	ACTIVITATS	
	Nombre d'activitats. Públic general i familiar	88
	Nombre de participants a les activitats	89.331
	Biblioteca - Nombre d'usuaris	316
	OFERTA EDUCATIVA	
	Activitats incloses a l'Oferta educativa. Segment escolar	63
	Visites escolars	66.678
	COMUNICACIÓ	
	www.mac.cat - visites	148.461
	Seguidors a Facebook	10.612
	Seguidors a Twitter	14.334
	Seguidors a Instagram	3.480
	Subscriptors a Youtube	641
	Subscriptors al butlletí digital	6.000
	Emisssions de conferències en <i>streaming</i>	20
	Seguidors de conferències en <i>streaming</i>	839

5	Impactem territorialment			
	EQUIPAMENTS RELACIONATS	ARQUEOXARXA	RUTA IBERS	RUTA ART RUPESTRE
	Nombre de museus	13	-	-
	Nombre de jaciments	19	25	3
	Nombre d'abrics	0	0	8
	Total	32	25	11
	Nombre d'exposicions en itinerància	6	-	-
	Nombre de visitants a les exposicions	51.773	-	-

PRESSUPOST

SEUS	2016	2017	2018
MAC BARCELONA	1.827.680,45 €	1.834.956,09 €	2.087.833,80*
CASC	53.837,04 €	179.718,2 €	186.011,59
MAC EMPÚRIES	1.632.961,06 €	1.479.228,37 €	1.418.182,76
MAC GIRONA	698.434,22 €	788.772,36 €	949.785,47**
IBERIA GRAECA	1.500 €	2.350,67 €	3.000***
MAC OLÈRDOLA	79.522 €	88.139,16 €	212.423,06
MAC ULLASTRET	229.598,28 €	345.366,16 €	382.107,24
Total	4.271.480 €	4.718.531,01 €	4.298.567,45

*Inclou 100.000 € assignats l'Arqueoxarxa

**Inclou 160.000 € assignats al SAM Girona

*** L'import de capítol I està inclòs al MAC Barcelona

RESERVES

	m²
MAC BARCELONA	1.046
MAC GIRONA + CASC + SAM GIRONA	2.290
MAC EMPÚRIES	1.063
MAC OLÈRDOLA	9,45
MAC ULLASTRET	308
MAGATZEM MAC CERVERA	5.000
Total	9.716,45

OBJECTES

SEUS	FITXES REGISTRE	FITXES MUSEUM +
MAC BARCELONA	52.573	51.772
CASC	2.291	0
MAC EMPÚRIES	11.710	10.526
MAC GIRONA	80.550	8.922
IBERIA GRAECA	-	-
MAC OLÈRDOLA	1.041	1.041
MAC ULLASTRET	5.000	7.715
Total	154.182	80.752

BIBLIOTECA MAC. FONS CATALOGAT

SEUS	REGISTRES BIBLIOGRÀFICS	CAPÇALERES DE REVISTES
Total	28.071	1.605

VISITANTS

SEUS	2015	2016	2017	2018
MAC BARCELONA	35.351	36.555	35.028	40.003
MAC EMPÚRIES	133.280	149.812	154.138	149.464
MAC GIRONA	100.043	109.673	120.048	34.947*
MAC OLÈRDOLA	14.324	14.522	13.556	14.660
MAC ULLASTRET	31.709	30.735	28.714	27.927
Total	314.707	341.297	351.484	261.001

*Nou sistema de càlcul establert per l'Observatori dels Públics. No es comptabilitzen els visitants al Monestir durant l'esdeveniment "Girona, Temps de Flors".

USUARIS DE RECURSOS DIGITALS

Web	2014	2015	2016	2017	2018
Usuaris	184.997	223.304	248.016	288.123	*
Pàgines vistes (gener-octubre)	660.354	758.382	912.993	920.636	*
Butlletí digital					
Subscriptors	5.402	6.320	7.078	8.552	6.000
Xarxes socials					
Seguidors a Facebook	5.142	6.690	9.082	9.981	10.612
Seguidors a Twitter	6.650	8.581	10.916	12.702	14.334
Seguidors a Instagram	-	-	2.541	2.931	3.480

* Dades parcials a conseqüència de la creació de nous llocs i la posterior activació d'Analytics de Google

ACCIÓ EDUCATIVA. PÚBLIC ESCOLAR

SEU	2016	2017	2018
MAC BARCELONA	12.074	12.737	16.885
MAC EMPÚRIES	28.592	30.591	36.154
MAC GIRONA	8.249	9.946	7.179
MAC OLÈRDOLA	4.264	3.012	2.939
MAC ULLASTRET	2.557	3.075	3.521
Total	55.736	59.361	66.678

mac

**museu
d'arqueologia
de catalunya**

memòria 2018

Barcelona

Informació econòmico-administrativa

Pressupost executat per la seu de Barcelona del Museu d'Arqueologia de Catalunya 2017.

INGRESSOS I DESPESES

Ingressos	
Total	74.398,21 €

Despeses	MAC Barcelona	Arquoxarxa
Capítol I	1.075.363,79	-
Capítol II+VI	912.470,01	100.000
Total	1.987.833,80	100.000

PERSONAL

La plantilla de personal de la seu del Museu a Barcelona està integrada per vint-i-cinc persones, deu de les quals són personal funcionari i quinze, contractat laborals

MILLORES A SERVEIS I INSTAL·LACIONS

- Inici de la producció de materials gràfics i audiovisuals a sales de l'exposició permanent.
- Instal·lació de cablejat i punts de xarxa a la zona de laboratoris.
- Muntatge audiovisual i instal·lació de nous projectors a l'exposició permanent (àmbit "El pont de la mar blava").
- Substitució/Reparació del paviment de l'aula didàctica.
- Finalització de la construcció d'una passera a la sortida d'emergència.
- Revisió i reparació del sostre de les porxades de la façana principal.
- Reparació i substitució de la canonada a la zona dels despatxos d'administració.

CONTRACTACIÓ ADMINISTRATIVA

Contractes menors de serveis i subministraments realitzats per l'àrea de gestió econòmica del MAC Barcelona: 231

MAC BCN: 195 (activitats: 151 / estructural: 44) + (tramitació per habilitació: 138)

CIG: 5 (activitats: 3 / estructural: 2) + (tramitació per habilitació: 19)

MAC OLERDOLA: 18 (activitats: 13 / estructural: 5) + (tramitació per habilitació: 1)

CASC: 13 (activitats: 5 / estructural: 8) + (tramitació per habilitació: 3)

Expedients de despesa tramitats per habilitació: 161

Contractes adjudicats mitjançant concurs: 9

MAC BCN: 5 (neteja, manteniment, vigilància, 360 sales exposició i visites i tallers).

MAC OLERDOLA: 3 (neteja, manteniment i jardineria)

CASC: 1 (campanya vaixell Thetis)

Contractes de subministraments: 5

MAC BCN: 3 (aigua, gas i llum)

MAC OLERDOLA: 2 (aigua i llum)

Empreses/Professionals/Institucions contractats

	BCN	OL	CIG	CASC
Empreses	105	12	4	10
Professionals/Autònoms	69	3	2	2
Assoc./Institut./Fundac./Universitats	19	3	1	3

Accions realitzades del Quadre de comandament: 83

Convenis de col·laboració signats

	Centre	Objecte
1	Conveni MAC - Institut Ramon Llull	Finançament de part de les despeses de la gravació i producció audiovisual de l'exposició "Castells medievals catalans" al Museu del Jade de San José (Costa Rica)
2	Conveni MAC - Museu del Jade (San José, Costa Rica)	Préstec de les peces del Museo Nacional de Costa Rica per a l'exposició "Xamans i Esperits"
3	Conveni MAC - Institut Català de Recerca	Col·laboració entre les dues institucions en projectes d'investigació i recerca
4	Conveni MAC - Ca'Foscari University of Venice	Conveni de col·laboració per a la realització de pràctiques acadèmiques

Públics

Durant el 2018, la seu del Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona ha rebut 40.003 visitants. D'altra banda, 61.422 persones han consultat els continguts de la seva pàgina web.

	Centre	Objecte
5	Conveni MAC - Universitat Pompeu Fabra	Conveni de col·laboració per a la realització de pràctiques acadèmiques
6	Conveni MAC - Universidad de Huelva	Conveni de col·laboració per a la realització de pràctiques acadèmiques
7	Conveni ACdPC - Ajuntament de Cervera	Gestió del magatzem de Cervera
8	Conveni MAC - Ajuntament de Cànoves i Samalús	Incorporació del jaciment de Puig del Castell a la Ruta dels Ibers
9	Conveni MAC - Ajuntament d'Avinyonet del Penedès	Incorporació del jaciment de Font de la Canya a la Ruta dels Ibers
10	Conveni MAC - Ajuntament de Palafrugell	Incorporació del jaciment de Sant Sebastià de la Guarda a la Ruta dels Ibers
11	Conveni MAC - Ajuntament de Verdú	Incorporació del jaciment dels Estincells a la Ruta dels Ibers
12	Conveni MAC - Ajuntament de Bolvir	Incorporació del jaciment de Castellet a la Ruta dels Ibers

Tipus d'entrada	Nombre visitants	Nombre grups
General individual	4.290	
Reduïda individual	4.430	
Gratuïta individual	8.240	
Reduïda grup escolar	0	
Gratuïta grup escolar	14.687	516
Reduïda grup no escolar	0	
Gratuïta grup no escolar	0	
Accés universal*	8.078	
Persones que fan ús de serveis museístics	278	
Total	40.003	516

*Nit dels Museus i portes obertes

Visitants virtuals		Nombre
Sessions de navegació a la pàgina web		61.422
Persones que han entrat al web		46.214
Nombre total de pàgines vistes dins el web		148.461
Mitjana de pàgines de la mateixa web per les quals han navegat els usuaris durant cada sessió		2,49
Temps mitjà d'estada de les sessions a la pàgina web		75
Percentatge d'usuaris que han entrat a la pàgina web i han sortit sense passar de la primera pàgina		52,89%
Percentatge d'usuaris segons edat	18-24	8,95%
	25-34	25,05%
	35-44	26,43%
	45-54	17,62%
	55-64	13,23%
	65+	8,72%
Percentatge d'usuaris segons sexe	Femení	60,30%
	Masculí	39,70%

Documentació i gestió de les col·leccions

COORDINACIÓ GENERAL DE L'INVENTARI I DE LA DOCUMENTACIÓ DE LES COL·LECCIONS

El MAC Barcelona ha coordinat la implantació a les diferents seus del Museu del programari de gestió de col·leccions MuseumPlus, i ha marcat els criteris d'homogeneïtzació i resolució de diferents problemàtiques. Les principals accions desenvolupades han estat les següents:

- Nou mapeig del camp 'nom de l'objecte' per a la implementació del tesaurus AAT Getty. Control dels canvis del 2014 al 2018.
- Organització del tesaurus 'nom de jaciment' i implementació i homogeneïtzació, seguint denominacions del Servei d'Arqueologia i Paleontologia per a jaciments de Catalunya.
- Organització del tesaurus 'tipus/forma'. Implementació dels canvis del tesaurus.
- Organització del tesaurus 'tipologia'.
- Continuació de l'organització i implementació del tesaurus 'ubicació'.
- Continuació de la incorporació i millora de les dades de la base de dades. Incorporació de l'acrònim de seu davant del número de registre i altres modificacions en diferents tesaurus i camps d'informació (ubicació, nom d'objecte, seca, dimensions, forma, material, bibliografia, autors, etc.) que permeten fer cada cop més operatiu el programa.
- Gestió de moviments externs de peces per a exposició, estudi, restauració o analítiques.
- Gestió de 'dades suprimides'. Afegides 293 fitxes de registre de les col·leccions del MAC i eliminades del mòdul 471 fitxes. En total, el mòdul conté 178 registres menys que el 2017.

DOCUMENTACIÓ I REGISTRE DE COL·LECCIONS

El 2018 s'han donat d'alta 1.325 registres nous a l'inventari general del Museu. D'altra banda, sota la coordinació dels conservadors i conservadores del Museu, s'han realitzat també les tasques següents de documentació i registre dels materials del fons MAC-BCN:

- Inici de la documentació a Cueva Ambrosio (Almeria), la Fou de Bor (Bellver de Cerdanya), Encantades de Toloriu (Cerdanya), Coves d'Olopte (Cerdanya) i Cova Joan d'Os (Tartareu-la Noguera).
- Finalització (02_2018) de la revisió completa de materials Empúries (jaciment i necròpoli) a Reserva 2 (iniciat 04_2017); compleció de la documentació i dades de registre en M+.
- Identificació de materials de col·leccions històriques MAC

(iniciat 05_2018): fons Santa Àgueda (antic Museo Provincial de Antigüedades; col·leccions Fortuny, Vidal-Quadras i Rubio de la Serna); compleció de documentació i dades del registre en M+.

- Documentació i registre (iniciat el 2017) del fons de mosaics procedents de la ciutat romana de Barcelona (Barcino), amb la col·laboració d'ICUB, amb motiu de la celebració del 13è Congrés Internacional de Conservació de Mosaics.
- Inventari dels fons del magatzem de paleopatologia procedents del Monestir de Pedret, Sant Vicenç de Malla i Santa Maria de Lluçà.
- Ordenació de les restes òssee procedents del monestir de Santa Maria de Ripoll d'acord amb l'estudi antropològic lliurat per Joe Atzarries i el seu equip. S'han localitzat les fotografies i els diaris d'excavació i s'han situat sobre planta les restes.
- Documentació del Tresor de les monedes de Sitges: s'ha fet un repàs exhaustiu a les gairebé 2.400 monedes que conformen el Tresor de Sitges, amb la finalitat de determinar-ne el valor nominal, seques i assajadors, a més de fixar-ne una cronologia. A més, s'han numerat les fotografies de les monedes que es van restaurar al Centre de Restauració de Béns Mobles de la Generalitat de Catalunya, i s'ha iniciat el procés de realització de fotografies de les monedes que encara no en tenien.

GESTIÓ DE PRÉSTECES

Des del MAC Barcelona es coordina la cessió de peces a museus i institucions externes de totes les seus del MAC, bé siguin per a exposicions temporals, permanents (documents de contracte de comodtat) o per a estudis i analítiques. L'any 2018 s'han gestionat:

- 41 expedients/sol·licituds de moviments de peces fora del MAC (alguns iniciats el 2017 i conclusos el 2018, oberts i tancats el 2018, i altres oberts el 2018 i tancats el 2019).
 - 39 expedients d'exposicions temporals
 - 2 expedients d'estudis o analítiques fora del MAC
 - 601 objectes de les col·leccions del MAC han sortit de les seus per anar a exposicions, restauració, estudi o anàlisi.
- 11 contractes de comodtat de peces cedides per tercers al MAC Barcelona
 - Renovació de 7 expedients amb altres institucions museístiques
 - 1 expedient amb un municipi
 - 2 expedients amb particular (un finalitzat el tràmit i un iniciat)
 - 1 expedient de comodtat tancat amb retorn de les peces

DIFUSIÓ EN LÍNIA DE LES COL·LECCIONS

S'ha realitzat la modelització de 5 llànties d'època romana en 3D per a la col·lecció a la web del MAC i s'han seleccionat 160 objectes representatius de les col·leccions de cada seu per a la seva difusió en línia.

Consulta de col·leccions

Durant el 2018, s'han atès les consultes següents:

- Consultes presencials: col·leccions prehistòriques (2), col·leccions clàssiques (3), col·lecció Balears (4), col·lecció vidre antic (1).
- Consultes no presencials: genèriques museu/recerca (1), col·leccions clàssiques (13), col·lecció Balears (1), col·lecció Moli d'Espígol (1).

GESTIÓ DELS DIPÒSITS NACIONALS D'ARQUEOLOGIA A CERVERA

Des de la seu del Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona es coordina i es fa el seguiment tècnic de la gestió dels Dipòsits Nacionals d'Arqueologia a Cervera.

En relació amb aquests dipòsits, el 2018 s'ha realitzat l'inventari dels objectes museables procedents de la migració del SAM Girona al DPC a Cervera que ja estaven prèviament separats (monedes, objectes d'os i metall, essencialment). Altrament, s'ha documentat el material de gran volum dipositat a la zona 2 de la reserva i acomodat en palets, igualment procedent del SAM Girona.

D'altra banda, els dipòsits definitius d'intervencions arqueològiques realitzades del Servei d'Arqueologia han estat en total 17 jaciments i 19 campanyes, mentre que el MAC ha dipositat 11 campanyes procedents d'un únic jaciment.

Indicadors de registre i documentació de les col·leccions del MAC

MAC	Llibre de reg.	Fitxes dig. M+	Altes 2018	% Digit. M+
MAC Barcelona	52.573	51.772	1.325	98,48 %
MAC Girona	80.550 (252.869)	8.922	167	3,52 %
MAC Empúries	11.710	10.526	109	89,98 %
MAC Olèrdola	1.041	1.041	21	100 %
MAC Ullastret	5.000	7.717	0	100 %
MAC CASC	2.291	0	0	0 %
DPC Cervera	1.017	774	605	76,11 %
Total	154.182	80.752	2.227	

Concepte	Dades 31/12/2018	Increment anual
Fitxes amb acrònim de la seu	36.339	7.672
Fitxes amb imatge estàndard	17.003	5.590
Fitxes amb paraula clau	10.830	4.191
Peces amb valoracions econ.	2.680	150
Fitxes amb paraula clau	10.830	4.191
Entrades mòduls bibliografia	816	137
Entrades mòdul autors	177	27
Entrades mòdul adreces	124	16

Categoria (M+)	Dades 31/12/2018	Bcn	Gir	Emp	Ole	Ull	Dpc
Arqueologia (objectes i monedes)	75217	47.178	8.943	10.193	801	7.717	385
Numismàtica (monedes, medalles)	4.492	3.675	16	331	166	0	304
Intervenció arqueològica (jaciments, campanyes)	1.087	919	40	0	43	0	85
Altres categories	4	1	0	0	3	0	0
Motlles i rèpliques	31	31	0	0	0	0	0

Conservació i restauració

Indicadors de registre i documentació de les col·leccions conservades als Dipòsits Nacionals d'Arqueologia a Cervera

Nombre total de registres	1.017 registres
Nombre total de registres a MuseumPlus	774 registres
Categoria Intervenció arqueològica	85 registres
Categoria Arqueologia	385 registres
Categoria Numismàtica	304 registres
Nombre total d'altres al registre 2018	708 registres
Categoria Intervenció arqueològica	85 registres
Categoria Arqueologia	385 registres
Categoria Numismàtica	304 registres

La unitat de conservació i restauració del MAC-BCN ha desenvolupat les tasques següents:

a) Gestió i organització del Laboratori de Conservació-Restauració del MAC-Barcelona

S'ha gestionat el manteniment i la posada al dia de la maquinària correctament, calibratges, organització de les reparacions, preparació del material i les eines necessàries, les mesures de prevenció de riscos i seguretat en el treball, etc.

b) Coordinació i execució de la intervenció de conservació-restauració d'objectes arqueològics tant a l'exposició permanent com a les diferents exposicions temporals que ha organitzat o en què ha col·laborat el MAC

S'han tractat 323 peces: realització dels exàmens organolèptics de cada peça, redacció de fitxes tècniques, avaluació del tractament més efectiu i neutre, fotografies, diferents tipus de tractaments: neteges físiques i/o químiques, consolidacions, etc.

c) Coordinació i execució de la intervenció d'un conjunt de monedes de plata del segle XI procedents de context terrestre

S'ha intervingut en 600 monedes: avaluació de les patologies, disseny dels tractaments, redacció de fitxes tècniques, fotografies i diferents tipus d'intervencions.

d) Documentació d'un conjunt de monedes de plata del segle XI procedents de context terrestre

350 monedes: organització, pes, mida, fotografies, etc.

e) Treballs de conservació preventiva a les exposicions permanents i reserves del Museu

Revisió periòdica, neteja de vitrines i peces, gestió de les cambres estanques, etc.

f) Treballs de conservació preventiva a les exposicions temporals

S'ha realitzat el control de climatització de vitrines, suport en el muntatge i/o correu de les exposicions següents:

- *El esplendor de los castillos medievales catalanes* (Costa Rica)
- *L'esplendor del castells medievals catalans* (Barcelona)
- *Xamans i Esperits. Tresors del Museu del Jade de Costa Rica*
- *La revolució neolítica. La Draga, el poblat dels prodigis*

g) Suport a la gestió dels Dipòsits Nacionals d'Arqueologia a Cervera

Des de la unitat de conservació i restauració s'ha donat també suport a la gestió del Dipòsits Nacionals d'Arqueologia a Cervera.

h) Tutorització, formació i avaluació d'estudiants de conservació-restauració dintre de les respectives assignatures de pràctiques de cada grau o màster, així com becaris d'Eramus+: 7

La unitat ha acollit els estudiants en pràctiques següents:

- Escola Superior de Conservació Restauració de Béns Culturals de Catalunya (Barcelona): 2
- Grau de Conservació Restauració (Universitat de Barcelona): 2
- Academia Nacional de Belas-Artes (Universidad de Lisboa): 1
- Accademia di Belle Arti di Bologna: 2

i) Activitats de difusió

La unitat ha participat en les activitats de difusió següents:

- * Xerrades als grups escolars dins el taller "Coneix el passat".
- * Organització de visites i tallers als laboratoris de restauració del Museu en el marc de diferents esdeveniments culturals (Nit dels Museus, Jornades Europees de Patrimoni Cultural, Setmana de la Ciència).
- * Atenció a estudiants universitaris sobre informació de conservació-restauració al MAC: 11.
- * Conferència "Las intervenciones del tesoro ibérico del Castellet de Banyoles (Tivissa, Catalunya)". III Jornada de Conservación y Restauración: Cuando el Trabajo se Transforma en Privilegio. Museu de Prehistòria de València. 12 d'abril de 2018.
- * Conferència "Sistemas de climatització. Condiciones óptimas humedad relativa. Cámaras estanques". Jornades de Conservació Preventiva. Arqueoxarxa. 26 de novembre de 2018.
- * Conferència "El tesoro de las monedas de Sitges, siglo XVII. Una aproximación preliminar". XVI Congreso Nacional de Numismática. Museu Nacional d'Art de Catalunya, 28, 29 i 30 de novembre de 2018.

j) Publicacions sobre conservació-restauració

Moreno Martínez, Isabel (2018): "Estudio, estado de conservación y proceso de restauración de un conjunto de bustos de mármol del Museu d'Arqueologia de Catalunya" a *Viri Antiqui*, Editorial Universidad de Sevilla, p. 209-221.

Claveria, Montserrat; Moreno, Isabel (2018): "Arqueologia y Conservación. Análisis complementarios para la interpretación de cinco retratos del Museu d'Arqueologia de Catalunya" a *Escultura romana en Hispania VIII*, Editorial Universidad de Córdoba, p. 217-244.

Moreno Martínez, Isabel: "100 years of conservation and restoration of mosaics in the Archaeology Museum of Catalonia" a *What Comes to Mind When You Hear Mosaic? Conserving Mosaics from Ancient to Modern, Proceedings of the 13th International Committee for the Conservation of Mosaics*, 15-20 October 2017, Barcelona, en premsa.

La unitat ha col·laborat també en l'elaboració dels continguts d'un catàleg de mosaics romans de Barcelona, organitzat pel Servei d'Arqueologia de Barcelona.

Exposicions

EXPOSICIÓ PERMANENT

Durant l'any 2018, s'han implementat diversos projectes i accions de reforma i millora de les exposicions permanents:

- Nova museografia de la vitrina de les pintures prehistòriques de Calapatà (Matarranya). Gràfica, suports i contingut.
- Nova museografia de la vitrina de l'Abric Romani / Cova del Gegant de Capellades. Gràfica, suports i contingut.
- Nova museografia de la vitrina de la mandíbula neandertal de la cova del Gegant de Siges i creació d'audiovisual 3D. Gràfica, suports i contingut.
- Projecte MAC 360°: disseny i implementació de sis punts de realitat virtual dins l'exposició permanent del Museu.
- Projecte Mapping Mosaic del Circ.

EXPOSICIONS TEMPORALS

Durant l'any 2018 s'han produït i presentat quatre exposicions temporals que van ocupar pràcticament de forma continuada durant tot l'any la sala d'exposicions temporals, així com l'espai anomenat "Anella central" del MAC Barcelona.

Arquitectura Talaiòtica a la prehistòria de Menorca

L'exposició va desvetllar, a través de l'arquitectura, els universos simbòlics dels homes i dones que habitaren l'illa durant la prehistòria. Una arquitectura monumental, ciclòpia i molt present en el paisatge menorquí. Menorca és un museu a l'aire lliure que concentra més de 1.500 jaciments prehistòrics, dos per quilòmetre quadrat. L'exposició va ser organitzada per la Conselleria de Cultura, Participació i Esports del Govern Balear, el Consell Insular de Menorca i Menorca Talaiòtica, amb la col·laboració de Triangle Books, Balearia i AC/E Acción cultural Española.

Xamans i Esperits. Tresors del Museo del Jade de Costa Rica

L'exposició va presentar una mostra de la col·lecció arqueològica del Museo del Jade y de la Cultura Precolombina que destaca els processos històrics, socials i tecnològics i les creences que les societats precolombines van desenvolupar per tal d'elaborar objectes d'ús quotidià i cerimonial. Les peces fabricades en argila, pedra, jade i or reafirmen la presència de pobles dinàmics amb líders polítics, espirituals i artesans especialitzats que van establir relacions locals i interregionals amb altres cultures d'Amèrica a partir d'una cosmovisió animista.

L'any 2016 es van iniciar els contactes entre el Museu del Jade i de la Cultura Precolombina de San José de Costa Rica i el Museu d'Arqueologia de Catalunya. D'aquests primers contactes va sorgir la idea d'un intercanvi d'exposicions, que es va concretar el 2018. Concretament, es va inaugurar a Barcelona l'exposició "Xamans i Esperits. Tresors del Museu del Jade" de Costa Rica, i a Costa Rica es va inaugurar l'exposició "L'esplendor dels castells medievals catalans", que també es va inaugurar posteriorment a Barcelona.

Sexe a l'època romana

La mostra, adreçada al públic adult, es va dividir en cinc grans àmbits. El primer, Sexe i matrimoni, dedicat a les relacions entre homes i dones, la seva evolució a través del temps i la posició de corrents filosòfics com l'epicureisme i l'estoïcisme enfront de les relacions sexuals i el matrimoni. El segon, Sexe, seducció i bellesa, parlava de l'atracció física i dels recursos que es podien utilitzar per seduir la persona desitjada. El tercer, Pràctiques sexuals, descrivia les diverses formes de gaudir del sexe documentades a la societat romana, i la consideració que se'n tenia. Seguidament, l'exposició es va traslladar a les Pràctiques sexuals fora del matrimoni, incidint en les múltiples relacions que es podien establir fora de la parella legalment establerta,

Visitants de les exposicions temporals							
Títol exposició	Data inici	Data final	Dies oberta	Tipus de producció			Visitants
				Pròpia	Aliena	Coproduïda	
Arquitectura talaiòtica a la prehistòria de Menorca	21.2.18	6.5.18	64				7.320
Xamans i Esperits	28.3.18	1.7.18	83				14.700
Sexe a l'època romana	21.6.18	2.9.18	63				5.003
L'esplendor dels castells medievals catalans	6.9.18	31.12.18	100				12.707
							39.730

Acció cultural

ja fos amb persones del mateix gènere, amb persones que cobraven per practicar el sexe o fins i tot amb animals. Finalment, el visitant es va traslladar del món dels homes al món dels déus. I és que la sexualitat divina servia de pretext per justificar la vida sexual dels humans.

Exposició organitzada pel Museu d'Arqueologia de Catalunya a través de l'Arqueoxarxa i que va ser comissariada pel Museu de Badalona.

L'esplendor dels castells medievals catalans

L'exposició recollia l'evolució arquitectònica, militar, social i econòmica d'aquestes construccions defensives. Igualment s'hi van incloure objectes que reflecteixen la vida quotidiana als castells. Per tant, és una visió sintètica del que van representar. De fet, es va pensar en un muntatge destinat al gran públic, que va plantejar la polifuncionalitat dels castells.

A Catalunya tenim construccions defensives més antigues, però la generalització es produirà pels volts de l'any 1000, amb diferents formes: castells de frontera amb el món andalusí, castells jurisdiccional de control del territori i com a fórmula d'assentament i domini del poblament. Els castells acabaran quan canvien les característiques socioeconòmiques de la societat i també les tàctiques militars. Les monarquies es fan més fortes i les corts atrauen la noblesa, les ciutats i el comerç floreixen, l'humanisme renaixentista es va imposant i l'artilleria fa inviable els vells castells que donen pas a les fortaleses, més adaptades a les tàctiques militars.

L'exposició tenia previst estar exposada al públic fins al 3 de febrer de 2019. L'èxit de participació va fer recomanable prorrogar-la gairebé cinc mesos més, fins al 2 de juny.

Durant l'any 2018, la seu de Barcelona del Museu d'Arqueologia de Catalunya ha ofert un ampli ventall d'activitats pensades i destinades a diferents tipus de públic, des dels més petits fins al públic més especialitzat. Entre aquestes activitats, caldria destacar novament la Nit dels Museus, amb una participació de més de 6.000 persones.

Cal destacar també la consolidació i implementació de noves activitats, tant per a públic adult (com és el "Museum Quiz" i els "Contes als museus per a nenes rebels", en col·laboració amb altres museus de la ciutat) com per a públic familiar, amb la renovació de les activitats familiars de cap de setmana.

ACTIVITATS VINCULADES A EXPOSICIONS TEMPORALS

a) Exposició "Jocs i joguines a l'antiguitat" (09/11/2017 - 14/01/2018)

03/01/2018. Taller "Ludi Puerorum"

b) Exposició "La revolució neolítica. La Draga, el poblat dels prodigis" (28/09/2017 - 04/02/2018)

20/01/2018. Tast de cervesa artesana.

24/01/2018. Visita guiada especial de la mà del comissari de la mostra, Sr. Antoni Palomo.

25/01/2018. Presentació del catàleg de l'exposició.

Fins al 02/02/2018. Visites guiades a l'exposició.

c) "Arqueologia talaiòtica a la prehistòria de Menorca" (21/02/2018 - 06/05/2018)

05/04/2018. Conferència "Talaiots i taules: l'arquitectura per als vius a la Menorca talaiòtica" d'Antoni Ferrer Rotger.

03/05/2018. Conferència "Navetes i coves: l'arquitectura per als morts a la Menorca talaiòtica" d'Elena Sintès.

d) Exposició "Xamans i esperits. Tresors del Museo del Jade de Costa Rica" (28/03/2018 - 01/07/2018)

27/03/2018. Conferència inaugural "Xamans i esperits", a càrrec de la comissària de la mostra, Sra. Virginia Novoa.

12/04/2018. Conferència "Costa Rica: medi ambient i història antiga del territori", a càrrec de la Dra. Meritxell Tous.

26/04/2018. Conferència "Animals mítics d'Ameríndia", a càrrec de la Dra. Victòria Solanilla.

17/05/2018. Cinefòrum al Museu Etnològic de Barcelona.

31/05/2018. Concert de música prehistòrica, a càrrec de Rosa Sánchez.

05/07/2018. Concert de música llatinoamericana, a càrrec de Rosa Sánchez.

e) Exposició “El sexe a l'època romana” (05/04/2018 - 02/09/2018)

27/06/2018. Conferència “La vida sexual dels emperadors a través dels autors clàssics”.

f) Exposició “L'esplendor dels castells medievals catalans” (06/09/2018 - 02/06/2018)

27/09/2018. “Els castells medievals catalans. Imatge actual d'uns testimonis del passat”, a càrrec del comissari de la mostra, Sr. Jordi Tura.

18/10/2018. “Les arrels de Joc de Trons: de la història a la ficció”, a càrrec del Sr. Toni de la Torre.

18/11/2018. Jornada Medieval

CONFERÈNCIES

a) Cicle “Dones i arqueologia. Aproximació als estudis de gènere”

08/02/2018. “La Arqueología y ellas: la mujer profesional en la historia de la arqueología”, a càrrec de la Dra. Margarita Díaz-Andreu.

15/02/2018. “Les dones de l'Antic Egipte: de les tasques domèstiques al tron del faraó”, a càrrec de la Dra. Irene Cordon.

01/03/2018. “¿Había mujeres en la cultura ibérica?” a càrrec de la Dra. Lourdes Prados.

15/03/2018. “La violència de gènere i la dominació masculina a la Grècia antiga”, a càrrec de la Dra. Dolors Molas.

b) Cicle “Una altra mirada”, a càrrec del prof. Carles Buenacasa.

20/11/2018. “Nunc est bibendum! La cultura del vi a l'antiguitat clàssica”.

11/11/2018. “La pràctica de la fetilleria entre els romans i la protecció màgica de les cases”.

c) Màster-classes, en col·laboració amb ARQUEONET

04/04/2017. Troia, el destí d'una ciutat

11/04/2017. Los monumentos conmemorativos neobabilónicos entre declaración política y práctica ritual: la evidencia de Nabucodonosor II en Babilonia.

28/04/2017. L'estudi dels paisatges romans de Catalunya: models teòrics i realitat arqueològica.

25/04/2017. A la recerca de l'or dels faraons. Les mines auríferes

del desert oriental.

07/11/2017. Sardenya i el pas de la protohistòria als pobles colonials.

14/11/2017. Els grecs a Egipte.

21/11/2017. El setge de Laquix i la conquesta assíria del Llevant.

28/11/2017. Els cristianismes “marginats”; les versions rebutjades per l'Església “oficial”.

Streaming	
Sessions streaming	20
Usuaris streaming	839

ACTIVITATS DE CAP DE SETMANA

Durant els caps de setmana de l'any, s'ha ofert als visitants del Museu la participació en els tallers i activitats següents:

Gener, maig, setembre: “Exploradors de la prehistòria”

Febrer, agost, desembre: “Màgia i misteri a l'Antic Egipte”

Març, juny, novembre: “L'assassinat d'Ataülf”

Abril, juliol, octubre: “La festa de Dionís!”

ACTIVITATS I VISITES ESPECIALS

a) Visites especials

11/03/2018. Visita guiada amb motiu del Dia Internacional de les Dones.

07/04/2018. Visita especial amb motiu del Dia Internacional de l'Activitat Física.

21/04/2017. Heroi per un dia! (Taller per la Diada de Sant Jordi).

19/05/2017. Nit dels Museus.

25/06/2017 al 20/07/2017. Casals d'Estiu.

25/07/2018. Museum Quiz Summer Tour.

Dissabtes d'agost. Taller de circ.

12/10/2018 al 14/10/2018. Jornades Europees del Patrimoni.

27/10/2018 i 28/10/2018. 48 h Open House

31/10/2017. Visita guiada especial. Rituals de mort i pràctiques funeràries.

25/11/2018. Visita especial amb motiu del Dia Internacional de la Infància.

29/11/2018. 15ª edició del Premi d'Arqueologia Memorial Josep Barberà i Farràs.

Acció educativa

Visitants a esdeveniments especials	
Dia	Nre. de visitants
Nit dels Museus	6.106
Dia Internacional dels Museus	186
Jornades Europees del Patrimoni	92
Dia de gratuïtat mensual o setmanal	1.534
Festa Major Local	160
Total	8.078

b) Visita joc de rol: "El Ressorgiment dels Antics"

29/09/2018. Primera part: històries del temps.

27/10/2018. Segona part: el futur a les teves mans.

10/11/2018. Tercera part: la resposta definitiva.

c) Noves activitats implementades el 2018

17/03/2018. Contes als museus per a nenes rebels.

15/06/2018. El MAC misteriós: espais de culte.

28/10/2018. Big Draw

17/11/2018. Setmana de la ciència. De l'alquímia a la restauració moderna.

PRESENTACIÓ DE PUBLICACIONS

01/02/2018. Noves guies de la Ruta dels Ibers

22/02/2018. Número 57 de la revista *Empúries*.

28/06/2017. Aigyptos-Aegyptus. Egipte en època grecoromana.

04/10/2017. Monografies del MAC núm. 1

13/12/2017. Monografies del MAC núm. 2

VIATGES I VISITES CULTURALS ORGANITZADES PEL MUSEU

• Viatge cultural "Les ciutats romanes sepultades pel Vesuvi" (26-28/10/2018). Visites comentades a Pompeia, Herculà, Paestum i Stabia.

El Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona té com a prioritat, en l'àmbit de la concertació educativa, la valorització del patrimoni arqueològic, la seva divulgació i la creació de vocacions científiques. Les propostes educatives dels museus en educació no formal permeten utilitzar els recursos patrimonials en formats i metodologies de treball molt més oberts, atractius i participatius, i en especial, el desenvolupament d'activitats d'innovació pedagògica en relació amb l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per a l'aprenentatge.

2018	
Grup escolar-alumnat	14.687
Docents	2.198
Total	16.885

ACTIVITATS MÉS RELLEVANTS

Activitats que han tingut més participació

Contes de la prehistòria. 471 alumnes

Com vivien els nostres avantpassats? 1.545 alumnes

Com vam començar. Un viatge per la prehistòria. 1.239 alumnes

De caçadors a pagesos. La revolució neolítica. 584 alumnes

Déus, herois i mites. 748 alumnes (va ser reformada totalment l'any 2016 i es consolida)

Domus: tessell·les i mosaics. 340 alumnes

Els jocs romans. 353 alumnes

Consolidació d'activitats tecnològiques

PALEOANTROPOLOGIA. 393 alumnes

Paisatges antics. 183 alumnes

Milliores d'activitats / Novetats

VINE A EXCAVAR AL MAC! S'ha adequat l'activitat en què es realitza una excavació arqueològica a CI i CM de primària per ampliar els nivells educatius en què es treballa la tasca de l'arqueòleg.

Projecte Teide

20 d'abril de 2018

Escola Sant Ramon Sagrat Cor. 62 alumnes. Projecte "Grècia i les estrelles" (1r ESO)

PILARS PER A LA CONSTRUCCIÓ D'UNA RENOVADA OFERTA EDUCATIVA

El 2018 s'ha desenvolupat la primera fase d'un ambiciós projecte de reflexió al voltant del posicionament, característiques de les activitats i abast de futur de l'acció educativa del MAC. El projecte té per objectiu l'anàlisi i l'estudi de les propostes educatives actuals del MAC. Està estructurat en dues parts, la primera descriu la línia educativa, i a la segona es plantegen algunes accions de millora de les activitats ja existents i s'hi afegeixen noves propostes.

Esdevé essencial crear una nova marca, una proposta que entenem i proposem que ha de pivotar en tres eixos: Tecnologia, Cocreació i Singularitat, que han de servir per crear un relat convincent i atractiu al públic (la comunitat educativa).

1. La tecnologia entra al MAC. El MAC treballa per apropar a la ciutadania l'arqueologia i els recursos tecnològics que utilitza. Una iniciativa per a l'aplicació didàctica de les tecnologies.

2. La cocreació i participació activa amb la comunitat educativa. Amb la finalitat de millorar la comunicació amb la comunitat educativa i incentivar la participació de nous grups escolars al MAC Educació, es proposa el desenvolupament d'una estratègia comunicativa i alhora comercial que permeti assolir els objectius marcats per la direcció de l'entitat d'acord amb els recursos de la mateixa entitat.

3. Singularitat de la proposta educativa, entesa com una proposta única i exclusiva que, per expertesa, coneixement i fons, només es pot trobar al MAC.

El context actual, que es caracteritza no només pel canvi constant sinó també per l'acceleració d'aquest canvi, planteja reptes importants, però a la vegada ofereix grans oportunitats per a aquelles institucions que sàpiguin interpretar i anticipar-se millor als canvis per donar-hi resposta.

L'estudi inclou una anàlisi del sector quant a activitats i preu mitjà per alumne en museus i equipaments culturals de poblacions properes a Barcelona. Es preveu desenvolupar i completar la proposta durant el curs escolar 2019-2020.

PARTICIPACIÓ EN L'ESPai CIÈNCIA DEL SALÓ DE L'ENSENYAMENT

Del 14 al 18 de març de 2018 el MAC va participar a l'Espai Ciència del Saló de l'Ensenyament, Fira Barcelona, amb un estand propi que posa en relleu no només l'oferta global del Museu sinó també, i més important, proposa que els assistents tastin una varietat significativa dels seus tallers per tal que el col·lectiu docent, alumnes i famílies el coneguin de primera mà. Es van presentar els nous tallers tecnològics d'anàlisi de paisatges i CSI Ossos, es van mostrar les recreacions immersives del jaciment de la Draga (Banyoles) i d'Ullastret, així com dos vídeos de la creació 3D del criptopòrtic d'Empúries. Especialment singular va ser la demostració de talla lítica. Van participar de les nostres activitats a l'estand més de 1.200 persones.

L'Espai Ciència és una proposta de divulgació científica promoguda per la Fundació Catalana per a la Recerca.

PRESENTACIÓ DE L'OFERTA EDUCATIVA

L'octubre del 2018 es va participar en una sessió de treball amb directors dels centres de recursos pedagògics del Departament d'Ensenyament. Hi van participar prop d'un centenar de docents als quals se'ls van presentar els principals recursos que posa el Museu al seu abast per consolidar el coneixement de l'arqueologia i la història.

BEQUES I GRATUÏTATS

El MAC Barcelona ha col·laborat en el programa Argonautes per facilitar el transport i el desenvolupament d'activitats a 397 alumnes d'onze centres educatius de màxima complexitat, projecte desenvolupat gràcies a l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural. El conveni amb el PAE de l'Ajuntament de Barcelona ha permès mantenir les beques previstes, que han afavorit 180 alumnes procedents de sis centres educatius. L'abast de l'acció arriba a tot Catalunya.

Comunicació i màrqueting

MATERIALS DE COMUNICACIÓ

Agenda quadrimensual	3
Flyers, díptics i tríptics	2
Bàners i adaptacions digitals	20
Adaptacions digitals animades vilaweb	2
Adaptacions de materials gràfics d'activitats	2
Adaptacions a la pantalla de recepció del MAC	6
Invitacions	6
Adaptacions de publicitat	6
Adaptació MACtiquet	1
Maquetació i edició de la <i>Memòria 2017</i>	10
Banderoles exteriors	2
Muntatge de dossiers de premsa	2
Impressions de pòsters	5
Fullet de l'oferta educativa MAC	1
Fullet de l'oferta educativa MAC-Barcelona	1

PUBLICITAT

S'ha gestionat un acord genèric amb l'empresa Sapiens que ens ha permès mantenir la presència contínua de les nostres activitats a les revistes *Sapiens* i *Descobrir Catalunya*. Específicament, han tingut especial rellevància l'exposició "L'explendor dels castells medievals catalans" i el "Cap de setmana ibèric".

La revista *Magazine Turisme* ha inserit informació de la publicació de la col·lecció de les guies dels ibers. L'acció ha tingut una durada de tres mesos.

S'han instal·lat 300 banderoles de carrer durant els mesos de maig i juny per promocionar l'exposició "L'explendor dels castells medievals catalans".

Hem aportat informació del Museu per a un extens reportatge sobre els principals museus de l'Estat que va aparèixer al diari *El montañés*, de Cantàbria.

S'han promocionat les principals activitats del Museu i els plans de futur de la institució en un extens reportatge editat al monogràfic especial de Viatges&Oci de la revista *Comunicación Empresarial*.

S'han aprofitat els acords publicitaris gestionats pel Gabinet Tècnic del Departament de Cultura amb diversos mitjans, que han permès millorar la difusió de les nostres activitats.

La publicitat digital s'ha limitat a una acció específica per promocionar les activitats de circ a l'estiu. L'acció s'ha gestionat amb Mammaprouf.

PRESÈNCIA A MITJANS

La Draga

El Museu d'Arqueologia de Catalunya presenta el catàleg de la Draga. premsa.gencat.cat › Inici › Notes de premsa

26-01-2018 14.08. El Museu d'Arqueologia de Catalunya presenta el catàleg de l'exposició "La Revolució Neolítica. La Draga, el poblat dels prodigis", editat pel MACB, la Diputació de Girona, la UAB, el CSIC-IMF i el MAC, permet reforçar i...

"La Draga, el poblat dels prodigis" arriba al Museu d'Arqueologia de ... www.radiobanyoles.cat/noticia.php?...Draga%2C...Museu+d'Arqu...

15 mar. 2018. El Museu d'Arqueologia de Catalunya i el Museu Arqueològic... el catàleg de l'exposició "La Draga, el poblat dels prodigis" 29/01/2018.

Xamans i esperits

<https://www.bonart.cat/.../xamans-i-esperits-al-museu-dar-queologi...>

28 març 2018. El Museu d'Arqueologia de Catalunya presenta una excepcional col·lecció precolombina a l'exposició "Xamans i Esperits. Tresors del Museo..."

<https://www.ccma.cat/catradio/alacarta/els...de.../1006636/>
17 juny 2018. En aquest capítol del programa parlem amb l'escriptor, editor i especialista en història i antropologia de les religions, Agustí Pàniker, ens...

ajuntament.barcelona.cat/museuetnologic/ca/xamans-es-perits-mac

El Museu d'Arqueologia de Catalunya presenta "Xamans i esperits. Tresors del Museo del Jade de Costa Rica", que reuneix una mostra excepcional de les...

<https://www.timeout.es/.../xamans-i-esperits-tresors-del-museo-del-jade-de-costa-rica>

Exposició que trascendeix temàtiques socials com el origen de les persones, els animals o els xamanes que mediaven entre el poble i el món espiritual...

https://www.ara.cat/.../Costa-Rica-encanten-Museu-Arqueologic_0...

27 març 2018. Ho deia Jim Morrison a The Lords, però també és el que vol evocar en part l'exposició "Xamans i esperits. Tresors del Museu del Jade de Costa..."

<https://www.nuvol.com/tag/xamans-i-esperits/>

El Museu d'Arqueologia de Barcelona (MAC) prorroga fins el **15 de juliol** "Xamans i esperits" 27.06.2018. Una visita als xamans precolombians • Una visita als...

<https://www.cope.es/.../museu-darqueologia-catalunya-presenta-una-nova-exposicio-xa...>

6 abril 2018. El Museu d'Arqueologia de Catalunya presenta una nova exposició "Xamans i Esperits".

<https://www.aldia.cat/.../noticia-museu-darqueologia-catalunya-re...>

Exposició "Xamans i Esperits" del Museu d'Arqueologia de Catalunya. GENERALITAT DE CATALUNYA. Actualitzat 27/3/2018 15:19:45 CET. BARCELONA, 27...

<https://www.barcelonaart.net/Exposiciones/Museu-d'Arqueologia-de-Catalunya>

28 març 2018. La exposició Museu d'Arqueologia de Catalunya se celebrarà en Museu d'Arqueologia de Catalunya, Sede de Barcelona del 28/03/2018 al...

Nit dels Museus | Noche de los Museos 2018 | Barcelona City Blog www.barcelonacityblog.com › Cultura

18 maig 2018. La NIT DELS MUSEUS 2018 (Noche de los Museos) se celebra un año... Museu d'Arqueologia de Catalunya Museu d'Història de Catalunya

L'esplendor dels castells medievals catalans

<https://agenda.cultura.gencat.cat/content/agenda/.../article.html?...>

27 juliol 2018. Aquesta exposició és fruit de la col·laboració en-

tre el Museu del Jade i de la Cultura Precolombina de San José de Costa Rica i el Museu...

Un agosto lleno de propuestas en el Museu d'Arqueologia de ...
<https://www.mammaproof.org/.../agosto-lleno-propuestas-museu-arqueologia-catalun...>

31 juliol 2018. ...Uno de estos espacios es el Museu d'Arqueologia de Catalunya que durante estas vacaciones nos ofrece los sábados...

<https://www.descobrir.cat/.../l-esplendor-dels-castells-medievals-ca...>

6 setembre 2018. Ho fan a través de l'exposició "L'esplendor dels castells medievals catalans", que es podrà veure al Museu d'Arqueologia de Catalunya des...

<https://www.eltemps.cat/delesarts/.../lesplendor-dels-castells-medie...>

10 setembre 2018. "L'esplendor dels castells medievals catalans". Museu Arqueològic de Catalunya Passeig de Santa Madrona, 39. Barcelona del 6 de setembre...

<https://www.aldia.cat/.../noticia-museu-darqueologia-mostra-lesple...>

6 setembre 2018. El Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC) mostra l'"esplendor" dels castells medievals en una exposició que per primera vegada exhibeix...

<https://www.pressreader.com/spain/la...català.../28281071732645...>

"L'esplendor dels castells medievals catalans". La Vanguardia (Català - 1a edició) - **2018-11-24** - CARTELLERA -. A Catalunya tenim diverses mostres de formes...

<https://www.vilaweb.cat/.../histories-de-setge-objec-tes-singulars-i-...>

13 setembre 2018. El Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC) acaba d'inaugurar l'exposició "L'esplendor dels castells medievals catalans", que es pot veure a...

<https://www.elpuntavui.cat/.../1485073-castells-una-historia-amb-...>

16 octubre 2018. Això sí, aquí, dins de l'exposició "L'esplendor dels castells medievals catalans", que presenta el Museu d'Arqueologia (MAC) fins al 3 de febrer...

L'exposició sobre la Draga arriba a Madrid - UAB

<https://www.uab.cat/.../l-8217-exposicio-sobre-la-draga-arriba-a-...>

"La Draga, el poblat dels prodigis" es pot veure per primera vegada fora de Catalunya dins del seu programa... 02/11/2018. La mostra, creada pel Museu d'Arqueologia de Catalunya, amb el suport de l'Ajuntament de Banyoles, reuneix més...

L'exposició monogràfica de la Draga arriba a ... - Banyoles Televisió.

<https://banyolestv.cat/.../905-l-exposicio-monografica-de-la-draga...>

02 octubre 2018. Empty. Imprimeix • Correu-e ... "La Draga, el poblat dels prodigis" ha tingut al Museu d'Arqueologia de Catalunya, ha estat molt bona.

La revolución neolítica llega al Museo Arqueológico Regional con los https://www.lavanguardia.com › Local › Madrid

25 octubre 2018. "La Draga, el poblado de los prodigios", una muestra que presenta los hallazgos del yacimiento. ... Álvaro Ballarín, junto con el director del Museo d'Arqueologia de Catalunya, Jusep Boya, y el director de...

La revolución neolítica llega al Museo Arqueológico Regional de la... www.comunidad.madrid › Acción de gobierno › Actualidad

25 octubre 2018. El Museo Arqueológico Regional presenta la exposición 'La revolución ... los hallazgos del yacimiento neolítico de La Draga (Banyoles, Girona), ... junto con el director del Museo d'Arqueologia de Catalunya, Jusep Boya...

Visitas guiadas gratuitas a la exposición "La Revolución ...

<https://lalunadealcala.com/visitas-guiadas-gratuitas-a-la-exposicion-la-revolucion-neoli...>

2 gener 2019. "La Draga, el poblado de los prodigios" ... La muestra que acoge el Museo, ubicado en Alcalá de Henares, está producida por el Museo d'Arqueologia de Catalunya y permite contemplar a sus.... TURISMO; 24/09/2018.

ESTRATÈGIA DIGITAL

El Museu d'Arqueologia de Catalunya ha apropiat la informació de les seves programacions mitjançant tres eines digitals: el lloc web, el *Butlletí* del MAC i els canals digitals vinculats a les principals xarxes socials.

El lloc web

El 2017 es va iniciar el projecte global de modificació de la plataforma web del Museu d'Arqueologia de Catalunya. Es va redactar un contracte públic per al desenvolupament i implantació de la remodelació gràfica i de programació d'una part del web del Museu d'Arqueologia de Catalunya, concretament el portal i els llocs del MAC-Empúries, MAC-Ullastret, MAC-Olèrdola, CASC, Centre Iberia Graeca, Ruta dels Ibers, Ruta d'Art Rupestre i Arqueoxarxa. Durant el 2018 s'ha treballat per adaptar els continguts dels diferents llocs, introduir-hi nous continguts i provar l'operativa funcional.

Vinculat a l'operativa de funcionament del web s'han activat durant el 2018 codis de seguiment d'Analytics de Google per monitoritzar els nostres usuaris.

URL de la pàgina web principal	www.mac.cat	
		Nombre
Sessions de navegació a la pàgina web		61.422
Usuaris que han entrat al web		46.214
Nombre de pàgines visualitzades dins el web		148.461
Pàgines/Sessió. Mitjana de pàgines de la mateixa web per les quals han navegat els usuaris durant cada sessió		2,49
Durada mitjana de la sessió		75
Percentatge de rebot. Percentatge d'usuaris que han entrat a la pàgina web i han sortit sense passar de la primera pàgina		52,89%
Percentatge d'usuaris segons edat	18-24	8,95%
	25-34	25,05%
	35-44	26,43%
	45-54	17,62%
	55-64	13,23%
	65+	8,72%
Percentatge d'usuaris segons sexe	Femení	60,30%
	Masculí	39,70%

Butlletí del MAC

El *Butlletí* digital durant el 2018 ha disminuït el nombre de subscriptors atesa l'aplicació de la noa Llei de protecció de dades de caràcter personal. Actualment es gestionen les da-

des d'un 6.000 persones. Durant el 2017 s'han fet 12 comunicats mensuals i 49 comunicats d'activitats específiques amb un volum de correus electrònics equivalent a 360.000. La taxa d'obertura mitjana dels butlletins ha augmentat a un 65% a conseqüència de la revisió de dades que ha causat l'aplicació de la Llei de protecció de dades.

La incorporació d'un sistema de subscripció automàtica mitjançant el nou lloc web del MAC-Barcelona ha generat una millora en la facilitat dels usuaris per sol·licitar rebre informació actualitzada de les activitats del Museu.

Xarxes socials		
Nre. seguidors	2017	2018
Facebook (seguidors)	9981	10.612
Twitter (seguidors)	12.702	14.334
Youtube (subscriptors)	569	641
Instagram (seguidors)	2.931	3.480

Projectes digitals

La seu de Barcelona del Museu d'Arqueologia de Catalunya integra a les seves sales d'exposició permanent una important col·lecció patrimonial que mostra una síntesi arqueològica, des de la prehistòria fins als visigots. El tractament actual dels objectes exposats mostra els objectes dins d'un context divulgatiu organitzat i articulat mitjançant un discurs genèric lineal.

El que no permet l'actual museografia és destacar i donar a conèixer els jaciments en els quals aquests objectes van ser localitzats, ni situar els visitants en el context des del punt de vista de l'arqueòleg que va localitzar el patrimoni moble que es troba davant seu. Les vitrines, per si, generen un aïllament dels objectes i una tesorització que, si bé permeten destacar i fer més rellevant el patrimoni, l'allunyen del seu context arqueològic/territorial. És per aconseguir incrementar el coneixement del patrimoni i millorar l'experiència dels usuaris visitants del Museu que es proposa el desenvolupament d'un projecte que, utilitzant com a base i posta en valor el ric patrimoni arqueològic exposat, contextualitzi els objectes en els seus jaciments d'origen, creant com a resultat experiències immersives.

L'objecte del contracte és la creació, definició, desenvolupament i implantació de nous recursos museogràfics de caràcter

immersiu a les sales d'exposició permanent del Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona. El MAC requereix integrar a les sales d'exposició permanent vuit audiovisuals en 360 graus amb ulleres 3D per promocionar els jaciments arqueològics i crear un vídeo *mapping* en relació amb el mosaic del circ.

Concretament els serveis contractats inclouen:

1. Audiovisuals. La realització i coordinació dels guions de continguts, material gràfic i audiovisual filmat en 360 graus i projecció d'un vídeo *mapping*. Gravació d'imatges i àudio per a la creació de vídeos 360 graus (8 unitats) i vídeo *mapping* (1 unitat). Els audiovisuals realitzats són: Roca dels Moros del Cògul, La Draga de Banyoles, La Senyora de les montanyes de Montanisell, El dolmen de Santa Cristina d'Aro, La necròpolis de Puig des Molins, El jaciment d'Ullastret, El jaciment d'Empúries i El temple romà.

2. Equipament tècnic per a la visualització del material en 360 graus. Ulleres 3D i telèfons, entre d'altres equipaments (8 unitats), projectors i PC. S'inclou tot l'equipament necessari per a la seva posta en marxa (cablejat, preses elèctriques...).

3. Mobiliari i adaptacions per a la implantació a les sales d'exposició permanent del MAC-Barcelona. Adaptació de materials de promoció i usabilitat orientada als usuaris

La realització del servei ha inclòs la realització i coordinació, la direcció fotogràfica, els assistents de càmera, l'edició i muntatge, el mobiliari, els equipaments tècnics, la postproducció, el grafisme, la programació App Smartphone, el test d'usabilitat i instal·lació, el transport i dietes. S'inclou un test de prova amb públic real una vegada finalitzada la producció i instal·lació definitives.

Recerca i difusió científica

PROJECTES DE RECERCA LIDERATS PER PERSONAL DEL MAC-BCN

Sota el lideratge del personal qualificat del Museu (IP: investigador principal), s'han implementat els projectes de recerca següents:

- "Cató a Catalunya. La batalla d'Empúries", 2017-2019. IP: Dr. J. Principal.
- "El Molí de l'Espigol, capital dels llergets", 2018-2021 (ref. CLT009/0000091). IP: Dr. Jordi Principal.
- "La Draga (Banyoles) i el procés de neolitització en la plana prelitoral i el Prepirineu de les comarques de Girona", 2018-2021 (ref. CLT009/1800050). IP: Dr. Antoni Palomo.

PROSPECCIONS I INTERVENCIIONS ARQUEOLÒGIQUES

- Relacionades amb el desenvolupament del projecte quadriennal de recerca arqueològica NECEEC (El nord-est de la Citerior d'Escipió Emilià a Cèsar):
 - Excavació del vicus tardorepublicà del Camp de les Lloses (Tona, Osona) (07/2018)
 - Excavació de la torre d'accés/muralla del *castellum* tardorepublicà d'Olèrdola (Olèrdola, Penedès) (12/2018)
- Relacionades amb el desenvolupament del projecte "Cató a Catalunya. La batalla d'Empúries" (02-09/2017):
 - Prospeccions arqueològiques terrestres a l'àrea serra de Ventalló / muntanya de St. Grau / muntanya del Castellà (04/2018).
 - Prospeccions arqueològiques terrestres a l'àrea Montgrí (10/2018).
- Relacionades amb el projecte 'La Draga en el procés de neolitització del nord-est peninsular' (referència 2014/100822):
 - Excavació del jaciment lacustre neolític de la Draga del 5 de juny al 28 de juliol. Participació de mitjana d'un total de trenta persones entre tècnics, estudiants i col·laboradors.

PARTICIPACIÓ DE PERSONAL DEL MUSEU EN GRUPS CONSOLIDATS DE RECERCA

- Grups consolidats de recerca en què participa el personal del MAC:
 - Grup de Recerca Consolidada Interinstitucional Arqueologia de la Gestión de los Recursos Sociales y del Territorio, AGREST, (UAB-UdG-CSIC-MAC). IP: Prof. A. Barceló. Participants MAC: Dr. R. Buxó, Dr. A. Palomo, Sra. Núria Molist.
 - Grup de Recerca Consolidat Interinstitucional en Prehistòria, Patrimoni Arqueològic i Antiguitat (GREPPAA), (UdG-MAC) 2017SGR-1688. IP: Prof. A. Naco. Participants MAC: Sra. Marta Santos, Dr. P. Castanyer, Dr. J. Tremoleda, Sr. G. de Prado, Dr. X. Aquilué, Sra. A. Casanovas, Dr. J. Principal.
- Projectes de recerca amb participació del personal del MAC
 - "*Simulación computacional de fenómenos históricos de cambio social y tecnológico durante el neolítico*", Mineco (HAR2016-76534-C2-1-R). IP: Raquel Piqué (UAB) 30/12/2016 -29/12/2019. Responsable MAC: Dr. Antoni Palomo.
 - "*Producciones, variabilidad técnica e innovación tecnológica en el Neolítico*" (HAR2016-76534-C2-2-R). IP: Xavier Terradas (IMF-CSIC) 30/12/2016 -29/12/2019. Responsable MAC: Dr. Antoni Palomo.
 - *Structural Determinants of Economic Performance in the Roman World* (Flanders Research Foundation – Flanders Government, Bèlgica), 2017-2021. IP: Prof. Dr. K. Verboven (Ghent University), Prof. Dr. P. Erdkamp (Brussels University). Responsable MAC: Dr. Jordi Principal.
 - "*L'Ausetania romana abans de la fundació d'Auso*" (ARFA) (CLT009) (UdG) (2018-2021). IP: Prof. A. Naco. Responsable MAC: Dr. Jordi Principal.

ORGANITZACIÓ DE JORNADES I REUNIONS CIENTÍFIQUES

- WORKSHOP. ART RUPESTRE I NEOLITITZACIÓ, celebrat el 22 de novembre de 2018.
- TAULA RODONA SOBRE EL NEOLÍTIC A CATALUNYA, celebrada el 6 d'abril de 2018, al Museu d'Arqueologia de Catalunya a Girona.
- Organització *workshop* intern (*kick-off*) projecte "Cató a Catalunya. La batalla d'Empúries", celebrat al MAC-Empúries (16/02/2018).

- Organització (primavera-tardor 2018), conjuntament amb la Universitat de Girona i la University of Edinburgh del *workshop* internacional From Battlefields to Memory Sites, celebrat al MAC-Barcelona (30/11/2018).

PARTICIPACIÓ EN CONGRESSOS

Els membres de l'Àrea de Recerca i Gestió de Col·leccions del MAC-Barcelona han participat i presentat diverses comunicacions en els congressos d'abast internacional següents:

- Proceedings of the AWRANA conference "Beyond use-wear traces: about tools and people". Niça, 29 de maig – 1 de juny de 2018.
- Subsistence strategies in the Stone Age. Direct and indirect evidence of fishing and gathering. Sant Petersburg, 15-18 de maig de 2018.
- The Archaeology of Roman Portugal in its Western Mediterranean Context. Universiteit Leiden. Leiden, Holanda, 15-12 de juny de 2018.
- 31st RCRF Congress (National Museum of Transylvanian History/Babeş-Bolyai University/Institute of Archaeology and Art History of the Romanian Academy. Cluj-Napoca, 23-30 de setembre de 2018. Pòster: "Louteria helenístics en Pompeya (IT) y Risan (Montenegro)".
- 24th European Association of Archaeologists Annual Meeting. Universitat de Barcelona. Barcelona, 5-7 de setembre de 2018.

D'altra banda, han participat també en els congressos i reunions d'àmbit català següents:

- Homenatge al professor Alberto López Mullor. Estudis sobre ceràmica i arqueologia de l'arquitectura, 15 i 16 de maig. Universitat Autònoma de Barcelona.
- *Workshop* "Art Rupestre i Neolitització", 22 de novembre, amb motiu del 20è aniversari de la inscripció a Patrimoni Mundial de l'Art Rupestre de l'Arc Mediterrani de la Península Ibèrica.
- XVI Congrès Nacional de Numismàtica. Tesoros y Hallazgos Monetarios. Protección, Estudio y Musealización. 28-30 de novembre. Museu Nacional d'Art de Catalunya.
- III Jornada d'Estudis de la Vall del Ges, Orís i Bisaura (Associació d'Estudis Torellorencs / Museu de la Torneria). Torelló, 6 d'octubre de 2018.
- V Jornades d'Arqueologia de la Catalunya Central (Generalitat de Catalunya / Museu de la Pell). Igualada, 26-27 d'octubre de 2018)

PARTICIPACIÓ EN PROGRAMES DE FORMACIÓ UNIVERSITÀRIA

Personal de l'Àrea de Recerca i Gestió de Col·leccions del MAC ha participat com a docent en el cursos especialitzats següents:

- Màster en Prehistòria, Antiguitat i Edat Mitjana de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- XIII Curso de Arqueología experimental de Caspe (Universidad de Zaragoza). Setembre de 2018.

DIRECCIÓ DE TESIS DOCTORALS I TREBALLS DE RECERCA

Personal qualificat de l'Àrea de Recerca i Gestió de Col·leccions del MAC dirigeix actualment dues tesis de doctorat i un treball de final de màster.

PUBLICACIONS RELLEVANTS FETES PER PERSONAL DE L'ÀREA DE RECERCA DEL MUSEU

Diversos tècnics qualificats de l'Àrea de Recerca i Gestió de Col·leccions del MAC ha fet les publicacions següents: dos articles en revistes internacionals (una indexada), un llibre, quatre articles en revistes estatals, dos capítols de llibre, quatre actes/seminaris. D'altra banda, han assumit també la coordinació editorial de dues monografies editades pel museu (Monografies del MAC 1 i 2).

Revistes internacionals

- Beriguete, M., Girbal, J.M., Piqué, R., Palomo, A., terrades, X. 2018. Punk's not dead. Fungi for tinder at the Neolithic site of La Draga (NE Iberia), PLOS ONE | <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0195846> April 25, 2018
- Bofill, M.; Chondrou, D.; Palomo, A.; Procopiou, H.; Valamoti, S.M. (in press). "Processing plants for food: Experimental grinding within the ERC-project PLANTCULT". Journal of Lithics Studies.

Revistes estatals

- Antoni Palomo, Xavier Terradas, Raquel Piqué, Rafel Rosillo, Igor Bodganovic, Àngel Bosch, Maria Saña, Marta Alcolea, Marian Berihuete, Jordi Revelles, 2018. Les Coves del Fem (Ulldemolins, Catalunya), Tribuna d'Arqueologia, 2015-16.

- Masclans, A., Palomo, A., Gibaja, J.F. 2017. Functional studies of neolithic stone axes and adzes. experimental programme and archaeological applications, CPAG 27, 177-210.
- Gibaja, J.F.; Oms, F.X.; Mestres, J.M.; Mazzucco, N., Palomo, A. Primeros resultados sobre la función del utillaje lítico de las primeras comunidades neolíticas asentadas en Les Guixeres de Vilobí (Sant Martí Sarroca, Barcelona), 2018. Saguntum 50, 35-57.
- Gibaja, J.F., Cubas, M., Floro, J., Martín, A., Guzman, V.; Floro, J., Higuera, S., Mazzucco, N., Mozonra, M., Niet, A., Oms, X., Palma, O., Palomo, A., Remolins, G., Valenzuela, S. 2018. Olvidados por la divulgación científica, O Ideário Patrimonial, 11, 40-54.
- M. Bustamante-Álvarez, F.J. Heras, E. Huguet, M.P. Iborra, A. Malignas, J. Principal, A. Ribera, "Via degli Augustali VII, 4, 28: una fosa singular de mediados del siglo II a.C. en Pompeya", Empúries, 57, 2017, 85-118.

Llibres

- Palomo, A.; Piqué, R.; Terradas, X (ed) 2018. La revolución neolítica. La Draga, el poblado de los prodigios, Museu Arqueològic Regional de Alcalà de Henares / Museu d'Arqueologia de Catalunya, 209 p.

Capítols de llibres

- Juan F. Gibaja, Antoni Palomo, Xavier Terradas, Gerard Remolins, Xavier Esteve, Xavier Oms, Araceli Martín. Los punzones de esquisto: más allá de los Valles de Andorra, Monografies del MAC 2, Barcelona 2018, ISBN: 978-84-393-9811-0 (pàg. 327-334).
- De Diego, M., Piqué, R., Palomo, A., Terradas, A., Saña, M., Clemente, I., Mozota, M. 2018. Evidences of textile in the Early neolithic site of La Draga (Banyoles, Spain). Some hypotheses in Siennicka, M., Rahmstorf, L., Ulanowska, A. Firts textiles. The beginnings of textiles manufactures in Europe and Mediterranean, Oxbow books, 69-80.
- J. Principal, "Objetos griegos de las colecciones de la sede de Barcelona del Museu d'Arqueologia de Catalunya", en X. Aquilué, P. Cabrera (eds.), *Iberia Graeca. Arte Griego en los museos y colecciones de la Península Ibérica*, Iberia Graeca-MAN, Barcelona, en premsa.
- J. Principal, M.P. Camaño, C. Padrós, "Monteró i el seu context històric fins a la guerra de Sertori", en *Catàleg exposició Ciutats romanes de ponent: Ilerda, Iesso, Aeso*, Museu de Lleida: diocesà i comarcal, Lleida, en premsa.

- T. Naco, J. Principal, "Logística militar y espacios de integración en el NE de la Hispania Citerior: de Numancia a Sertorio", en *Ex Baetica Romam. Homenaje al profesor José Remesal*, Universitat de Barcelona, Barcelona, en premsa.

Actes congressos/seminaris

- Bofill M., Palomo, A.; Chondrou D., Procopiou H., Valamoti, S.M. (in press). "Molienda experimental en el marco del proyecto ERC PlantCult". *Butlletí Arqueològic*, V, 40 (2018). ISSN 1695-5862.
- Valamoti, S.M.; Chondrou, D.; Bekiaris, T.; Ninou, I.; Alonso, N.; Bofill, M.; Ivanova, M.; Laparidou, S.; McNamee, C.; Palomo, A.; Prats, G.; Procopiou, H.; Tsartsidou, G. (in press). "Plant foods, stone tools and food preparation in prehistoric Europe: an integrative approach in the context of ERC funded project PLANT-CULT". *Journal of Lithics Studies*.
- Igor BOGDANOVIC, Oriol LÓPEZ, Rafel ROSILLO, Jordi REVELLES, Rut GELI, Antoni PALOMO, Xavier TERRADAS, Raquel PIQUÉ, Núria MORERA, Vasiliki ANDREAKEI, Àngel BOSCH, Ramón BUXÓ, Júlia CHINCHILLA, Maria SAÑA, Josep TARRÚS. 2018. Les intervencions arqueològiques al jaciment neolític lacustre de la Draga 2016-2017 (Banyoles- Pla de l'Estany), XIV Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona Caldes de Malavella, 1-2 de juny de 2018, 61-68.
- Almudena GARCÍA, Rafel ROSILLO, Antoni PALOMO. 2018, Darreres intervencions al monestir de Sant Esteve de Banyoles, XIV Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona. Caldes de Malavella, 1-2 de juny de 2018, 567-572.
- MOLISET, N. 2018, El Plan de colecciones del MAC. La gestión en un museo integrado por diferentes centros. V Congreso Internacional de Historia de la Arqueología / IV Jornada de Historiografía SEHA-MAN. Arqueología de los museos. 150 años de la creación del Museo Arqueológico Nacional. Madrid, 21-23 de marzo de 2017, 1139-1158.

TUTORITZACIÓ D'ESTUDIANTS EN PRÀCTIQUES

Personal qualificat de l'Àrea de Recerca i Gestió de Col·leccions del MAC ha tutoritzat l'estada al Museu d'estudiants en pràctiques procedents de les universitats i centres de formació especialitzada següents:

- Grau d'Estudis Clàssics UAB: 2
- Grau d'Història de l'Art de la UB: 2
- Grau d'Arqueologia de la Università degli Studi di Cagliari: 2
- Grau d'Arqueologia de la UAB: 2

Publicacions

ALTRES PROJECTES EN QUÈ HA COL·LABORAT L'ÀREA DE RECERCA DEL MUSEU

El personal tècnic del Museu ha participat també en els projectes següents:

- Estudi de les restes arqueològiques recuperades en un decomis realitzat a Amer pels Mossos d'Esquadra i redacció d'informe.
- Assessorament historicoarqueològic de la renovació museogràfica del centre de recepció de visitants del jaciment del Molí d'Espígol (Tornabous, l'Urgell).
- Assessorament historicoarqueològic per a la producció de l'audiovisual "Atanagrum", del centre de recepció de visitants del jaciment del Molí d'Espígol (Tornabous, l'Urgell).
- Assessorament de la Bullipèdia, projecte editorial de 35 llibres, dirigit pel xef Ferran Adrià, que recull tots els coneixements necessaris per endinsar-se en el món de la restauració gastronòmica.

Durant el 2018, el Museu ha editat o coeditat les publicacions següents:

- Guies de la Ruta dels Ibers. Col·lecció de set guies. Ilercavons, Cessetans, Laietans, Ausetans, Ceretans i Lacetans, Ilergets i Laietans.
- Catàleg de l'exposició "L'esplendor dels castells medievals catalans". Col·laboració de Institut Ramon Llull.
- Número 57 de la revista *Empúries*.
- Monografies del MAC núm. 1. II Workshop on late Neolithic ceramics in ancient Mesopotamia: Pottery in context. Col·laboració de GRAMPO, - UAB i Martin-Luther-universität Halle-Wittenberg.
- Monografies del MAC núm. 2. Les valls d'Andorra durant el Neolític: un encreuament de camins al centre dels Pirineus. Col·laboració de Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades, CSIC-IMF. Amb el patrocini de VALLBANC, Fundació Julià Reig i RE Gira Rocs.

Centre de documentació, biblioteca i arxiu fotogràfic

DIGITALITZACIÓ DE FONS DOCUMENTALS

Durant el 2018, el Museu d'Arqueologia a Barcelona ha entrat en el programa de suport a la digitalització de documents promogut pel Servei d'Arxius de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya. Com a conseqüència, s'han digitalitzat en format TIFF, JPG i PDF els fons documentals següents:

- Dibuixos d'art eupestre: 332
- Repertorio Iconográfico de España
- Fons Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN)
- Diaris d'Excavació de l'Institut d'Estudis Catalans que es trobaven dispersos en diferents fons: Fons Colominas, Carta Arqueològica.
- Digitalització de fitxes RIE, que es van localitzar després de la digitalització per part del Servei d'Arxius: 878 fitxes.
- Fitxes de documentació d'abans de la Guerra Civil, realitzades amb retalls de publicacions, segurament emprades per Pere Bosch Gimpera per a les seves classes i treballs: Catalunya i Espanya (2.748 fitxes), , Euròpa (2447 fitxes) Antropologia (194 fitxes), altres fitxes reaprofitades (778).

PROGRAMA “MEMORIA VIVA DE L'ARQUEOLOGIA CATALANA”

Durant el 2018, s'han editat quatre vídeos, amb les entrevistes fetes a Eduard Porta, Glòria Trias i Lluís Monreal, juntament amb un vídeo de presentació general del projecte.

INVENTARI I DOCUMENTACIÓ DE FONS DE L'ARXIU HISTÒRIC

S'ha continuat amb la tasca de documentació de l'important Fons Colominas/Rubiralta, donat el 2012 pels hereus de Josep Colominas Roca (1883-1958), i del seu gendre Lluís Rubiralta (1902-1980). Josep Colominas va ser investigador del Servei d'Arqueologia de l'Institut d'Estudis Catalans, mentre que el seu gendre, impressor d'ofici, va participar en el salvament del patrimoni durant la Guerra Civil. Així, el 2015 es van començar a documentar les fotografies de Mallorca, fruit de les exploracions que Josep Colominas va realitzar a l'illa. Documentació de 600 ítems.

D'altra banda, s'ha revisat parcialment l'Inventari de la base de dades de la Carta Arqueològica realitzada en les dècades dels setanta i vuitanta. L'interès principal d'aquesta carta rau en el fet que determinades ocasions conté fotografies i diaris d'excavacions originals. Es troba organitzada per municipis. S'ha realitzat la revisió de la lletra A a la G.

TREBALLS A L'ARXIU FOTOGRÀFIC

S'han realitzat els següents treballs d'inventari, conservació preventiva i restauració del fons fotogràfic del Museu:

- Digitalització d'imatges sense negatiu a l'Arxiu de còpies: 283.
- Neteja, ensobrat i encapsat del fons FN3 Inventari analògic del Museu: 665.
- Neteja, ensobrat i encapsat de 518 fitxes de l'Institut d'Estudis Catalans: estabilització, conservació, col·locació de fitxa a fitxa en sobres de conservació de polietilè i arxivament definitiu en caixes de ph neutre i lliures de càrrega alcalina. Les fitxes estan ordenades per nom de jaciment i per orde alfabètic de la A (Aguilar de Anguita) a la Z.
- Neteja, ensobrat i encapsat de 896 negatius de vidre del fons CB (negatius de vidre 13x18).
- Neteja, ensobrat i encapsat de 416 negatius de vidre del fons CC (negatius de vidre 10x15).
- Revisió de l'històric fotogràfic dels objectes del MAC: la tasca ha consistit a endreçar en carpetes per número d'inventari tots els registres fotogràfics de diferents formats (analògics i digitals) que es conserven dels objectes del MAC.

CONSULTES A L'ARXIU HISTÒRIC

Durant el 2018, l'Arxiu Històric del Museu ha estat consultat per quatre investigadors.

BIBLIOTECA

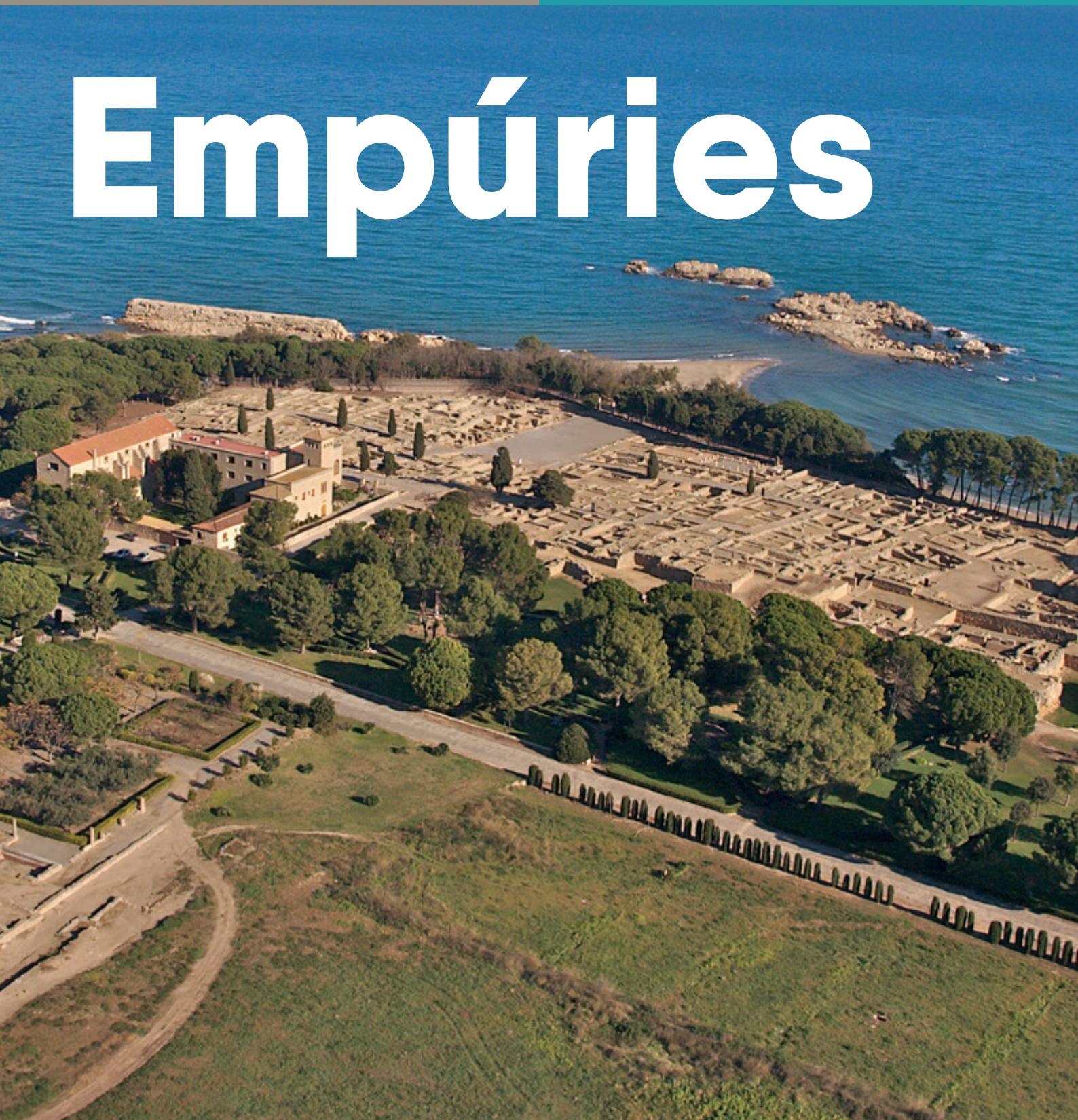
La Biblioteca del Museu ha estat freqüentada per un total de 1.501 usuaris.

mac

**museu
d'arqueologia
de catalunya**

memòria 2018

Empúries

Informació econòmico-administrativa

S'indiquen les dades del pressupost executat pel centre gestor MAC-Empúries i Ullastret per a l'exercici 2018, així com les dades específicament referides a la seu d'Empúries, juntament amb les del pressupost executat des dels serveis centrals de l'ACdPC.

Ingressos	
Capítol III	519.933,32€
Capítol IV	7.213,50€
Total	527.146,82€

Despeses	
Capítol I	671.309,47
Capítol II + VI	746.873,29
Total	1.418.182,76

Contractació administrativa

- Servei de neteja: contracte amb LD Empresa de limpieza y desinfección SAU, adjudicat per l'ACdPC (01/01/2018 a 31/12/2018).
- Servei de vigilància i Seguretat: contracte amb IB2 Seguretat Catalunya, S.A. adjudicat per l'ACdPC (01/01/2018 a 31/12/2018).
- Servei de conservació i manteniment i d'eficiència energètica: pròrroga del contracte amb COMSA-EMTE, adjudicat per l'ACdPC (01/01/2018 a 15/09/2018); contracte amb ISTEM, SLU, adjudicat per l'ACdPC (16/09/2018 a 31/12/2018).
- Servei de jardineria: pròrroga i nou contracte amb Fundació Privada Altem, adjudicat per l'ACdPC (01/01/2018 a 31/12/2018).
- Servei de gestió de visites guiades i tallers didàctics, així com de l'agenda de reserves: adjudicat per l'ACdPC a l'empresa Empordà Caterva, S.L. (01/01/2018 a 31/12/2018).
- Servei d'audioguies per a la visita a les seus d'Empúries i Ullastret del MAC: pròrroga del contracte adjudicat per l'ACdPC a l'empresa Flexiguia, S.L. (01/01/2018 a 31/12/2018).
- Servei de gestió del bar/restaurant del Centre de Recepció de Visitants, adjudicat per l'ACdPC a l'empresa Molí de Sant Vicenç, S.L. Inici del servei al febrer de 2018, una vegada finalitzades les obres d'adequació de l'espai encarregades des de l'ACdPC.
- S'han gestionat 185 contractes menors relatius a Empúries, per part de l'àrea de gestió econòmica del centre gestor MAC-Empúries i Ullastret.

Personal

La plantilla estable de la seu d'Empúries del Museu d'Arqueologia de Catalunya al llarg del 2018 la formen vint persones amb contracte laboral fix o temporal: cinc tècnics superiors A1 (coordinació, conservació/arqueologia i difusió), dos aux. administratius D1 (àrea d'administració), tres oficials D1 (manteniment, jardineria i auxiliar d'arqueologia) i deu guies d'informació de monuments D1 (personal d'atenció al públic i vigilància).

Al llarg del 2018 s'han firmat vint contractes temporals de substitució i quatre contractes de reforç, per raó de substitucions de baixes, vacances i descansos, reducció de jornada, llicències d'activitat sindical i necessitat de reforçar la plantilla regular durant els mesos d'estiu.

Actuacions de millora en els edificis

Entre les millores realitzades durant l'any 2018 pel que fa a les instal·lacions i edificacions del MAC-Empúries destaquen les següents:

- Finalització de la instal·lació dels equipaments bàsics del bar restaurant del Centre de Recepció de Visitants.
- Realització de la Memòria Tècnica Simplificada i posterior legalització de la instal·lació de baixa tensió de de l'edifici del Museu.
- Substitució de tots els elements d'il·luminació del Museu de tipus halogen per d'altres de tipus LED.
- Instal·lació de dos punts WIFI.
- Substitució del parallamps.
- Desballestament i retirada de l'antiga aula mòbil en mal estat de conservació.
- Reparació dels tancaments de fusteria de dos finestrals i pergola de la biblioteca, i reparació del portal d'accés als WC del Museu.
- Treballs diversos de reparació i manteniment de la instal·lació elèctrica, d'elements de fusteria i de pintura en diversos sectors de l'edifici.
- Adquisició d'elements de mobiliari i equipament divers.

Actuacions en el conjunt arqueològic

Entre les actuacions realitzades durant el **2018** pel que fa al recinte del conjunt arqueològic destaquen les següents:

Nova pavimentació de la zona d'accés al museu i WC públics, per facilitar l'accessibilitat.

Treballs diversos de consolidació i restauració d'estructures, paviments i revestiments en el jaciment arqueològic, detallats a l'apartat de Conservació-restauració.

Treballs anuals de cobertura de mosaics per a la seva protecció durant l'hivern i de desbrossament dels camps de la ciutat romana.

Treballs diversos de neteja i tala forestal a la zona de jardins.

Creació d'un segon sorral pel taller d'arqueologia.

Instal·lació i reparacions d'elements de senyalització a l'itinerari de visita.

Arranjament de camins i reubicació de bancs i papereres al jaciment.

Documentació i gestió de les col·leccions

L'àrea de conservació, recerca i documentació del MAC-Empúries (quatre tècnics de plantilla) ha estat completada amb contractes professionals de quatre tècnics externs per a treballs concrets d'inventari de materials procedents de les excavacions. L'any 2018 s'ha comptat, a més, amb el contracte d'un tècnic per a tasques de documentació de les col·leccions a través de la Xarxa de Museus de les Comarques de Girona. També s'han portat a terme diverses tasques de documentació per part d'alumnes que han realitzat les seves pràctiques curriculars de final de grau o màster al MAC-Empúries: dos estudiants de la Universitat de Girona i una estudiant de la Universitat Complutense de Madrid.

Entre els treballs de documentació i gestió de les col·leccions efectuats destaquen els següents:

- Treballs de revisió de les fitxes de registre, migrades l'any 2016 al programari Museum Plus. S'ha prioritzat la tasca de revisió i d'incorporació de dades i imatges als registres migrats, respecte a la de creació de nous registres. Al llarg del 2018 s'ha procedit a completar la revisió dels objectes que formen part de l'exposició permanent del MAC-Empúries, a més de la documentació de tots els objectes que han estat objecte d'algun estudi o han format part d'una exposició.
- Revisió de les fitxes i compleció de la informació dels objectes que s'han traslladat des de l'antic magatzem 1 als nous magatzems arqueològics i que procedeixen, principalment, de les necròpolis d'Empúries.
- Treballs d'inventari de materials procedents de les darreres intervencions arqueològiques realitzades: Insula 30 de la ciutat romana, sector nord de la Neàpolis, intervenció d'urgència de la platja del Moll Grec i intervencions a la necròpolis de Vilanera.
- Treballs de documentació fotogràfica d'objectes de la col·lecció i de materials procedents de les excavacions.

Durant el 2018, no s'han realitzat nous tràmits de préstecs per a exposicions temporals, però un nombre de peces (38 objectes) de la col·lecció del MAC a Empúries han continuat formant part de diverses mostres: "El sexe en època romana" (Arqueoxarxa: Museu Torre Balldovina, MAC-Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona), "Jocs i joguines a l'antiguitat" (Arqueoxarxa: MAC-Barcelona, MAC-Girona, MAC-Olèrdola, Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, Museu de l'Esquerda, Museu de Gavà) i "L'Escala i la mar d'Empúries" (L'Alfolí de la Sal, l'Escala). També ha finalitzat el préstec de 24 peces que s'incloïen en altres exposicions: "Puig i Cadafalch. L'arquitecte de Catalunya" (Mu-

seu d'Història de Catalunya), "El poder del pasado. 150 años de Arqueología" (Museo Arqueológico Nacional de Madrid), "Empúries, la gran empresa arqueològica de J. Puig i Cadafalch" (MAC-Barcelona) i "Encounters & Exchanges" (House of European History, Brussel·les, Parlament Europeu).

Des de l'àrea de conservació i documentació s'ha participat activament en les reunions treball, jornades i cursos organitzats per les diferents xarxes de museus (Xarxa de Museus de les Comarques de Girona, Arqueoxarxa), així com en les comissions del Museu d'Arqueologia de Catalunya.

S'han realitzat també treballs de classificació, documentació i digitalització del fons fotogràfic d'Empúries. Pel que fa a la documentació del jaciment, durant l'any 2018 s'ha continuat treballant en la nova base planimètrica, de manera que s'ha completat la planta digitalitzada de la ciutat grega, realitzada a partir de la documentació fotogramètrica general del jaciment. S'han realitzat, a més, diversos treballs de documentació fotogramètrica de diversos sectors del jaciment on s'han portat a terme tasques d'excavació o de conservació i restauració.

Conservació restauració

La plantilla de la seu d'Empúries del Museu d'Arqueologia de Catalunya no inclou personal tècnic per a tasques de restauració i conservació. No obstant això, al llarg de l'any 2018 s'han realitzat i coordinat treballs de conservació i restauració per part de l'empresa ABAC Conservació Restauració, SL, contractada des del Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (CRBMC), tant sobre materials exhumats durant els treballs arqueològics, com sobre les estructures i elements immobles conservats *in situ*. En aquestes tasques hi han col·laborat també quatre alumnes en pràctiques de l'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya, i tres becàries del CRBMC.

Els treballs efectuats s'han centrat en processos de conservació preventiva, manteniment i restauració:

- Tant a la ciutat romana com a la Neàpolis s'ha fet el seguiment dels treballs anuals de cobriment i descobriment dels mosaics i paviments que es mostren al públic, i que són coberts durant la temporada hivernal per protegir-los de les inclemències climàtiques. Durant els mesos que han estat descoberts s'ha continuat desenvolupant un protocol de manteniment dels paviments que ha consistit en treballs de neteja mensuals, control dels microorganismes i de l'estat de conservació, així com actuacions puntuals de fixació i consolidació. S'ha dut a terme, a més, una revisió de tots els paviments conservats a la Neàpolis que no estaven coberts o estaven semicoberts amb terra. S'han eliminat les terres i s'han netejat els paviments, s'han documentat gràficament i s'han tapat de manera adequada amb un tela antigerminant i sorra neta.
- De la mateixa manera s'han dut a terme treballs de manteniment de revestiments murals i estructures tant de la Neàpolis com de la ciutat romana, i s'han fet neteges periòdiques, control dels microorganismes i actuacions puntuals de consolidació.
- Durant el Curs d'Arqueologia d'Empúries s'ha donat suport a l'equip d'arqueologia en l'extracció de materials sensibles; s'han fet també les primeres neteges i s'han elaborat embalatges específics.
- Amb les alumnes en pràctiques de l'ESCRBCC s'han restaurat dos paviments de morter amb picadís ceràmic i amb decoracions de tesselles i fragments de marbre, conservats en dues estances (triclini i cubícul) de la Casa de l'atri toscà de la Neàpolis. Els paviments s'han restaurat conjuntament amb els revestiments conservats també en aquestes estances. Paral·lelament s'han documentat i netejat la resta dels paviments conservats en aquesta casa.

A banda d'aquests treballs i tractaments generals de manteniment, des del MAC-Empúries s'han contractat tres tècniques en conservació i restauració que han dut a terme un seguit d'actuacions.

A la casa hel·lenística amb inscripció dedicada a Agathos Daimon, que s'inclou dins una de les zones de la Neàpolis (sector 20) que són objecte de noves intervencions arqueològiques, s'han dut a terme les accions següents:

- Restauració del paviment de morter i picadís ceràmic de l'estança principal, que conserva la inscripció i que presenta una decoració amb motius geomètrics i vegetals creats amb tesselles negres i blanques. S'ha dut a terme la documentació gràfica i l'estudi tècnic del paviment i del seu estat de conservació. Els treballs de restauració s'han centrat en la neteja mecànica i química del sòl, en l'eliminació dels materials aplicats en antigues intervencions, en la fixació de zones bombades i en la reintegració de les llacunes.
- Extracció de dos mosaics tessellats conservats a la zona del pati de la casa i que en una antiga intervenció van ser ja extrets i col·locats sobre un suport de ciment armat molt inadequat. El primer mosaic correspon a una petita catifa bicroma (llindar d'un accés) amb un motiu vegetal, mentre que el segon és un mosaic de fons negre amb la inserció de tesselles policromes i fragments de marbre. Els tessellats s'han engassat, extret i emmagatzemat a l'espera de poder ser restaurats i recol·locats a la seves ubicacions originals.
- Neteja i documentació dels dos paviments conservats al pati, un d'ells construït amb petits còdols i graves lligats amb morter blanc i l'altre amb un morter de picadís ceràmic i decoració de tesselles.

L'equip de restauradores també ha dut a terme treballs de conservació en un conjunt de peces ceràmiques procedents de la necròpolis de Vilanera. Aquests s'han centrat en tractaments de neteja, de desengassat, d'unió de fragments per tal de remuntar les peces i de reintegració puntual de les llacunes. De la mateixa manera, s'han tractat els bronzes exhumats a la necròpolis. Els objectes de ferro, per la seva banda, s'han traslladat als laboratoris del MAC-Girona perquè siguin restaurats juntament amb un plom recuperat a les excavacions de la Insula 30 de la ciutat romana.

Durant l'any 2018 s'ha continuat la feina de restauració de les peces d'Empúries traslladades al CRBMC de Valldoreix, en

Exposicions temporals

concret, s'ha treballat en una pilastra del Fòrum romà i en un plafó de pintura mural de la Domus 2B de la ciutat romana. Així mateix, el CRBMC, una vegada finalitzada la restauració en els seus tallers, ha retornat algunes peces de l'exposició permanent i també elements de bronze procedents de la necròpolis de Vilanera i de la Insula 30.

En el marc de la col·laboració amb l'Escola de Restauració de Béns Mobles, s'ha completat la consolidació i restauració de diversos objectes procedents de la Insula 30 (ferros, bronzes, ploms...) realitzada en el marc de les pràctiques de laboratori del mateix centre.

Des de l'àrea de conservació del MAC-Empúries s'ha participat en els cursos de conservació preventiva oferts per la Xarxa de Museus de les Comarques de Girona.

Durant l'any 2018, l'espai d'exposicions temporals del MAC-Empúries ha acollit les següents exposicions, de producció pròpia o aliena:

01/01/18-04/04/18 i 29/09/18-31/12/18. Antiqua Pavimenta. Mosaics i paviments d'Empúries

Al llarg de més de cent anys d'excavacions arqueològiques a Empúries s'ha anat exhumant un important conjunt de paviments i mosaics que cronològicament podem situar entre el segle II aC i II dC. El conjunt esdevé un dels més importants coneguts a la península Ibèrica pel seu nombre excepcional, per la seva diversitat tipològica, tècnica i decorativa, i pel seu estat de conservació. Alhora, els paviments es troben *in situ* i esdevenen un document excepcional per reconstruir la història constructiva i la funcionalitat de les estances on estan ubicats. Estimació de visitants: **15.100**.

21/04/18-15/08/18. La ciutat romana dels clicks

Gran diorama representant una ciutat romana realitzat amb clicks de Playmobil, amb el port, cases, carrers i edificis d'espectacles. Un treball de recreació històrica, destinat especialment al públic familiar i infantil, realitzat per l'Associació Aesclick. Estimació de visitants: **25.750**.

Activitats

72È CURS D'ARQUEOLOGIA D'EMPÚRIES

Curs d'arqueologia adreçat a estudiants universitaris que combina treballs de pràctica arqueològica, conferències i visites a diversos jaciments arqueològics, l'origen del qual es remunta a l'any 1947. L'any 2018 s'ha celebrat la 72a edició del Curs d'Empúries, entre els dies 8 i 28 de juliol, amb la participació de 25 alumnes procedents de diverses universitats espanyoles i europees.

El tema monogràfic del curs s'ha centrat en "Els espais portuaris de les ciutats gregues", que s'emmarca en el nou projecte de recerca engegat entorn de les àrees portuàries de l'antiga Empúries. En el marc d'aquest projecte, l'any 2018 s'han iniciat intervencions arqueològiques al sector nord de la ciutat grega, l'anomenat barri portuari, amb l'objectiu de documentar arqueològicament uns espais en part ja excavats a inicis del segle XX, i recuperar la seqüència estratigràfica conservada per estudiar l'evolució d'aquest sector del nucli i la seva relació amb l'antic port.

A través de diferents sessions teòriques i dels treballs de camp, s'ha tractat la problemàtica de les instal·lacions portuàries a les ciutats antigues i, en especial, el coneixement de l'espai portuari d'Empòrion, estudiats de forma multidisciplinària, combinant els treballs arqueològics amb els estudis geofísics i geomorfològics. Durant el curs s'han programat diverses activitats complementàries, com un taller de prospecció arqueològica a càrrec de l'empresa SOT, i les visites al poblat ibèric d'Ullastret, a la Ciutadella de Roses, a Sant Pere de Rodes, al jaciment de Lattes i al Musée de l'Ephébe d'Agde.

L'equip organitzador del curs ha estat format pels quatre tècnics arqueòlegs del Museu, amb la col·laboració de quatre arqueòlegs de suport contractats per a tasques d'organització i de documentació de les dades de l'excavació.

Les conferències programades durant el 72è curs han estat les següents:

11/07/18. "Emporion/Emporiae, ciutat i port de comerç", a càrrec de M. Santos (MAC-Empúries).

16/07/18. "Les ports de Marseille (France) et de Kition Bamboula (Chypre): deux exemples de configurations portuaires", a càrrec de J.-C. Sourisseau (Université Aix-Marseille / Centre Camille Jullian).

17/07/18. "L'evolució del paisatge portuari d'Empúries", a càrrec de R. Julià (CSIC. Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera), S. Riera (Universitat de Barcelona) i J. Montaner (Geoservei, SL).

18/07/18. "Los puertos griegos: desde los atracaderos naturales hasta las grandes obras portuarias", a càrrec de C.M. Mauro (University College Dublin).

20/07/18. "Ports naturals i punts d'ancoratge en l'organització del comerç d'època romana al sector nord-oriental del *Conventus Tarraconensis*", a càrrec de J.M. Nolla (Universitat de Girona).

24/07/18. "Approche méthodologique dans l'étude des espaces portuaires et des paysages littoraux. Quelques exemples de découvertes en relation avec la navigation, dans des contextes grecs languedociens et provençaux", a càrrec de M.P. Jézégou (CNRS. Dép. Recherches Archéologiques Subaquatiques et Sous-marines, DRASSM).

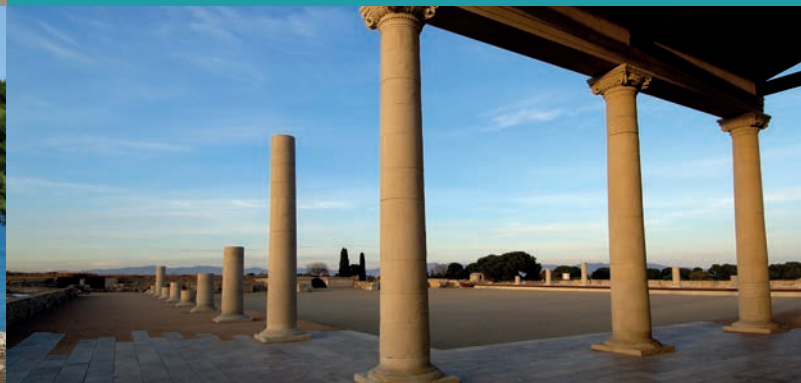
25/07/18. "La infraestructura portuària emporitana", a càrrec de X. Nieto i G. Vivar (MAC CASC).

Les visites programades durant el curs han comptat amb les explicacions de G. De Prado (Ullastret), A.M. Puig (Roses), G. Piquès (Lattes) i M. Sauer (Musée de l'Ephébe d'Agde).

PRESENTACIONS DE LLIBRES

08/09/18. Presentació del *Llibre blanc de Víctor Català*, a càrrec del poeta Enric Cassasses, curador i autor del pròleg, i de Gemma García, editora. Edicions Vitel·la ha recuperat el *Llibre blanc de Víctor Català*, que incorpora també els poemaris *Policromi* i *Triptic*, publicats per primera vegada, també un sol volum, l'any 1905. Es tracta del seu segon llibre de poemes, després d'*El cant dels mesos* (1901), i la seva aparició va coincidir amb la novel·la *Solitud*. Participants: 140.

27/10/18. Presentació *L'Art de la Memòria Edicions*. Aquesta editorial empordanesa establerta a Avinyonet de Puigventós presentà a Empúries tres llibres vinculats al món grecoromà: *Des de l'Acropolis*, de Chateaubriand, Quinet & Renan, tres textos d'aquests il·lustres viatgers fascinats per les ruïnes de l'Acropolis d'Atenes; *La Musa dels nois*, d'Àngel Carbonell, un conjunt d'epigrames homoeròtics grecs antics escrits per Estrató de Sardes i una trentena més de poetes, i *Essències romanes: aigua, vi i perfum en el món antic*, de Mònica Miró, un llibre que convida a conèixer una Roma diferent i sorprenentment propera a la nostra manera de fer i de ser. Participants: 60.

SEMINARIS, JORNADES I WORKSHOPS

03/03/2018. XII Jornades de Didàctica de les Llengües Clàssiques.

Aquestes jornades, organitzades des del Col·legi de Llicenciats de Catalunya i els equips de cultura clàssica dels ICE de la UdG i la UAB, tenen la finalitat d'esdevenir un lloc de trobada del professorat de clàssiques i un espai d'intercanvi de projectes, de comunicació d'experiències didàctiques i de presentació de recursos per a l'aula. La jornada organitzada l'any 2018 va tenir lloc al Camp d'Aprenentatge i al MAC-Empúries, i en el programa s'hi varen incloure també intervencions i visites per donar a conèixer els darrers resultats en la interpretació del jaciment i els nous recursos destinats als visitants. Participants: 180.

20-22/05/2018. **III Workshop Empúries**, organitzat per l'ET-SAB (Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona-UPC) i la Salle-Universitat Ramon Llull, amb la col·laboració del MAC-Empúries. Durant dos dies, un grup de professors i alumnes d'arquitectura, de totes dues escoles, van participar en unes jornades de formació en programes i eines de realitat virtual i realitat augmentada, utilitzant com a camp de treball el jaciment d'Empúries. Participants: 31.

29-30/05/2018. **Reunió del Clúster-6 del Deutsches Archäologisches Institut (DAI)**, organitzat per l'Institut Arqueològic Alemany de Madrid amb la col·laboració del MAC-Empúries. El Museu va ser el marc per a la reunió de treball de diversos investigadors europeus que van debatre sobre diferents projectes de recerca que estan duent a terme i les noves línies de treball. Participants: 15.

06/06/2018. Reunió de treball del projecte "**AliEn : Alimentation et Environnement à Ampurias (L'Escala, Gérone) du Bronze final à la période romaine**", en què el MAC-Empúries participa. La jornada va permetre posar en comú les diferents recerques que s'estan duent a terme en el marc d'aquest projecte, i establir-ne les prioritats. Participants: 17.

25/10/2018. Taula rodona del projecte **Amphora ex Hispania**, que compta també amb la participació del MAC-Empúries. Es varen presentar algunes de les línies de recerca que s'estan duent a terme per part dels integrants del grup de recerca i que es vinculen amb el projecte. Participants: 10.

D'altra banda, els tècnics arqueòlegs del MAC-Empúries han participat com a conferenciant o ponents en diverses jornades, *workshops* i cursos.

14-16/05/2018. Homenatge al Dr. Alberto López Mullor. Estudi sobre ceràmica i arqueologia de la arquitectura, celebrat al MAC-Barcelona i a la Universitat Autònoma de Barcelona. En aquestes jornades d'homenatge es va presentar una comunicació sobre les ceràmiques de parets fines d'Empúries.

22-26/05/2018. 19th International Congress of Classical Archaeology, organitzat a Bonn per l'Associazione Internazionale di Archeologia Classica (AIAC). En una de les sessions d'aquest congrés internacional, l'equip investigador del projecte "HES-TIA" (UPF), en el qual participa el MAC-Empúries, va presentar una comunicació sobre pràctiques culinàries a l'antiga Empòrion.

01-02/06/2018. XIV Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona, organitzades pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Reunió bianual, enguany celebrada a Caldes de Malavella, en què es van presentar els resultats més rellevants de les intervencions arqueològiques realitzades els anys 2016 i 2017.

23-27/09/2018. 31st RCRF Congress (Cluj Napoca, Romania). Congrés organitzat per l'associació Rei Cretiae Romanae Fautores, en què J. Puigredon i J. Tremoleda van presentar un pòster sobre els materials procedents de la necròpolis del CRV d'Empúries.

15-19/10/2018. 14th Conference of the Association Internationale pour l'Étude de la Mosaïque Antique (Nicosia, Cyprus). Congrés organitzat per l'AIEMA, en què es va presentar una comunicació sobre la proposta metodològica d'estudi i documentació dels paviments conservats a la Neàpolis i la ciutat romana d'Empúries.

10-11/11/2018. XIV Fòrum Auriga, organitzat en el marc de la celebració a Manresa dels actes de la Capital de la Cultura Catalana. Es va participar en aquestes jornades, programades per la revista *Auriga*, amb una intervenció sobre el nou projecte de recerca i patrimonialització de l'espai del port d'Empúries.

21-24/11/2018. 4t Congrés Tarraco Biennal – VII Reunió d'Ar-

queologia Cristiana Hispànica, organitzat per la Universitat Rovira i Virgili. L'edició del 2018 d'aquest prestigiós congrés va girar entorn de l'arqueologia de l'antiguitat tardana. En la reunió es van presentar dues comunicacions sobre Empúries en el període tardoromà.

RODATGES I SHOOTINGS

22/01/18. Rodatge d'un espot per a l'Agència Catalana de Turisme orientat a promoure diverses rutes gastronòmiques i culturals a Catalunya.

23/03/18. Sessió de fotos per a una campanya publicitària de la marca Porsche. Participants: 10.

17/04/18. Rodatge d'audiovisual inclou 360° de Vysion. Participants: 4.

16/05/18. Shooting de fotos per a una campanya publicitària de la marca BATA. Participants: 20.

02-11/06/18. Shooting de fotos per a una campanya publicitària de la marca LG. Participants: 75.

13/09/18. Shooting de fotos per a una campanya publicitària de la marca BMW. Participants: 10.

04/12/18. Shooting de fotos per a una campanya de promoció d'esdeveniments, del Moli de L'Escala. Participants: 15.

05/10/18. Rodatge per a un programa de la sèrie de TV3 "Trenquin tòpics", que s'estrenarà el 2019, conduït per Queco Novell. Una sèrie de tretze capítols per analitzar amb humor els tòpics que ens han atribuït als catalans. En el capítol gravat a Empúries hi participava com a convidat Jair Domínguez. Participants: 10.

CESSIONS I LLOGUERS D'ESPais

18/04/18. Presentació de la XV edició de *La Marató de L'Escala-Empúries*, organitzada pel Patronat Municipal d'Esports de l'Escala, amb el suport de la Federació Catalana d'Atletisme. La presentació va tenir lloc a la sala d'exposicions temporals d'Empúries. Participants: 15

07/05/18. Presentació de la XI edició del *Festival de Música i Art a la Mediterrània Portalblau*, organitzat per l'Ajuntament de l'Escala amb la col·laboració del MAC-Empúries i altres entitats escalenques. L'acte va tenir lloc a la terrassa del -museu del MAC-Empúries. Participants: 20.

07/05/18. Activitat "Cata a cegues", inclosa a la fira *Arrels del Vi* de la DO Empordà, en què participen el millors sommeliers de l'Empordà, i d'on surt cada any escollit el Premi Arrels del Vi 2018. Es va cedir la sala d'exposicions temporals. Participants: 20.

30/06/18. Trobada d'alumnes d'arts marcial del CER de l'Escala. Participants: 105.

Juny a setembre de 2018. Diversos lloguers d'espais dins dels jardins i altres zones del conjunt arqueològic per a sis cerimònies o celebracions privades. Total de participants: 744.

PARTICIPACIÓ EN FIRES

28/04/2018. Festival Romà Magna Celebratio. XIV edició d'aquest festival organitzat pel Museu de Badalona que té l'objectiu de donar a conèixer el patrimoni romà a través de la reconstrucció històrica (recreacions d'oficis i escenes de la vida quotidiana, i altres activitats de divulgació). El MAC-Empúries va participar amb un estand on s'oferia al públic informació sobre el conjunt arqueològic i també sobre altres museus que formen part d'Àrqueoxarxa.

01/05/2018. V Fira d'entitats de l'Escala, un espai impulsat per donar a conèixer les associacions i entitats locals del poble. El MAC-Empúries va participar amb un estand on s'oferia informació de l'equipament i amb l'organització d'un taller infantil de policromia.

25-26-27/05/2018. Tarraco Viva. XX edició de la Fira de Reconstrucció històrica Tàrraco Viva, un festival cultural internacional, especialitzat en la divulgació històrica d'època romana, organitzat per l'Ajuntament de Tarragona. El MAC-Empúries va participar, com en edicions anteriors, amb un estand en la Fira de museus i jaciments d'època romana, oferint informació sobre l'equipament i les seves activitats.

JORNADES DE PORTES OBERTES

05/05/18. Triumvirat Mediterrani; 18/05/18. Dia Internacional dels Museus; 02/09/18. Festa local a l'Escala; 11/09/18. Diada Nacional de Catalunya; 14/10/18 Jornades Europees del Patrimoni. Darrers dimarts de cada mes entre els mesos d'octubre i juny.

VISITES GUIADES I TALLERS ESPECIALS

25/02/18 i 19/05/18. **Empúries en joc!** Activitat familiar. Aquesta visita especial a les ciutats grega i romana d'Empúries proposava descobrir-ne els seus principals espais tot jugant amb els jocs que ens han llegat grecs i romans. Participants: 45.

25/03/18. **Sine favola.** Una visita-taller familiar per descobrir la gastronomia en el món antic. Un personatge caracteritzat va explicar als participants les tècniques culinàries, els productes que es trobaven als mercats, la vaixel·la de taula i de cuina, i tot allò relacionat amb l'alimentació. S'acabà amb un taller inspirat en antigues receptes del món romà. Participants: 35.

15/04/18. **Tast amb personalitat.** Visita comentada en el marc de Vivid, el festival del vi de la ruta DO Empordà, seguida d'un tast de vins de la mà de l'escriptor Martí Gironell, tot fent un recorregut per les seves novel·les amb presència del vi. S'oferí també un tast d'anxoves, amb el periodista gastronòmic Salvador Garcia-Arbós. Participants: 25.

30/04/18, 29/07/18, 26/08/18, 30/09/18, 21/10/18 i 7/12/18. **Taller d'arqueologia.** En aquest taller els nens i nenes es converteixen en arqueòlegs per descobrir les tècniques, eines i processos de treball de l'arqueologia, a partir de l'excavació en un camp de treball que recrea una zona de necròpolis grega i romana. Participants: 158.

01/05/18. **Taller de policromia.** En el marc de la Fira d'Entitats de l'Escala, el MAC-Empúries va oferir un taller familiar de policromia. Participants: 60.

02-04/05/18. **Mites a l'escola.** Activitat en el marc del Triumvirat Mediterrani, destinada als alumnes d'infantil del CEIP Empúries i L'Esculapi, per descobrir el món de la mitologia clàssica. Participants: 275.

19-20/05/18. **Visites guiades a Empúries** organitzades en el marc de la Fira Arrels del Vi a St. Martí d'Empúries. Participants: 134.

24/06/18. **Solstici d'estiu. Les festes de Janus.** Visita comentada a les ciutats grega i romana d'Empúries plena d'anècdotes i curiositats sobre les festes i rituals que celebraven els romans entorn de l'arribada de l'estiu i el bon temps. Participants: 13.

11/18. **Som Cultura. Els museus surten al carrer.** En el marc de les activitats culturals organitzades pel Club de Cultura i Identitat del Patronat de Turisme Girona Costa-Brava, el MAC-Empúries va col·laborar en una acció al carrer, a Sant Feliu de Guíxols, juntament amb altres museus de la Xarxa de Museus de Girona. L'activitat va consistir en un taller familiar on els menuts es fabricaven una bulla, un amulet romà. Participants: 60.

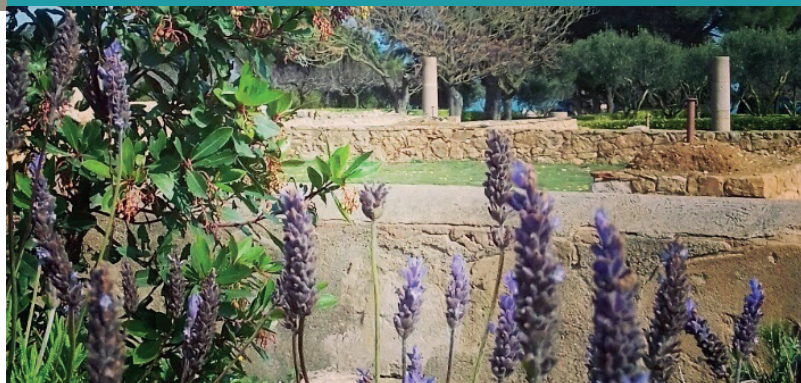
17/11/18. **Empúries amb realitat virtual.** Amb motiu de la Setmana de la Ciència, s'oferí una visita comentada per descobrir els darrers projectes que han incorporat la tecnologia 3D i la realitat virtual com a eines per difondre i fer més entenedors els espais del jaciment. Participants: 55.

08/12/18. **Saturnals, les festes de l'hivern.** Visita comentada al jaciment amb explicacions sobre mitologia i vida quotidiana, entorn de les festes romanes dedicades al déu Saturn. Participants: 40.

Desembre 2018 / Gener 2019. **Aquest Nadal la teva aventura comença als museus,** campanya impulsada per la Xarxa de Museus de les Comarques de Girona que consisteix en una activitat conjunta per a famílies que poden fer tots els museus de la xarxa, i en la difusió de les activitats específiques que cada museu programa durant el Nadal. La campanya del 2018-2019 proposava que els infants descobrissin a través de diverses paraules-pista quin era l'objecte escollit per cada un dels museus.

Desembre 2018 / Gener 2019. **Tallers de Nadal a Empúries,** en què es programen diverses activitats relacionades amb les festes de Nadal i amb el món i la cultura de l'antiga Roma. Participants: 87.

Tot l'any. **Visita romana.** Iulia Domitia o Caius Aemilius, antics habitants de l'Emporiae romana, mostren en aquesta visita com era la seva ciutat, com es vivia i com eren les cases, carrers, places,

mercats i temples. Una visita pensada per a tota la família per conèixer l'antiga ciutat d'Empúries. Organitzada la majoria de diumenges de l'any, i diàriament a l'estiu. Participants: 4.693.

Tot l'any. Empúries virtual. Una nova visita, que es programa d'ençà l'estiu de 2018, per donar a conèixer el jaciment a través de la tecnologia de la realitat virtual. Un itinerari que incorpora els espais audiovisuals oberts al públic i té com a punt culminant la visita al fòrum de la ciutat romana, on amb ulleres i tauletes amb una aplicació de realitat virtual amb restitucions en 3D de diferents espais, els visitants poden interactuar entre el passat i el present i gaudir així d'una experiència única. Participants: 1.019.

De juliol a setembre 2018. Cap al tard. Visita teatralitzada que recorre els principals espais de l'antiga d'Empúries aprofitant la màgia i la tranquil·litat del capvespre, de la mà de dos guies que representen antics habitants de la ciutat, una patrícia i un comerciant de vins. Participants: 2.218.

Tot l'any. Visita al criptopòrtic de la Domus dels mosaics. Es tracta d'un espai subterrani i cobert ubicat sota el peristil del jardí d'aquesta gran casa romana, equipat amb audiovisuals, que permeten als visitants entendre com era una gran domus romana. Participants: 4.401.

ACTIVITATS DESTACADES

14/01/18. II Cursa de la Dona L'Escala-Empúries. Cursa solidària de 5 km quilòmetres, que surt de la platja de l'Escala i travessa el conjunt arqueològic d'Empúries. Organitzada pel Club Atletisme l'Escala Empúries Flama 91 amb la col·laboració del Patronat d'Esports de l'Escala i del MAC-Empúries. Participants: 900.

29/04/18. XV Marató d'Empúries, en col·laboració amb l'Ajuntament i el Patronat d'Esports de l'Escala. La zona davant les muralles de la ciutat grega d'Empúries esdevé l'escenari de la sortida i arribada de les diferents curses organitzades (marató, mitja marató i cursa de 10 km), així com dels serveis d'acollida als participants i els actes d'entrega de premis. Participants: 2.563.

05/05/18. XXIII Triumvirat Mediterrani. La fira del Triumvirat Mediterrani organitzada en col·laboració amb l'Ajuntament de l'Escala proposa diverses activitats lligades a la vida quotidiana a l'antiguitat. Participants: 1.161.
Les activitats programades per part del MAC-Empúries van ser:

- *Patronus et servus.* Visita teatralitzada a càrrec del grup de reconstrucció històrica Arqueoeskena de Tarragona.
- Entrenament i marxa de la Legió V Macedònica. Grup de recreació històrica de Blanes, especialitzat en la vida militar romana.
- Demostracions d'oficis i artesans romans relacionats amb la vida quotidiana, a càrrec dels grups de reconstrucció històrica de Badalona.
- Visita teatralitzada romana i tallers a càrrec del servei educatiu del MAC-Empúries: Ludi Puerorum, taller de jocs i activitats d'època grega i romana; Taller de policromia.
- Visita lliure al criptopòrtic de la Domus del mosaics.

18/05/18. Dia Internacional dels Museus. Jornada de portes obertes i presentació d'una peça singular de l'exposició permanent: nina de terracota procedent d'una tomba de les necròpolis gregues d'Empòrion. Com cada any, sobre aquesta troballa es va editar un fullet, amb text explicatiu en quatre idiomes. Participants: 701.

21/07/18. Familiaria. Empúries en família. Tercera edició d'aquesta jornada especialment dedicada a diverses activitats adreçades al públic familiar i infantil: tallers relacionats amb l'antiguitat, espectacles d'ambientació històrica, visites guiades al jaciment, contacontes i tallers de cuina i de música. Organitzat conjuntament amb la productora Pistatxo. Participants: 650.

14/07/18. Festival Portalblau. Lisístrata. Empúries va acollir un dels espectacles programats en el festival Portalblau que organitza l'Ajuntament de l'Escala: lectura dramatitzada de *Lisístrata*, el clàssic d'Aristòfanes, que va tenir lloc als jardins davant la muralla oest de la ciutat grega. Participants: 325.

03-04-11/08/18 5a edició dels Concerts al Fòrum Romà. Empúries Concerts al Fòrum Romà és una proposta musical d'estiu organitzada pel MAC-Empúries en col·laboració amb TEMproductions. Es van programar tres concerts amb les actuacions de Jorge Drexler i Judith Nedermann; Ramon Mirabet i The Excitements, i Joan Dausà i Paula Valls. Participants: 4.605.

12/10/18. Impressionisme. Concert de la Coral Cantiga. Recital de cant coral amb una proposta on es destacaren les influències de la música francesa de finals del s. XIX sobre la tradició catalana de la Renaixença i el Modernisme. Participants: 150.

14/10/18. JEP 2018. Empúries, work in progress! En el marc de

Polítiques de públics: els visitants

les Jornades Europees del Patrimoni, es va oferir una visita guiada de la mà d'un dels arqueòlegs per tal de conèixer els projectes de recerca arqueològica que s'estan desenvolupant al jaciment. Durant la visita es van visitar també els magatzems per tal de poder veure alguns dels objectes recuperats en les darreres campanyes arqueològiques. Participants: 35.

L'any 2018 la seu d'Empúries del Museu d'Arqueologia de Catalunya va acollir 149.464 visitants, que representa una disminució del 3% en relació amb l'any anterior. El descens es concentrà especialment en els mesos d'estiu, cosa que reflecteix una tendència que ha afectat altres institucions culturals i, en general, el sector turístic de la demarcació de Girona. Aquest descens s'ha compensat parcialment amb la recuperació de la tendència positiva quant a l'afluència de visitants durant els mesos de tardor.

Visites al MAC-Empúries. 2015-2018

2015	2016	2017	2018
146.011	149.812	154.138	149.459

A continuació es presenta un quadre on es detallen el nombre de visitants mensuals en diferents categories segons la seva tipologia.

	Entrades pagament	Entrades gratuïtes	Visitants individuals	Visitants en grup	Total visitants
Gener	1345	1626	2473	498	2.971
Febrer	1426	1685	1749	1362	3.111
Març	4749	6445	5521	5673	11.194
Abril	6495	10110	10420	6185	16.605
Maig	7454	9707	9360	7801	17.161
Juny	7393	5957	8615	4735	13.350
Juliol	15632	4055	18371	1316	19.687
Agost	23217	8137	30793	561	31.354
Setembre	11021	4033	12414	2640	15.054
Octubre	5724	4807	6341	4190	10.531
Novembre	2532	2263	2886	1909	4.795
Desembre	2409	1242	2678	973	3.651
Total	89.397	60.067	114.750	34.714	149.464

L'oferta educativa

Durant l'any 2018, hi ha hagut 36.154 usuaris, entre grups escolars i d'adults, i visitants individuals, de les visites guiades i activitats del servei educatiu del MAC-Empúries, fet que representa un increment del 3,05% respecte de l'any anterior. Aquestes activitats han estat organitzades per l'empresa Empordà Caterva, adjudicatària del servei de concertació de reserves i l'organització de visites i tallers didàctics (licitat per concurs públic l'any 2017), en coordinació amb l'àrea de difusió del MAC-Empúries.

Si a les activitats que realitza el servei educatiu s'afegeixen les activitats culturals pròpies que organitza el MAC-Empúries o en col·laboració amb altres institucions, s'ha registrat un total de 47.555 usuaris d'activitats durant l'any 2018.

Usuaris d'activitats de difusió del MAC-Empúries (Servei educatiu)				
	2015	2016	2017	2018
Visites guiades escolars	13.891	13.190	16.578	18.530
Tallers escolars	3.508	3.205	3.696	3.604
Visites guiades d'altres grups	5.513	5.962	7.301	5.580
Activitats públic general	6.617	6.235	7.509	8.440
Total	29.529	28.592	35.084	36.154

El MAC-Empúries dins la seva oferta educativa adreçada al públic escolar va programar, per al curs 2017-2018 i per al primer trimestre del curs 2018-2019, tretze activitats diferents entre visites guiades i tallers didàctics.

S'ha duplicat l'espai d'excavació del taller d'arqueologia atesa la gran demanda d'aquesta activitat per part dels grups escolars. S'han realitzat també treballs de manteniment i adequació de les aules destinades a tallers didàctics. Durant el 2018 s'han realitzat millores en els materials de l'activitat "Visita Romana" (compra i arranjament de vestits i accessoris) i també s'ha renovat el dossier d'imatges que utilitzen els educadors i educadores durant les activitats.

S'han portat a terme diverses sessions de formació, a càrrec de l'equip tècnic del MAC-Empúries, adreçades a l'equip d'educadors del servei educatiu per informar dels darrers resultats de la recerca arqueològica i l'avanç en el coneixement del jaciment.

Un any més les activitats educatives del MAC-Empúries formen part del programa de patrimoni cultural i educació, "Indika", que

s'emmarca en el servei de programes pedagògics de la Diputació de Girona. Amb aquest programa es vol materialitzar l'aproximació dels escolars als centres de conservació, difusió i interpretació del patrimoni, i contribuir a la seva formació en l'àmbit concret del patrimoni cultural. Durant l'any 2018, vint alumnes amb els seus professors han gaudit d'ajuts econòmics per fer les activitats educatives del MAC-Empúries.

D'altra banda, també s'ha participat novament en la campanya d'ajuts a escoles d'entorns desfavorits que subvenciona l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural. Hi han participat 646 alumnes de diversos centres educatius.

Per tercer any consecutiu, des de l'àrea de difusió del MAC-Empúries s'ha col·laborat amb els centres educatius de l'Escala, amb motiu del Triumvirat Mediterrani, mitjançant la realització de diverses sessions de contacontes per als alumnes d'Educació Infantil. Aquest any s'ha explicat una adaptació de l'Odissea amb la tècnica dels *kamishibai*, que s'han fabricat per a l'ocasió.

El MAC-Empúries forma part del grup de treball "Una comarca de Museu", que treballa en xarxa amb vuit institucions museístiques i patrimonials de l'Alt Empordà per tal d'emprendre accions destinades a reforçar els lligams i la relació entre la comunitat educativa i els museus del territori. En aquest marc de treball, el MAC-Empúries ha participat aquest any 2018 en el certamen "That's English" a la ciutat de Figueres, una diada en què els instituts de la ciutat participen de diferents activitats organitzades per entitats culturals de la comarca que tenen com a finalitat l'aprenentatge de la llengua anglesa i la seva utilització entre la població jove.

Pel que fa a les activitats destinades al públic general, des del servei educatiu s'han tornat a organitzar visites relacionades amb les festes i tradicions romanes vinculades amb els canvis d'estació: "Les festes de Janus" i "Les Saturnals, les festes de l'hivern". S'ha continuat amb la programació de diverses activitats familiars com "Empúries en joc" i sobretot el "Taller d'arqueologia". També s'ha creat una activitat nova vinculada al món de la gastronomia romana, "Sine Tavola": la proposta consisteix en una visita al jaciment introduint aspectes gastronòmics i un petit taller on es realitzen diversos aperitius del receptari romà.

Un any més s'ha col·laborat amb la fira Arrels del Vi que es fa a Sant Martí d'Empúries, amb l'organització de dues visites guia-

Col·laboracions amb centres educatius i universitats

des al jaciment vinculades al món del vi. Igualment, s'ha programat un tast de vins a la terrassa del Museu, en el marc del festival del vi, Vivid, organitzat des de la Ruta DO Empordà del Patronat de Turisme Girona Costa Brava.

Durant l'estiu de 2018 s'ha afegit al programa de visites l'activitat "Empúries virtual", que incorpora els continguts en 3D i realitat virtual produïts per iniciativa del MAC Empúries amb l'objectiu d'ajudar a comprendre els espais del jaciment. L'itinerari permet la visualització dels audiovisuals actualment en funcionament (audiovisual de benvinguda i audiovisuals del criptopòrtic de la Domus dels mosaics) i acaba al fòrum de la ciutat romana amb la utilització d'ulleres de realitat virtual i tauletes.

Al llarg de l'any 2018 el MAC-Empúries ha continuat rebent estudiants de diversos nivells educatius i especialitats, que realitzen treballs de recerca i treballs de fi de grau o màster; així com estudiants universitaris que sol·liciten fer consultes o demanen informació o bibliografia per a la seva recerca.

En total, s'han atès cinc alumnes de batxillerat en relació amb els seus treballs de recerca, procedents dels següents centres educatius: IES El Pedró (l'Escala), INS Montgrí (Torroella de Montgrí) i l'Institut de Viladecans.

S'han atès igualment diverses consultes de materials i demandes d'informació relatives a qüestions arqueològiques i de l'àmbit de la difusió en els museus per part d'estudiants universitaris i investigadors, entre d'altres, de les universitats i centres de recerca següents: Universitat de Girona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Rovira i Virgili, Institut Català d'Arqueologia Clàssica, UMR-CNRS Lattes, Université Paul-Valéry de Montpellier, Universitat Pompeu Fabra, Institució Milà i Fontanals-CSIC, Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB) i Universitat Politècnica de València.

Durant el mes de juny, entre els dies 11 i 22, el MAC-Empúries ha acollit el grup d'estudiants i professors que han pres part en les pràctiques d'arqueologia organitzades des del Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona, els quals van intervenir en el jaciment de Vilanera, realitzant tasques de prospecció arqueològica i delimitació de la necròpolis neolítica.

A la tardor, el MAC-Empúries ha acollit també un grup d'estudiants i professors de la Universitat de Barcelona i l'ICAC que participen en un projecte de recerca al jaciment d'Ullastret (MAC-Ullastret).

Formació

A banda de les activitats formatives desenvolupades amb motiu del Curs d'Arqueologia d'Empúries, durant l'any 2018 el MAC-Empúries ha acollit diversos estudiants universitaris en pràctiques, per tal de completar la seva formació.

En el marc del conveni de cooperació educativa de l'ACdPC amb la Universitat de Girona, el MAC-Empúries ha acollit durant el 2018 una estudiant d'Història de l'Art de la Facultat de Lletres per a la realització de les seves pràctiques curriculars (120 h) i un estudiant de màster (300 h), que han desenvolupat diverses tasques relacionades amb l'àrea d'arqueologia i conservació. Igualment, entre els mesos d'abril i juny, un estudiant de la Facultat de Turisme de la Universitat de Girona ha realitzat pràctiques vinculades a l'àrea de difusió del Museu (150 h), sobretot pel que fa al coneixement i perfils dels públics del jaciment.

En el marc del conveni de cooperació educativa de l'ACdPC amb la Universitat Complutense de Madrid, el MAC-Empúries ha acollit durant el 2018 una estudiant de màster d'aquesta universitat (300 h), que ha participat també en tasques relacionades amb documentació i arqueologia.

D'altra banda, en el marc d'un acord de col·laboració específica entre la UdG, l'ACdPC i l'Ajuntament de Banyoles, entre els mesos de febrer i maig, el personal tècnic del MAC-Empúries ha atès setmanalment, cada divendres, grups d'estudiants participants en l'assignatura "Arqueologia bàsica de laboratori", organitzada pel Laboratori d'Arqueologia i Prehistòria de l'Institut de Recerca Històrica de la UdG. En aquestes sessions s'han alternat tasques de laboratori, com neteja, siglat, classificació i dibuix de materials arqueològics, amb tasques d'intervenció arqueològica al jaciment. En total, durant l'any 2018 s'han rebut 25 alumnes de 1r a 4t, del grau d'Història i d'Història de l'Art, repartits en diversos grups i sessions.

Durant l'any 2018 s'han realitzat també pràctiques relacionades amb treballs de restauració al jaciment. En aquests treballs han col·laborat quatre alumnes en pràctiques de l'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya, i tres becàries del CRBMC. També s'han rebut quatre estudiants internacionals de la Facultat de Turisme de la UdG del màster EMTM (Erasmus Mundus European Master in Tourism), procedents d'Àustria, Etiòpia, Tailàndia i Taiwan, per conèixer el jaciment i atendre preguntes sobre la gestió de l'equipament i la programació de les activitats que s'hi porten a terme.

Recerca

PROJECTES DE RECERCA

Els tècnics arqueòlegs del MAC Empúries pertanyen al **grup de recerca consolidat** *Grup de Recerca en Prehistòria, Patrimoni Arqueològic i Antiguitat* (GREPPAA) (2017SGR1688), reconegut per l'AGAUR (2017-2019), en el qual participen investigadors de la UdG i del Museu d'Arqueologia de Catalunya.

L'any 2018 des del Museu d'Arqueologia de Catalunya a Empúries s'ha redactat el nou projecte de recerca, titulat "**Les àrees portuàries de l'antiga Empúries**", presentat a la convocatòria de projectes quadriennals de recerca arqueològica del Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, amb el Dr. Pere Castanyer com a investigador principal i la participació de tot l'equip tècnic del Museu juntament amb un nombrós grup d'especialistes de diverses disciplines. Aquest nou projecte ha estat aprovat el 8 de novembre de 2018. El projecte, que es desenvoluparà entre els anys 2018 i 2021, té com a objectiu aprofundir en el coneixement dels espais portuaris d'Empúries, en un ampli marc cronològic entre els segles VI aC i VII-VIII dC.

En aquest projecte s'han previst diverses accions que pretenen insistir en l'estudi de l'espai de l'antic port natural situat entre el nucli de Sant Martí o Palaia Polis, i el recinte urbà de la Neàpolis. A més dels treballs de prospecció per tomografia sísmica encaminats a la reconstrucció del paleorelleu d'aquesta antiga fondalada i de la façana litoral de la ciutat grega, es preveu també realitzar nous sondejos sedimentològics per tal de poder documentar el procés de colmatació de tot aquest espai. L'objectiu final és conèixer la topografia d'aquest port natural, la potència de calat dels diferents sectors, la seva accessibilitat, etc., així com esbrinar quines foren les causes que en provocaren la colmatació per les sorres i la cronologia d'aquest procés.

El gruix de les actuacions arqueològiques previstes en el projecte corresponen, però, a l'excavació del barri nord de la ciutat grega d'Empúries, amb l'objectiu de conèixer l'urbanisme d'aquest sector i la topografia antiga, i entendre la connexió de la ciutat amb la fondalada del port natural. El rebaix de les sorres que avui omplen l'antiga fondalada del port ha de fer possible recuperar visualment el promontori rocós damunt del qual s'assentava la ciutat grega que, en alguns punts, formava un petit penya-segat obert al mar. Els treballs previstos es poden considerar una continuació de les excavacions fetes els anys 2007-2008 a l'angle nord-occidental de la Neàpolis, que deixaren al

descobert aquest extrem del barri portuari així com la rampa que comunicava el port amb l'interior de la ciutat.

També es preveu una intervenció en l'extrem nord-est i la façana litoral de la ciutat grega, a la platja del Moll Grec. Aquesta zona, que actualment queda fora del conjunt arqueològic emporità i que visualment es troba separada, per sota de la línia de dunes litorals, en època antiga formava part de la ciutat. L'excavació d'aquesta façana litoral parteix ja d'una primera intervenció preventiva efectuada aquest mateix any 2018. L'existència de restes de l'hàbitat grec arcaic (s. VI aC), avui a escassos metres del mar i pràcticament a la mateixa cota de l'aigua, planteja molts interrogants sobre la façana litoral en època antiga que en aquest nou projecte caldrà intentar resoldre.

En aquest espai també es conserven les restes de les estructures portuàries del segle II aC, i la intervenció prevista es proposa contextualitzar l'imponent espigó conservat. Es tracta d'una gran construcció de 79,40 metres de longitud i una amplada de 5,30 metres, feta amb un cos interior d'argamassa i pedres petites i folrada externament amb grans blocs de pedra calcària. Un dels objectius de la intervenció arqueològica prevista serà determinar si aquest espigó i les restes de murs avui coberts parcialment per la duna formaven part d'una important obra de reforma de la façana marítima de la ciutat grega com a conseqüència de l'increment de l'activitat comercial en relació amb la conquesta romana i amb la creació d'una base militar estable a mitjan del segle II aC al voltant del nucli grec.

Finalment, el darrer punt on es preveu intervenir es relaciona amb el període tardoromà i l'evolució del poblament emporità a partir del segle III dC. A partir d'aquest moment, la població es concentra únicament al turó de Sant Martí d'Empúries i en altres assentaments dispersos situats sobretot al vessant oest del promontori emporità i articulats al voltant de petits edificis de caràcter religiós, com per exemple els conjunts de Santa Margarida, Santa Magdalena i Sant Vicenç. Molt possiblement, aquest desplaçament dels pols de població fou paral·lel a l'abandonament i rebliment de les antigues infraestructures portuàries gregues i romanes, i comportà també un nou esforç d'adequació a la nova situació i rol d'Empúries que, no obstant les dificultats, es va mantenir com a centre vertebrador del territori, tal com demostra el fet que fou seu episcopal. Quant a la interpretació de l'etapa tardoantiga, assenyalarem aquí sobretot els treballs realitzats entre els anys 2003 i 2004 per part

del Museu d'Arqueologia d'Empúries i la Universitat de Girona a l'interior de l'església de Santa Margarida, que permeteren documentar un baptisteri probablement pertanyent a l'*episcopium* i definir una àmplia seqüència evolutiva que permet seguir l'evolució d'aquest indret d'ençà els segles III-IV dC fins el segle X dC, moment en el qual es construeix l'església conservada fins a l'actualitat i que dona nom al jaciment. Partint d'aquesta hipòtesi, es preveu intervenir novament en el sector de Santa Margarida, amb l'objectiu de verificar l'existència d'altres edificacions pertanyents a l'*episcopium* i d'aportar noves dades que ajudin a interpretar l'imponent conjunt de restes descobertes amb la prospecció geofísica feta més recentment i, finalment també, establir-ne la relació amb la zona de l'antic estuari on conflueixen les aigües del Fluvià i del braç nord del Ter.

Entre els projectes presentats a la convocatòria de 2018 de projectes quadriennals de recerca arqueològica del Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, el MAC-Empúries participa en altres projectes relacionats amb l'estudi arqueològic de l'entorn del jaciment, dins del terme municipal de l'Escala.

• **El Neolític antic i mitjà a la desembocadura del Ter: Vilanera/Empúries i el seu entorn**, coordinat des de la UAB pel Dr. Miquel Molist i Montaña, com a investigador principal, en el qual s'inclouen intervencions arqueològiques al turó de Vilanera, on recentment s'ha descobert una important estructura tumulària del neolític mitjà.

• **Grecs i comunitats locals a l'entorn d'Empúries (s. X-II aC)**, coordinat des de la Universitat Pompeu Fabra, amb la Dra. Ana Delgado Hervás com a investigadora principal. El projecte planteja l'estudi dels possibles nuclis d'hàbitat del període preromà entorn d'Empúries, a través de les prospeccions i de l'estudi dels materials ceràmics procedents de les intervencions fetes a l'entorn (Les Corts, Muntanya Rodona i Vilanera).

• **Espais agraris i ocupació del territori a la plana de l'Empordà: arqueologia d'un paisatge cultural**, coordinat des de l'ICAC, amb el Dr. Hèctor A. Orengo com a investigador principal. En la línia amb els projectes sobre el paisatge desenvolupats per l'ICAC en els darrers anys, aquest nou projecte vol conèixer quines són les pautes d'ocupació de la plana empordanesa en època romana, incloent-hi prospeccions entorn d'Empúries amb l'objectiu d'aprofundir en el coneixement de l'estructuració del territori al voltant de l'antiga ciutat grega i romana.

Els tècnics arqueòlegs del MAC Empúries també participen en altres projectes de recerca I+D vigents, impulsats des d'altres institucions i finançats des del MINECO (Secretaría de Estado de Universidades, Investigación, Desarrollo e Innovación y Agencia Estatal de Investigación) en el marc dels quals s'han realitzat diverses activitats a Empúries al llarg de l'any 2018.

- “Amphorae ex Hispania. Paisajes de producción y de consumo (AExH 1)” (HAR2011-28244), projecte impulsat des de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica i renovat fins al 2018, amb el títol **“Amphorae ex Hispania 2. Sistematización y accesibilidad en red de los centros de producción (AExH 2)”** (HAR2015-68554-P). J. Tremoleda participa com a investigador en el projecte. L'any 2018 s'ha organitzat una taula rodona a Empúries amb els membres del grup de recerca.

- “Interacción, Identidad y Cultura Material: un estudio comparativo de tres espacios coloniales (Bahía de Málaga, Empúries-Ullastret y bahía de Oristano)” (HAR2012-36260), renovat fins al 2018 amb el títol **“Hestia: Comidas, cocinas y prácticas de consumo en espacios coloniales mediterráneos (s. VIII - V a.C.)”** (HAR2015-69842-P). Projecte liderat des del Grup de recerca d'Arqueologia Mediterrània (GRACME) de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, en què participa M. Santos. En el marc d'aquest projecte s'han continuat els estudis de diversos contextos de materials ceràmics recuperats en excavacions a la ciutat grega.

- **“Interacciones llano-montaña en el nordeste peninsular: ocupación y dinámica del territorio en el llano del Empordà y en los Pirineos Orientales a partir de la Arqueología del Paisaje (InterArPa)”** (HAR2015-64636-P), impulsat des de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (2016-2019). Participa com a investigador en el projecte P. Castanyer. Durant el mes d'octubre de 2018 es van realitzar novament treballs de prospecció del territori proper a Empúries, amb l'objectiu d'estudiar camins i traces de parcel·lacions antigues.

- **“Ager mutandis. La explotación del territorio de Emporiae y Gerunda durante la República y el Alto Imperio Romano (Ager-Mut)”** (HAR2016-74466-P), impulsat des de l'Institut de Recerca Històrica de la Universitat de Girona. Participen com a investigadors en el projecte P. Castanyer i J. Tremoleda.

INTERVENCIONS ARQUEOLÒGIQUES

Al llarg del 2018 s'han dut a terme des del MAC-Empúries diverses intervencions arqueològiques, entre les quals destaca l'excavació d'urgència realitzada a la platja del Moll Grec i la intervenció realitzada el mes de juliol amb motiu del 72è Curs d'Arqueologia d'Empúries.

09-16/03/18 i 07/05 a 05/06/18. Intervencions a la Platja del Moll Grec. El mes de març de 2018, un fort temporal de llevant va deixar al descobert, a la platja del Moll Grec, estructures arqueològiques pertanyents a la façana litoral de la ciutat grega d'Empúries, que queda desconnectada del recinte arqueològic pel passeig litoral i les dunes que s'hi sobreposen. Des de la Direcció General de Patrimoni Cultural, juntament amb el MAC-Empúries, es va dur a terme una intervenció d'urgència en aquest punt per tal de documentar i salvaguardar les estructures i els nivells arqueològics que havien quedat al descobert. Es tractava, bàsicament, de nivells d'ocupació i restes de murs dels primers moments d'ocupació de la Neàpolis (segona meitat del s. VI aC).

08-28/7 i 15-26/10/18. Intervencions a l'àrea nord de la Neàpolis (barri portuari). L'any 2018, les intervencions del 72è Curs d'Arqueologia d'Empúries s'han realitzat en l'espai del barri portuari de la ciutat grega, en línia amb el nou projecte de recerca arqueològica impulsat des del Museu. Les intervencions s'han centrat en els sectors 20, 21 i 22 de la Neàpolis, dividits en tres sectors d'excavació. Els treballs han consistit, d'una banda, en l'excavació de les restes de la necròpolis tardantiga (s. IV-VII dC) que encara es conserven en aquest espai, en què s'han documentat disset tombes d'inhumació. En segon lloc, s'ha treballat en la documentació d'una casa d'època hel·lenística situada en el límit oriental d'aquesta zona, on a més s'ha fet una important tasca de restauració del seus paviments. D'altra banda, en altres punts on els treballs d'excavació d'inicis del segle XX havien incidit més, s'han excavat diversos nivells dels segles V i VI aC: en concret, en el marge de l'antic penya-segat que limitava amb el port, i en una de les habitacions situades a l'oest que connectaria amb l'espai excavat els anys 2007-2008 a l'altra banda de la rampa moderna que hi ha en aquesta zona. En aquests punts s'ha completat l'excavació de l'estratigrafia, i s'ha arribat als primers nivells d'ocupació de la Neàpolis.

29/10 a 09/11/18. Intervencions a l'Ínsula 30 de la ciutat romana.

Durant la tardor s'ha dut a terme una petita intervenció a la ciutat romana per tal de finalitzar alguns dels sectors que van quedar oberts en les anteriors campanyes a l'Ínsula 30 i poder procedir al cobriment per així salvaguardar les estructures conservades. S'han continuat els treballs en els quadres 28000 i 28100 del sector meridional de l'ínsula, en què s'han documentat espais relacionats amb la domus d'època romana baixrepublicana, que havia ocupat aquesta zona en el segle I aC.

Suport a les excavacions realitzades al turó de Vilanera (l'Escala). A banda dels treballs de prospecció i delimitació arqueològica realitzats el mes de juny de 2018 al turó de Vilanera amb els estudiants del Departament de Prehistòria de la UAB, durant el més de setembre de 2018 s'han realitzat també treballs d'excavació que han donat continuïtat a les intervencions arqueològiques a l'anomenat sector 3 d'aquest turó, repeses l'any 2016, per part de l'empresa Baula, SL, i promogudes per l'Ajuntament de l'Escala amb l'ajut del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. El MAC-Empúries hi col·labora donant suport material i tècnic a aquestes intervencions.

Els treballs realitzats han permès ampliar l'excavació en extensió de la zona ocupada per la necròpolis d'incineració del bronze final i del ferro inicial, que s'estén al costat del túmul neolític documentat en campanyes precedents. S'han pogut localitzar i excavar més d'una desena de noves tombes que corresponen majoritàriament al període més recent, de la primera edat del ferro, i que consisteixen en fosses excavades en el subsol on s'havien dipositat les urnes amb les restes de la cremació, generalment envoltades d'altres peces ceràmiques. També s'han pogut documentar algunes estructures funeràries més senzilles, que solen contenir una única urna ceràmica i que corresponen a l'ús previ d'aquesta necròpolis durant el bronze final. Una vegada finalitzats els treballs de camp, es procedeix a l'excavació al laboratori del contingut de les urnes, la recuperació i l'estudi de les restes antropològiques cremades, així com la restauració i documentació dels materials arqueològics procedents d'aquesta necròpolis, que resten dipositats al MAC-Empúries.

Durant l'any 2018 s'ha continuat també amb l'activitat de coordinació i suport de les intervencions preventives realitzades dins el terme municipal de l'Escala, en col·laboració amb el Servei d'Arqueologia (ST de Girona). S'han dut a terme quatre inter-

vencions vinculades a obres promogudes per l'Ajuntament de l'Escala (c/ Enric Serra, Carril Bici, c/ Codolar i Cementiri Marí), a més d'altres intervencions relacionades amb obres promogudes per particulars.

ESTUDI I DOCUMENTACIÓ DE MATERIALS PROCEDENTS D'EXCAVACIONS

Al llarg de l'any 2018 s'han realitzat diversos estudis i treballs de documentació relatius a materials recuperats en intervencions arqueològiques prèviament realitzades al conjunt arqueològic d'Empúries i al seu entorn. En aquests estudis i treballs han participat diversos arqueòlegs i investigadors, juntament amb l'equip tècnic del Museu.

- Estudi i documentació (classificació, inventari i dibuix) de materials ceràmics procedents d'intervencions realitzades dins del recinte arqueològic i el seu entorn (Neàpolis, Ínsula 30, platja del Moll Grec i Vilanera).
- Estudi i catalogació de materials numismàtics recuperats a l'Ínsula 30.
- Estudi antropològic de les restes recuperades a les excavacions recents.
- Treballs de filtratge, mitjançant sistemes de flotació i de columna de garbells, de mostres de sediments recollides en excavacions precedents realitzades a diversos sectors del jaciment (Neàpolis, Ínsula 30) per tal de recuperar restes orgàniques (carbons, restes carpològiques, fauna).

PUBLICACIONS

Relació de publicacions referides a Empúries, a càrrec de l'equip tècnic del MAC-Empúries editades o lliurades l'any 2018:

- Castanyer, P., Santos, M., Tremoleda, J., Hernández, E., Puigdevall, I., Intervencions Arqueològiques a Empúries (L'Escala, Alt Empordà) els anys 2016 i 2017, *XIV Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona [Caldes de Malavella, 1 i 2 de juny de 2018]*, Girona, 2018, p. 197-222.
- Castanyer, P., Santos, M., Tremoleda, J., Sala, R., Ortiz, H., Julià, R., Montaner, J., Riera, S., New information about the Santa Margarida sector in Empúries based on archaeological excavation, geophysical prospection and the sedimentary register, *Méditerranée. Revue géographique des pays méditerranéens*, 2019 (en premsa).
- Castanyer, P., Santos, M., Tremoleda, J., Hernández, E., El pro-

Biblioteca

jecte d'estudi de les antigues àrees portuàries d'Empúries, *Auriga* 95 (en premsa).

- Castanyer, P., Hernández, E., Santos, M., Tremoleda, J., Las pausas funerarias de la antigua Empúries a partir de las recientes intervenciones arqueológicas, *Mélanges offerts a Michel Feugère* (en premsa).
- Llobet, S. Santos, M., Primeros resultados del proyecto de documentación y estudio de los materiales y técnicas constructivas de los pavimentos de Empúries (L'Escala, Catalunya), *Pavements antiques et sols construïts: vocabulaire, techniques, diffusion* (en premsa)
- Puigredon, J. Tremoleda, J., Importación y producción local en Hispania (siglos I a. C. – I d. C.). Estudio funcional de las cerámicas del sector 200 (CRV) del área suburbana de Empúries, *Actes RCRF*, núm. 46 –2018 (en premsa).
- Santos, M., La sede de Empúries del Museu d'Arqueologia de Catalunya: un proyecto centenario de recuperación patrimonial, investigación y museografía arqueológica, *Actas del V Congreso Internacional de Historia de la Arqueología / IV Jornadas de Historiografía SEHA-MAN. Arqueología de los museos: 150 años de la creación del Museo Arqueológico Nacional (21-23 de marzo de 2017)*, Madrid, 2018, p. 161-172.
- Santos, M., 575 aC Comerciant amb els grecs, a De Riquer, B. (dir.), *Història mundial de Catalunya*, edicions 62, Barcelona, 2018, p. 72-78.
- Tremoleda, J., Santos, M., Castanyer, P., Josep Puig i Cadafalch, L'excavació d'Empúries i el primer museu monogràfic de l'arqueologia catalana, *Josep Puig i Cadafalch i la gran empresa arqueològica d'Empúries*, Museu d'Arqueologia de Catalunya, Barcelona, 2018, p. 40-61.
- Tremoleda, J., Santos, M., Castanyer, P., Hernández, E., Vells i nous contextos amb ceràmica de parets fines de l'àrea del fòrum i de l'Ínsula 30 de la ciutat romana d'Empúries, *Actes de les jornades d'Homenatge al Dr. Alberto López Mullor. Estudis sobre ceràmica i arqueologia de la arquitectura* (en premsa).
- Tremoleda, J., Santos, M., Castanyer, P., Contextos cerámicos del siglo II a.C. en Empúries, a Uroz, H., Ribera, A. (eds.), *Cultura material romana en la Hispania republicana I*, 2019, p. 133-152 (en premsa).
- Olalde, I. et al., The genomic history of the Iberian Peninsula over the past 8.000 years, *Science* (en premsa).

El MAC-Empúries compta amb una biblioteca especialitzada. Actualment la documentació del fons bibliogràfic es troba recollida en una base de dades amb programari FileMaker, a l'espera de ser incorporat al catàleg de les Biblioteques Especialitzades de la Generalitat de Catalunya.

Sense un registre regular d'usuaris, les consultes corresponen preferentment al personal tècnic del Museu i col·laboradors, investigadors que realitzen estudis sobre el jaciment i sol·liciten consultes de materials, així com els estudiants en pràctiques i els alumnes dels cursos d'Empúries.

Durant l'any 2018 el fons de la biblioteca s'ha incrementat amb 118 exemplars (llibres i volums de revistes), adquirits bàsicament a través d'intercanvis i donacions.

mac

**museu
d'arqueologia
de catalunya**

memòria 2018

Girona

Informació econòmico-administrativa

Pressupost

Ingressos	
Capítol III	51.413,91 €
Capítol IV	4.000,35 €
Total	55.414,26 €

Despeses	MAC Girona	SAM Girona
Capítol I	364.617,74 €	-
Capítol II +VI	425.187,73 €	160.000
Total	789.785,47 €	160.000

Contractació administrativa

- Servei de neteja, adjudicat per l'ACPC.
- Servei de conservació i manteniment i d'eficiència energètica, adjudicat per l'ACPC.
- Servei de gestió de visites guiades i tallers didàctics, s'ha gestionat a través de contractes menors.
- S'han gestionat 185 contractes menors de serveis i subministraments realitzats per l'àrea de gestió econòmica.

Personal

Personal de la plantilla de la seu de Girona del Museu d'Arqueologia de Catalunya 2018: **11** persones

Actuacions de millora dels edificis

- Preparació del projecte de reforma integral del monestir i Museu de Sant Pere de Galligants.
- Preparació del projecte de renovació museogràfica del Museu de Sant Pere de Galligants
- Presentació del projecte de diagnosi i intervenció a les cobertes de l'absis central de Sant Pere de Galligants.
- Presentació del projecte d'execució de la remodelació dels mòduls de tiquetatge i botiga-llibreria del monestir de Sant Pere de Galligants.

Documentació i gestió de les col·leccions

DOCUMENTACIÓ DE LES COL·LECCIONS DEL MAC-GIRONA

En l'àrea de documentació, han participat una tècnica externa a temps parcial, dos estudiants en pràctiques de la Universitat de Girona i la Universitat Autònoma de Barcelona (de 120 a 150 hores), i s'ha treballat en diverses línies al llarg del 2018:

- Tria del material i elaboració de la peça del mes per a la pàgina web del MAC-Girona.
- Col·laboració amb la Comissió de Documentació del MAC que ha de servir de base i de guia per a la resta de museus de l'Arqueoxarxa.
- Acol·lida de dos estudiants de la Facultat de Lletres de la UdG per fer pràctiques d'arqueologia i museologia.
- Incorporació i alta al registre de 82 peces.
- Creació d'un 360 fitxes noves al MuseumPlus. Peces amb número de registre i fitxa de paper, però que no estaven informatitzades.
- Revisió de més de 500 fitxes. S'han incorporat fotos i actualitzat ubicacions, i s'han afegit els acrònims del MAC-Girona davant el número de registre. S'ha ampliat o revisat la informació donada, l'estat de conservació...
- De gener a maig, contractació de l'empresa Culturània per treballar la documentació del registre de fitxes MAC-Girona i Museu d'Art de Girona

EXPOSICIONS. PRÉSTEC DE PECES

Total: 53 peces cedides en préstec:

- "La Revolució Neolítica. La Draga. El poblat dels prodigis". L'exposició anual del MAC-Girona a Sant Pere de Galligants sobre la Draga no ha comportat cap préstec de peces, atès que era un monogràfic del jaciment. L'àrea de conservació i restauració ha col·laborat amb el muntatge i el desmuntatge de l'exposició i la cura del material en els magatzems de Pedret.
- "Caps tallats. Símbol de poder". Museu de Prehistòria de València. **3 peces.**
- "Joc i joguines a l'antiguitat". Exposició itinerant. **50 peces**
- "Isidre Macau. Mestre i investigador" a l'Ajuntament de Palau-saverdera. Exposició amb les col·leccions de malacofauna, minerals, fòssils i arqueologia del dipòsit Macau. Aquest projecte es va gestionar des del MAC-Girona, que es va encarregar de la proposta expositiva (disseny i contingut) i de preparar el material dels fons per al trasllat.
- Preparació de la nova exposició sobre la vil·la romana de Pla

de l'Horta, inaugurada a Sant Pere de Galligants el maig del 2019. Exposició creada conjuntament amb la Universitat de Girona.

- Preparació del material demanat des de l'Ajuntament de Caldes de Malavella per al nou espai expositiu "AQUAE", situat al Castell de Caldes de Malavella, on s'està instal·lant un centre d'interpretació del patrimoni cultural de Caldes, des de les restes paleontològiques de Camp dels Ninots a les restes històriques i arqueològiques de Puig de les Ànimes, Sant Grau i Sant Esteve, que posen en valor la importància de la Caldes romana.
- Préstec de materials per a universitats i altres institucions de recerca per a diferents tipus d'analítiques: 24 mostres.

CONSULTES

- **41 consultes.** Les consultes van des de la sol·licitud d'estudi de peces concretes (29) fins a consultes de jaciments.

DIPÒSITS ARQUEOLÒGICS

- El 2018 han entrat sis dipòsits arqueològics fets per empreses d'arqueologia i arqueòlegs autònoms:
 - Pujada de Sant Domènec, 10 (2015-2016). Girona
 - Pia Almoina (2016). Girona
 - Carrer dels Ciutadans, 10 (2014). Girona
 - Carrer dels Alemanys, 3 (2014). Girona
 - Necròpolis del Pla de l'Horta (2004). Sarrià de Ter
 - Necròpolis del Pla de l'Horta (2006). Sarrià de Ter
- Revisió i entrada dels materials del dipòsit del Pla de l'Horta 2011-2016.
- Traspàs del dipòsit de la donació de la família Macau de la col·lecció del Sr. Isidre Macau i elaboració d'una mostra expositiva de la col·lecció a l'Ajuntament de Palau-saverdera. Aquesta donació comptava amb més de dues centes peces entre fòssils, petxines i cargols, minerals, monedes, destrals...

TASQUES

- Una tasca important de l'any 2017 ha estat la preparació de l'exposició "El Geni Culinari". A part de les peces que es van triar per anar a l'exposició i que estan referenciades a l'apartat d'exposicions, des de l'àrea de documentació i conservació es van coordinar els transports, els préstecs dels museus externs, el muntatge i el desmuntatge de l'exposició.

- Una altra de les tasques importants ha estat l'elaboració dels continguts de l'exposició del dipòsit Macau a Palau-saverdera, conjuntament amb el disseny i la tria de materials de les vitrines. A més, cal afegir que s'estan preparant planxes amb la resta de material no exposat, que anirà col·locat en els 42 calaixos que té el moble expositor. El material arqueològic, format per més de dues centes peces, ha estat fotografiat i revisat.
- Catalogació d'una cinquantena de segells municipals i una petita part de particulars.
- Revisió de la documentació i dels materials de la necròpolis de Can Bech de Baix (Agullana, Alt Empordà), campanyes 1943-1958.
- Preparació del material d'una maleta didàctica que fa de suport de xerrades adreçades als instituts. Proposta elaborada conjuntament amb la Universitat de Girona.
- Revisió dels textos de l'aplicació Visitmuseum que fan referència a les peces exposades a Sant Pere de Galligants.
- Assessorament per a la preparació de la visita a Sant Pere de Galligants "Llums cromàtiques: de l'origen del vidre a l'alquímia dels colors", juntament amb Joan Piña, director del Museu-Tresor de la Catedral de Girona.
- Preparació de la peça del mes de la pàgina web de la seu del MAC-Girona.
- Durant l'any 2017 s'ha continuat la tasca d'endregar les peces de l'edat del ferro retirades l'any anterior de l'exposició permanent del Museu de Sant Pere de Galligants.
- Acol·lida de quatre estudiants de la Facultat de Lletres de la UdG per fer pràctiques de museologia. Aquesta estada té una durada de 120 hores per estudiant.
- Recollida de dades i elaboració d'informes sobre conservació preventiva i gestió de les reserves per part de l'empresa 4Restaura, encarregada de fer l'avaluació de les reserves dels museus de les comarques de Girona.

Prevenió de riscos laborals

Laboratori de conservació–restauració

ACTUACIONS DE MILLORA DELS EDIFICIS

Adequació del Laboratori de Restauració amb un sistema d'extracció de fums, gasos i partícules poc pesants per als treballs de conservació i restauració que requereixen l'ús de productes químics, dissolvents, adhesius, soldadures, detergents, etc.

- **Revisió de l'estat de conservació dels materials arqueològics presents en l'exposició permanent a Sant Pere de Galligants**, i execució de les intervencions de conservació i restauració. Anualment s'efectua la valoració de l'estat de conservació de les peces exposades i es retiren algunes peces de l'exposició permanent per tal d'efectuar-ne els tractaments de conservació i restauració oportuns, generalment motivats per l'estat de conservació que presenten.

- **Revisió de l'estat de conservació del material en dipòsit a les sales de reserva del centre de Pedret**, i execució de les intervencions de conservació i restauració. Anualment s'efectuen tractaments de conservació i restauració d'alguns dels materials arqueològics custodiats al centre. Generalment estan motivats per l'estat de conservació que presenten, per necessitats concretes d'investigació o per peticions de préstec a exposicions pròpies o d'altres centres museístics: objectes fèrrics de la necròpolis del Pla de l'Horta (Sarrià de Ter, Gironès), vil·la romana del Pla de l'Horta (Sarrià de Ter, Gironès), Vil·la dels Tolegassos (Viladamat, Alt Empordà), Mas Castellar (Pontós, Alt Empordà), Sant Julià de Ramis (Gironès), Empúries (l'Escala, Alt Empordà), Castell de Cervià de Ter (Cervià de Ter, Gironès), Hospital dels Clergues (Girona), dolmen del Puig dels Moros (Sant Aniol de Finestres, la Garrotxa), Cova dels Ermitons (Sales de Llierca, la Garrotxa), etc.

- **Preparació del material que s'exposarà a l'exposició a Sant Pere de Galligants**, any 2019. Intervenció de conservació–restauració dels objectes del Pla de l'Horta (Sarrià de Ter, Gironès). Tractament d'objectes localitzats en les campanyes del 2014, 2015, 2016, 2017 i 2018.

- **Intervenció de conservació–restauració dels objectes de naturalesa metàl·lica procedents de la necròpolis de Vilanera, MAC–Empúries**. Tractament d'objectes localitzats en les campanyes del 2016, 2017 i 2018.

- **Intervenció de conservació–restauració d'objectes procedents del MAC–Ullastret**. Tractament d'elements localitzats en les darreres campanyes del 2018.

- **Coordinació/Seguiment del procés de restauració del crani núm. inv. 4945**, sinistrat durant el muntatge de l'exposició Caps tallats d'Ullastret. Símbols de poder. Museu de Prehistòria de València, del 26 de setembre de 2018 al 3 de març de 2019.

• **Intervenció de conservació–restauració i adequació pel trasllat dels objectes exposats en les diferents exposicions temporals que ha organitzat o en què ha participat el MAC.**

S'han tractat objectes exposats en les exposicions temporals següents: L'esplendor dels castells medieval catalans, al Museu del Jade i de la Cultura Precolombina (Costa Rica) i al MAC-Barcelona; Caps tallats. Símbols de poder, al Museu de Prehistòria de València.

• **Execució dels tractaments de conservació–restauració i adequació per al trasllat dels materials procedents de diverses excavacions arqueològiques de Caldes de Malavella,** que s'exposaran de manera permanent a l'Espai AQUAE. Centre d'Interpretació del Termalisme de Caldes de Malavella, un centre d'interpretació sobre l'origen i la història d'aquesta població selvatana.

• **Col·laboració amb el Servei d'Atenció als Museus de Girona,** amb la participació en la restauració d'alguns materials que tenen en dipòsit, per garantir-ne la conservació i/o afavorir-ne l'estudi. Mas Gusó 2014, Conjunt Termal de St. Grau (Caldes de Malavella).

• **Preparació de material per investigadors** per garantir-ne la seva conservació i/o afavorir-ne l'estudi: Maribel Fuertes, Joan Ferrer, Xavier Pueyo, Gerard Campeny, Bruno Gómez, Adrià Breu, Andrea Ferrer, Irene Garcia, Gerard Mas, Franc Curto, Javier Camara, Javier Cachero, Tamar Zamora i Enriqueta Pons.

• **Correu de béns cedits per a l'exposició “Parlez-vous graffiti?”** al Site Archéologique et Musée d'Ensérune (França).

• **Seguiment i control del procés de retorn de l'ara de Mas Castellar,** Pontós (Alt Empordà), per a l'exposició temporal El poder del pasado. 150 años de Arqueología en España, Museo Arqueológico Nacional (Madrid), del 2 d'octubre de 2017 a l'1 d'abril de 2018.

• **Muntatge de l'exposició Jocs i joguines a l'antiguitat,** al Museu d'Arqueologia de Catalunya de Girona, de l'11 de novembre de 2018 al 13 de gener de 2019.

• **Participació en l'exposició Enigmàtic Plom,** amb inscripció ibèrica d'Ullastret, preparada per al Dia Internacional dels Museus, 18 de maig. Prorrogada sense data de finalització.

• **Participació amb l'equip de dissenyadors de J. Vallbona i l'àrea de difusió i de conservació del MAC-Girona** en el projecte de l'exposició temporal dedicada al Pla de l'Horta.

• **Participació amb l'equip de dissenyadors de J. Vallbona i l'àrea de conservació del MAC-Girona** en el projecte executiu de museïtzació de la col·lecció d'Isidre Macau. A inicis d'aquest any el Laboratori de Conservació i Restauració ha estat treballant en la instal·lació de la col·lecció d'Isidre Macau, exposada a l'Ajuntament de Palau-saverdera (Alt Empordà).

• **Jornada de conservació preventiva** a petició de l'Arqueoxarxa i desenvolupada al Museu Comarcal de Banyoles.

• **Coordinació, amb l'àrea de difusió del MAC-Girona, de l'equip de transport i muntatge de Maria Marín i l'empresa Croquis** per a la instal·lació i adaptació de l'exposició de La revolució neolítica. La Draga, el poblat dels prodigis a Sant Pere de Galligants. Seguiment del procés de muntatge i posterior desmuntatge. Seguiment de l'estat de conservació del material exposat i control de les condicions de conservació preventiva requerides.

• **Jornada de portes obertes al Laboratori de Conservació i Restauració** el dia 12 d'octubre, amb motiu de la celebració del Dia Europeu de la Conservació–Restauració de Béns Culturals (dia 14 d'octubre), proposat per l'ECCO (European Confederation of Conservator–restorers Organisation) i que es proposava l'oferta d'activitats durant la Setmana Europea de la Conservació–Restauració (del 8 al 14 d'octubre).

• **Visita al Laboratori de Conservació i Restauració d'estudiants de la UdG,** tutor Gabriel Alcalde.

• **Participació** amb l'àrea de difusió i de conservació del MAC-Girona en la redacció del projecte museològic i museogràfic del Museu.

• **Participació en la web del MAC.** Sota l'encapçalament “En bones mans” es recull mensualment una petita comunicació del que s'està treballant al Laboratori amb la idea d'aproximar al públic general algunes singularitats d'aquesta disciplina.

Exposicions temporals

16/03/18–16/09/18. **“La revolució neolítica. La Draga, el poblat dels prodigis”**. Exposició dedicada a mostrar els treballs d'investigació i les principals restes arqueològiques del jaciment de la Draga (Banyoles).

01/11/18–13/01/19. **“Jocs i joguines a l'antiguitat”**. Un recorregut per l'evolució dels jocs des de l'antiguitat fins a l'edat mitjana.

Activitats

CONFERÈNCIES

5/04/18. “La violència en el món clàssic”, a càrrec del Dr. David Vivó, professor de la UdG. En el marc del festival +MOT.

JORNADES DE PORTES OBERTES

23/04/18. Sant Jordi; 18/05/18 Dia Internacional dels Museus; 12/10/18. Jornades Europees del Patrimoni; 11/09/18 Diada de Catalunya.

VISITES GUIADES I TALLERS ESPECIALS

Durant l'any s'han ofert diferents activitats que complementaven l'exposició temporal “El geni culinari” i, alhora, també s'han consolidat d'altres que ja es venien oferint altres anys. Com a novetat, s'han ofert dues noves activitats en col·laboració amb la catedral de Girona: “Llums cromàtiques: de l'origen del vidre a l'alquímia dels colors” i “Heràldiques desxifrades: jeroglífics en escuts familiars i altres blasons”.

Activitats complementàries a l'exposició “La revolució neolítica”

16/03/18. **Inauguració** de l'exposició.

25/03/18 i 16/09/18. **Visita singular** a l'exposició. A càrrec de Toni Palomo.

15/04/18. **Taller familiar** “Tastem el neolític”. Amb la col·laboració del Museu Comarcal de Banyoles.

21/04/18. **Taller infantil**. “Fem d'arqueòlegs subaquàtics de la Draga”. Amb la col·laboració del CASC i del GEIEG.

06/05/18–03/06/18 i 02/09/18. **Visita dinamitzada** a l'exposició.

26/05/18. **Visita a les instal·lacions** del CASC.

17/06/18. **Taller familiar** “Tecnologia prehistòrica a la Draga”.

01/07/18. **Taller familiar** “Constructors neolítics”.

Activitats complementàries a l'exposició “Jocs i joguines a l'antiguitat”

11/11/18. **Visita guiada** de la comissària de l'exposició.

Altres activitats

3/01/18. **Taller de Nadal**. “Contes de Nadal i taller de fanalets”.

14/01/18; 11/03/18; 21/10/18 i 16/12/18. **Visita Llums cromàtiques**. Amb la col·laboració de la Catedral.

28/01/18 i 18/03/18. Visita **Heràldiques desxifrades**. Amb la col·laboració de la Catedral.

11/02/18; 7/10/18 i 2/12/18. Visita **Símbols compartits**. Amb la col·laboració de la Catedral.

25/02/18 i 4/11/18. Visita **Sepultures i epitafis**. Amb la col·laboració de la Catedral.

29/04/18; 27/05/18; 24/06/18; 29/07/18; 26/08/18; 30/09/18; 28/10/18. **Visita teatralitzada** "Un passeig per la història de Sant Pere de Galligants".

19/05/18. Concert **Nit dels Museus**. A càrrec de Joan i Alba Tomàs.

30/06/18. **Visita als veïns del barri de Sant Pere** amb motiu de la festa de Sant Pere.

12/10/18. **Jornades Europees del Patrimoni**. Visita als laboratoris de restauració.

18/11/18. **Setmana de la Ciència**. Visita **Heràldiques desxifrades**. Amb la col·laboració de la Catedral.

24/11/18. En el marc del festival **SOM CULTURA**, visita per a persones amb problemes d'Alzheimer.

28/12/18. Taller de Nadal "**La carpeta de l'arqueòleg**".

ACTIVITATS DESTACADES

El Museu ha continuat col·laborant en diferents iniciatives de la ciutat, a escala nacional i a escala internacional cedint o oferint el seu espai.

COL-LABORACIONS AMB ENTITATS, EMPRESES O ESDEVENIMENTS DE LA CIUTAT

27-28/01/18. **Girona 10**.

5/04/18. En el marc del **Festival +MOT**. Conferència "La violència en el món clàssic". A càrrec de David Vivó, UdG.

18/05/18. **Dia Internacional dels Museus**.

19/05/18. **Nit dels Museus**.

12-19/05/18. **Setmana de les Flors**.

1-2/06/18. **Firatocs**. Presentació de vins de la Denominació d'Origen de l'Empordà.

9/06/18. **Simfònic**. Festival de concerts simultanis a Catalunya i Balears.

29/07/18. **Nit de Clàssica**. A càrrec de Jakub Józef kontratenor.

19/10/18. **Desfilada** de l'Associació Espanyola Contra el Càncer.

27/10/18. Mostra de **castellers** a les Fires de Sant Narcís.

01/12/18. **Sopar M&I Golf Experience**. Organitzat pel Patronat

de Turisme i l'Ajuntament de Girona.

03/11/18. Col·laboració amb la Xarxa de Museus Locals en el marc del festival **SOM CULTURA**.

- Col·laboració amb els **voluntaris de la Caixa** per a la realització de visites guiades a l'exposició temporal "La revolució neolítica. La draga, el poblat dels prodigis". Visites dirigides a persones amb discapacitat intel·lectual.

- Col·laboració amb la Càtedra d'Esports en el II Concurs Escolar sobre Olimpisme: **Culturaesportiza't**.

26/11/18. Participació en les taules d'experiències de la **Setmana de la Ciutat Educadora** organitzada per l'Ajuntament de Girona

LLOGUER ESPAIS

El monestir ha estat escollit per a diversos esdeveniments particulars.

7/04/18. Curs de simbologia.

14/04/18. Aniversari particular

14/06/18. Sopar SENEP (Societat Espanyola de Neurociència Pediàtrica).

20 i 21/09/18. Gimoda. La setmana de la moda a Girona.

18/10/18. Sopar de celebració dels 75 anys dels cinemes Ocine.

15/11/18. XXX Congrés AEPCC (Associació Espanyola de Patologia Cervical i Colposcopi). Sopar inaugural.

Polítiques de públics: els visitants

El 2018, al Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona varen passar 98.379 visitants (29.032 dels quals corresponen als visitants fora del període de Temps de Flors). Hi ha un retrocés respecte el 2017 del 18%. Aquesta baixa respon a una tendència generalitzada en tot el territori.

Visites al Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona. 2013-2018					
2013	2014	2015	2016	2017	2018
73.663	78.815	100.043	109.673	120.048	98.379

Malgrat que no hi ha un augment en el total dels visitants, la participació en les activitats i esdeveniments del Museu ha estat la mateixa proporció que la de l'any passat, un 12%, tant pel que fa a activitats complementàries a les exposicions temporals com a les activitats de caps de setmana en general.

MAC-Girona Usuaris d'activitats 2013-2018					
2012	2013	2014	2015	2016	2017
5.474	6.522	4.600	9.446	11.395	14.370

Desglossem amb dades els públics del MAC-Girona el 2018

MAC-Girona 2018	Amb Temps de Flors	Temps de Flors	Sense Temps de Flors
Individuals	86.613	69.347	17.266
Grups	4.587		4.587
Escolars	7.179		7.179
Total	98.379		29.032

MAC-Girona Curs escolar 2017-2018		Han realitzat activitats escolars
Setembre-desembre 2017	1.795	678
Gener-juny 2018	5.290	1.572
Total	7.085	(32%) 2.250

MAC-Girona 2018 Exposicions temporals	Visitants activitats complementàries
La revolució neolítica. La draga, el poblat dels prodigis 16 de març a 16 de setembre	576
Jocs i joguines a l'antiguitat 1 de novembre a 13 de gener de 2019	19 (pendent activitats gener 2019)
Total	595

MAC-Girona 2018 Activitats anuals	Usuaris
4 visites temàtiques coordinades amb la Catedral	290
Visita teatralitzada	469
Total	759

MAC-Girona 2018 Activitats puntuals	Usuaris
Conferència en el marc del Festival +MOT	37
Dia Internacional dels Museus	4.499
Concert Nit dels Museus	127
Nit dels Museus	2.564
Visita als veïns del barri de Sant Pere	21
Jornades Europees del Patrimoni	15
Setmana de la Ciència	22
SOM CULTURA. Visita per a persones amb Alzheimer	8
Tallers de Nadal	40
Girona 10	105
Visites per a persones amb deficiències intel·lectuals amb la col·laboració de la Caixa	255
Total	7.693

MAC-Girona 2018 Col·laboracions amb entitats del municipi	Usuaris
Firatocs	51
Simfònic	188
Nit de Clàssica	165
Desfilada Associació Espanyola Contra el Càncer	255
Castellers per Fires de Girona	950
Sopar organitzat pel Patronat de Turisme de la Costa Brava i l'Ajuntament de Girona	95
Total	1.704

Serveis i materials

MAC-Girona 2018 Lloguer de l'espai	Usuaris
Curs de simbologia	24
Aniversari particular	11
Sopar SENEP (Societat Espanyola de Neurologia Pediàtrica)	174
Desfilada Gimoda	584
Sopar 175 aniversari cinemes OCINE	110
Sopar XXX Congrés AEPCC (Associació Espanyola de Patologia Cervical i Coldsocopia)	210
Total	1.113

Durant aquest 2018 des de l'àrea de difusió s'ha col·laborat en la posada en marxa d'alguns materials o serveis per millorar la visita en general.

- Millores en el contingut de la web del Museu
- Col·laboració en els continguts de la web de l'Ajuntament
- Nou disseny del "Benvinguts" del Museu
- Edició del fulletó MAC-Educació
- Posada en marxa de noves audioguies en català, castellà, anglès i francès
- Compra de nou material de botiga
- Millores de material per als tallers
- Proposta de nova visita per a persones amb Alzheimer
- Primers contactes amb el monestir de Sant Daniel per elaborar una proposta conjunta
- Inici de col·laboració en temes de promoció amb Aqva Banys Romans de Girona

Oferta educativa

Durant el 2018 s'han ofert setze activitats educatives adaptades als diferents nivells curriculars. Han vingut 7.179 escolars a visitar el Museu, dels quals 2.454 han realitzat alguna d'aquestes activitats educatives, fet que representa un 34,21%. Una lleu pujada enfront del 32,56% de l'any passat.

Pel que fa als nivells educatius, un 62% han estat alumnat d'ESO, un 24% d'infantil i primària, un 4,9% de batxillerat i un 9% universitari.

Pel que fa a la demanda d'activitats:

Activitat	% de participants
Arqueologia de l'aula	23
Vitralls	14
Esriptura medieval	12
Gallicantí	11
Innovacions a la prehistòria	9
Llepa't el dits amb la història	8
Llegim la vida dels romans	6
Visita al monestir	6
Gerunda romana	4
Taller de mosaics	3
De la pedra al PVC	1,7
Els sons del Galligants	1,3
Com era una ciutat com Gerunda	0,8
La vida en el monestir	0,4

MILLORES EN L'OFERTA EDUCATIVA

- Posada en marxa del taller "Constructors neolítics".
- Posada en marxa de l'activitat "Arqueologia a l'aula".

COL·LABORACIONS EN L'ÀMBIT EDUCATIU

Durant aquest any 2017, es continua la relació amb diferents departaments de la UdG (Història de l'Art, Magisteri, Pedagogia, Turisme) perquè coneguin el Museu, les tasques que s'hi duen a terme i, sobretot, el fons.

24/01/18. Presentació de l'activitat del Museu als estudiants d'Hoteleria de la UdG

4/05/18. Visita guiada i presentació dels recursos als estudiants del curs "Dinamització, programació i desenvolupament d'accions culturals", organitzat pel Consorci de Formació Continuada.

22/05/18. Presentació de les activitats educatives a l'alumnat del cicle d'infantil de Montvili.

26/11/18. Participació en les taules d'experiències de la Setmana de la Ciutat Educadora, organitzada per l'Ajuntament de Girona.

20/12/18. Presentació dels recursos educatius a l'alumnat de Museologia de 3r curs del grau d'Història de l'Art de la Universitat de Girona.

Col·laboració anual amb l'Obra social "La Caixa" per oferir visites a col·lectius de risc d'exclusió social de les comarques de Girona.

Col·laboració amb la Taula de Recursos Educatius de l'Ajuntament de Girona.

PROMOCIÓ

- Participació del Museu com a col·laborador en el Concurs Escolar sobre Olimpisme: Culturaesportitza't, organitzat per la Càtedra d'Esports i Educació Física. Març-abril 2017.
- Participació en les iniciatives de turisme com a membre de l'Assemblea Club Cultura i Identitat del Patronat de Turisme Costa Brava Girona.
- Participació en diferents fires internacionals a través del Patronat de Turisme Costa Brava i de les iniciatives de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural.
- Participació en les iniciatives de la Xarxa de Museus de les Comarques de Girona.

FORMACIÓ

Tutorització de dos estudiants de l'Institut Narcís Xifra en el marc del Projecte singular (octubre 2018-juny 2019).

Biblioteca

La biblioteca ha estat catalogada i ja està en línia per tal de fer-la accessible a través d'Internet. L'arxiu històric, que es troba a l'abast del públic del fons de la Comisión Provincial de Monumentos Históricos y Artísticos (1844-1981), s'ha vist ampliat amb el catàleg en línia del fons del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional - Delegación Provincial de Bellas Artes (1940-1974), el fons Comisaría Provincial de Excavaciones Arqueológicas - Delegación Provincial del Servicio Nacional de Excavaciones Arqueológicas (1941-1974) i el Fons Joan Sanz i Roca (1955-1969).

La biblioteca del MAC-Girona/CASC ha atès, al llarg del 2018, un total de 467 usuaris presencials i sis consultes per via telefònica o telemàtica.

Els fons s'han incrementat amb un total de 403 nous registres (266 monografies i 137 números de revista), dels quals 199 pertanyen al MAC-Girona i 204 al CASC. Entre aquests ingressos cal destacar 147 monografies donades pel Dr. Xavier Nieto a la biblioteca del CASC. Sumades a les que ja havia donat anteriorment, formaran el Fons Xavier Nieto dins d'aquesta biblioteca

Al llarg de l'any s'ha continuat la tasca de catalogació amb el programa Millennium i la descatalogació dels llibres i revistes donats de baixa.

Centre de documentació, arxiu d'imatges

El Centre de Documentació del MAC-Girona ha atès, durant l'any 2018 un total de 110 usuaris, mentre que s'han interessat per l'arxiu d'imatges un total de 16 usuaris. Ultra això, han estat ateses també dues consultes telefòniques relacionades amb els fons documentals.

S'ha fet una ordenació preliminar de la documentació de les excavacions del Dr. Pere de Palol a Can Bech de Baix (Agullana, Alt Empordà) dels anys 1943 i 1974-1977. Aquest conjunt documental, sumat al de les excavacions de Puig Rom, Cau de les Guilles i la Ciutadella (Roses, Alt Empordà) dels anys 1916 i 1946-1947, ha permès constituir el Fons Pere de Palol, la catalogació del qual es completarà el 2019. Actualment tot aquest conjunt documental ja està a disposició dels investigadors.

Pel que fa a l'arxiu d'imatges, s'ha continuat la tasca d'escaneig a baixa resolució dels positius sobre paper, primer pas per a la correcta identificació dels diversos fons i de la posterior catalogació exhaustiva de tot el conjunt fotogràfic.

Recerca i publicacions

A banda de l'activitat normal derivada de la gestió, documentació i cura de les col·leccions (arqueologia clàssica, món púnic i illes Balears), de l'atenció de consultes (presencials i no presencials) i de la supervisió del moviment, transport i instal·lació de peces cedides, el MAC-Girona ha continuat participant en el projecte de la Draga de Banyoles i donant-hi suport.

Activitat editorial. Publicacions MAC-Girona: *Cypselà*

1. *Què fan els nens i les nenes als museus?*, Monografia 28 del MAC-Girona, SERVITJA, L. (coord). Girona, 2018, 127 p. Estudi sobre el comportament infantil en el marc de l'educació no formal.

Desplegament en el territori

PROGRAMA SATÈL·LIT

Han continuat les accions per articular i configurar el projecte de col·laboració de jaciments del Gironès amb els ajuntaments de Sarrià de Ter, Sant Julià de Ramis i la Diputació de Girona. Aquest programa preveu dur a terme accions de suport tècnic i/o material per a programes de divulgació dels equipaments municipals patrimonials i el Museu d'Arqueologia de Catalunya a Girona. Aquest és el cas del poblat ibèric de "Kerunta", del *Castellum* visigòtic de la muntanya de Sant Julià de Ramis i de la vil·la romana del Pla de l'Horta (Sarrià de Ter).

mac

**museu
d'arqueologia
de catalunya**

memòria 2018

Olèrdola

Informació econòmico-administrativa

Visitants

Ingressos	
Total	27.802,20

Despeses	
Capítol I	85.523,06 €
Capítol II +VI	126.900 €
Total	212.423,06 €

ACTUACIONS A SERVEIS I INSTAL·LACIONS I A L'ENTORN

- Pintura dels elements de fusta externs dels edificis de l'equipament (baranes i portes).
- Reparació de l'aula taller i del sanitari adaptat.
- Informe de l'estat del cables de fibra òptica (instal·lació aèria) canviats el segon semestre de 2017.
- Participació en l'acord entre la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya i la Diputació de Barcelona per a la regulació de l'escalada al Parc del Garraf i al Parc d'Olèrdola.
- Acció de sanejament de la vegetació i accessos de la zona entorn de la Font de l'Alba (sector 11: entre la carretera asfaltada i el fondo de la Seguera). Acció duta a terme per la Brigada Municipal, voluntaris de l'ADF d'Olèrdola amb la supervisió de l'Ajuntament d'Olèrdola i de la Diputació de Barcelona.
- Instal·lació de dos rètols informatius al Pla dels Albats (en col·laboració amb la Diputació de Barcelona).
- Desbrossada del sector 10 del barri exterior medieval (1 ha). Treballs realitzats per la Diputació de Barcelona.
- Eliminació d'arbres al Pla dels Albats.

ACTUACIONS DE RESTAURACIÓ I DE PREVENCIÓ D'ACTES VANDÀLICS

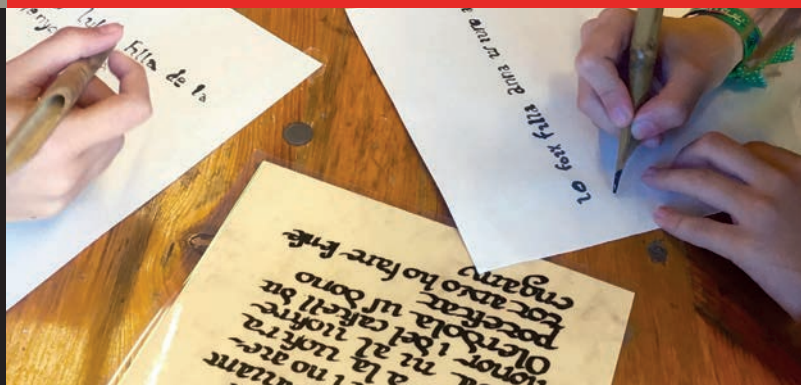
- Neteja de grafitis als murs de l'església de Santa Maria del Pla dels Albats.
- Localització de dues persones amb detector de metalls al Pla dels Albats. S'informà als agents rurals del parc d'Olèrdola, als agents forestals de la Generalitat de Catalunya, al Servei d'Arqueologia i Paleontologia, i a la Brigada de Patrimoni Històric dels Mossos d'Esquadra. Els agents van fer la corresponent denúncia als Mossos.

Visitants 2018	
Tarifa sencera	2.514
Tarifa reduïda	2.082
Tarifa gratuïta	5.417
Promocions	1.065
Altres	791
Total	14.747

Visites al Museu d'Arqueologia de Catalunya-Olèrdola. 2013-2018				
2014	2015	2016	2017	2018
	14.324	14.522	13.556	14.747

Visitants escolars 2018	
Gratuïtat grups d'estudiants	791
Estudiants juliol-agost	15
Grups escolars	1.587
Universitat	37
ESO	58
Primària	451
Total	2.939

Activitats

VISITES I TALLERS PER A PÚBLIC FAMILIAR

21/04/2018. Quart taller d'anellament d'ocells al parc d'Olèrdola. Organitzat per la Diputació de Barcelona i el Museu d'Arqueologia de Catalunya.

22/04/2018. Recreant la història. Mir Geribert, príncep d'Olèrdola. Xerrada-col·loqui i recreació històrica. Oriol Garcia Quera (dibuixant i guionista de còmics) i Bienve Moya (folklorista). Recreació medieval de la mà del grup "Hereus de la Història". Organitza MAC i Ajuntament d'Olèrdola.

28/04/2018. L'elaboració de vi a l'edat mitjana. Passeig pels cellers i premes d'Olèrdola. Visita guiada per especialistes. Tast de vins. Organitza MAC.

02/06/2018. Guisla la remeiera. Visita teatralitzada. Organitza Diputació de Barcelona.

03/06/2018. Olèrdola. Una muntanya d'històries. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

03/06/2018. Jocs i joguines en època romana. Taller participatiu en el marc de l'exposició. Organitza MAC.

09/06/2018. L'elaboració de vi a l'edat mitjana. Passeig pels cellers i premes d'Olèrdola. Visita guiada per especialistes. Organitza Ajuntament d'Olèrdola.

16/06/2018. L'estrany viatger i el seu mapa. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

17/06/2018. Olèrdola. Una muntanya d'històries. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

11/08/2018. Vespres al Castell d'Olèrdola. Nit d'estels i visita comentada per un especialista al Pla dels Albats. Organitza MAC i Ajuntament d'Olèrdola.

18/08/2018. Vespres al Castell d'Olèrdola. Nit de gospel i visita comentada per un especialista a les propietats de Sunifred, personatge del segle X. Organitza MAC i Ajuntament d'Olèrdola. Organitza MAC i Ajuntament d'Olèrdola.

25/08/2018. Vespres al Castell d'Olèrdola. Safari fotogràfic i projeccions sobre la muralla. Organitza MAC i Ajuntament d'Olèrdola.

15/09/2018. Olèrdola. Una muntanya d'històries. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

16/09/2018. La gimcana del parc d'Olèrdola. Estrany viatger i el seu mapa. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

23/09/2018. Olèrdola. Una muntanya d'històries. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

29/09/2018. Guisla la remeiera. Visita teatralitzada. Organitza Diputació de Barcelona.

30/09/2018. Visita al Pla dels Albats. Visita per especialista. Or-

ganitza Ajuntament d'Olèrdola.

06-07/10/2018. Cap de setmana ibèric. Visites guiades amb l'aigua com a protagonista, teatralització entorn del món ritual i l'aigua entre els ibers (Ibercalafell). Organitza MAC.

07/10/2018. Olèrdola. Una muntanya d'històries. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

13/10/2018. La gimcana del parc d'Olèrdola. Estrany viatger i el seu mapa. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

14/10/2018. Descobrint el Fondo de la Seguera. Visita per especialista. Jornades Europees del Patrimoni. Organitza MAC.

20/10/2018. Guisla la remeiera. Visita teatralitzada. Organitza Diputació de Barcelona.

27/10/2018. La gimcana del parc d'Olèrdola. Estrany viatger i el seu mapa. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

04/11/2018. Per què dues necròpolis? Visita comentada als dos cementiris medievals d'Olèrdola. Visita amb especialista. Organitza MAC.

04/11/2018. Guisla la remeiera. Visita teatralitzada. Organitza Diputació de Barcelona.

11/11/2018. De l'excavació al laboratori: com vivien els ibers. Setmana de la Ciència. Taller. Organitza MAC

17/11/2018. La gimcana del parc d'Olèrdola. Estrany viatger i el seu mapa. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

18/10/2018. Olèrdola. Una muntanya d'històries. Visita comentada. Organitza Diputació de Barcelona.

25/11/2018. Els tions han arribat al bosc d'Olèrdola. Taller. Organitza Diputació de Barcelona.

01/12/2018. Els tions han arribat al bosc d'Olèrdola. Taller. Organitza Diputació de Barcelona.

02/12/2018. Els tions han arribat al bosc d'Olèrdola. Taller. Organitza Diputació de Barcelona.

08/12/2018. Els tions han arribat al bosc d'Olèrdola. Taller. Organitza Diputació de Barcelona.

09/11/2018. Els tions han arribat al bosc d'Olèrdola. Taller. Organitza Diputació de Barcelona.

ALTRES ACTIVITATS

19-20/05/2018. Trobada dels pobles d'Olèrdola. Organitza Ajuntament d'Olèrdola. Múltiples activitats.

09/06/2018. Fira Grans Reserves. Organitza Ajuntament d'Olèrdola

10/11/2018. Most Festival. Sessió de cinema a l'església. Organitza Vinseum.

14/04/2018-28/08/2018. **Joc i Joguines a l'Antiguitat.** Expo-

Exposicions

sició d'Arqueoxarxa amb incorporació d'objectes del jaciment relacionats amb la temàtica, que ja conté també peces cedides.

31/10/2018–30/11/2018. Exposició **“23è concurs de Fotografia dels Parcs del Garraf, Olèrdola i Foix”**. Premis de fotografia de Parcs (2017).

24/11/2018–7/11/2019. **Campus Vivo. Investigando en la Universidad. MUNCYT A Coruña.** Segona edició del programa. La proposta de la Universitat de Barcelona, Departament d'Història, i Arqueologia Olèrdola va ser seleccionada per formar part de la mostra: “Producción y consumo de vino. Un viaje entre química i arqueología en el Mediterráneo occidental”, projecte liderat per la Dra. Alessandra Pecci (UB) i en el qual participa Olèrdola. (El projecte ECLOC contribueix amb la recerca realitzada al celler medieval del Pla dels Albats, juntament amb altres jaciments mediterranis.)

Documentació

01/01/2018–31/12/2018. **Documentació de les col·leccions del MAC–Olèrdola.** Un tècnic de plantilla MAC Barcelona (responsable de la seu d'Olèrdola) a temps parcial.

- 25 peces donades d'alta al registre per MAC Olèrdola. 24 objectes i 1 intervenció arqueològica (increment del 2,4%). La col·lecció està tota inventariada. Les altes corresponen a nous materials procedents de les darreres intervencions.
- 107 moviments interns d'objectes (consultes, canvi ubicació, conservació preventiva, restauració...).
- Revisió de la categoria de numismàtica: seca, emissions, nom propi, forma, etc. (166 ítems).
- Compleció de la documentació fotogràfica de les peces.
- Organització, actualització de documentació, homogeneïtzació de camps i millora de fitxes (finalitzat): camps paraules clau, lloc de procedència, ubicació, fragment, tipus forma, datació, descripció (totes les fitxes del registre amb dades d'aquests camps).
- Actualització de documentació i millora de fitxes (en curs): precisions geogràfiques / lloc precís (eliminació d'entrades no correctes al tesaurus).
- Revisió de les peces dipositades a la reserva 3 (càmera estanca) del MAC BCN: fotografia i comprovació d'ubicació: 303 objectes.

INDICADORS DE GESTIÓ I INCREMENT DE LA COL·LECCIÓ DEL MAC OLÈRDOLA

- 1.041 números de registre a MuseumPlus:
 - Categoria Arqueologia: 801 (objectes)
 - Categoria Numismàtica: 166 (monedes)
 - Categoria Intervenció: 43 (jaciments i/o campanyes)
 - Altres categories: 3
- 1.041 fitxes amb acrònim de la seu.
- 1.033 fitxes amb imatge estàndard (increment de 34 registres amb imatges st).
- 1013 (999) fitxes amb paraula clau (fitxes amb més d'una entrada) (increment d'11 registres amb paraula clau).
- 17 valoracions corresponents a un total de 18 objectes.
- 29 moviments d'objectes en tres exposicions itinerants.

Consultes de materials del fons de la col·lecció del MAC–Olèrdola

- 2 consultes i assessoraments presencials
- 13 consultes no presencials

Recerca i projectes

ASSESSORAMENTS

- Revisió de la guia de patrimoni del Parc de Garraf, Olèrdola i Foix (Diputació de Barcelona).
- Escola d'Arquitectura del Vallès. Assignatura Treball de projectes. 8 projectes. Seguiment i avaluació final.
- Còmic sobre Olèrdola i l'etapa carlina. Autor: Oriol García Quera. Editorial Rafel Dalmau. Encàrrec de l'Ajuntament d'Olèrdola (número 3 de la sèrie d'Olèrdola).

ESTUDIANTS EN PRÀCTIQUES

- Quatre estudiants en pràctiques de diferents universitats (Universitat di Cagliari, Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona) que han realitzat puntualment tasques relacionades amb les col·leccions d'Olèrdola.

ARXIU FOTOGRAFIA

Documentació d'imatges i vídeo (fitxa arxiu FileMaker):

- 638 altes de noves imatges digitals (2018)
- 33.503 altes fins al 31/12/2018
- 15.099: intervencions arqueològiques
- 11.244: jaciment i obres
- 4.844: difusió
- 1.955: museologia i manteniment
- 371: altres (no incloses peces de documentació)

PROJECTES DE RECERCA ARQUEOLÒGICA

Projecte quadriennal de recerca arqueològica ECLOC (Ecclesiae, coemeteria et loci (saec. VIII-XI). Sancti Cirici de Colera, Sidilium, Olerdola / Esglésies, cementiris i hàbitats (segles VIII a XI). Acrònim ECLOC, liderat per la Universitat de Barcelona i el MAC Olèrdola com a institució participant. El projecte ha estat presentat a la convocatòria 2018-2021, resolta el mes de novembre de 2018 (CLT009-18-00040). Treballs realitzats:

- Realització de les memòries arqueològiques dels quatre anys d'actuacions als jaciments d'Olèrdola, Sidillà i al monestir de Sant Quirze de Colera (lliurades al Servei d'Arqueologia i Paleontologia).
- Redacció del projecte ECLOC per al quadriennal de recerca arqueològica 2018-2021. En l'avaluació de l'AGAUR el projecte va obtenir la màxima nota (5,86 sobre 6).

Redacció d'articles i presentació dels treballs realitzats en el marc del projecte en diversos congressos:

El primer vi del Penedès. Origen i evolució del vi i la viticultura en època antiga a partir d'anàlisis de residus en materials arqueològics procedents de propietats de la família Torres. Dir.: A. Pecci, Universitat de Barcelona. Família Torres.

PARTICIPACIÓ EN GRUPS DE RECERCA

ERAAUB (Grup de Recerca Arqueològica i Arqueomètrica de la Universitat de Barcelona. 2017 SGR 1043, membre col·laborador.

TEDAS / Teconologies Digitals per una Arqueologia Social (2017 SGR 243). Departament de Prehistòria i Ciències de l'Antiguitat, Universitat Autònoma de Barcelona, membre col·laborador.

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA A LA TORRE 2

Excavació de la torre medieval, romanorepublicana i ibèrica de la muralla de Sant Miquel d'Olèrdola (Olèrdola, Alt Penedès): excavació estratigràfica de l'interior de la torre a partir del nivell deixat a la campanya de 2017.

TOPOGRAFIA DEL JACIMENT

Durant l'any 2018 s'ha continuat amb la topografia exhaustiva

del jaciment, tasca que es va iniciar l'any 2014 i que està inclosa dins el projecte ECLOC. Les accions han estat centrades en dos espais:

- Interior del recinte, àrea entorn del centre d'interpretació i altres equipaments. Estructures essencialment d'època medieval del sector 02: cases, possible premsa i altres estructures productives, encaixos, etc.
- Exterior del recinte. Sector 10, àrea desbrossada per la Diputació de Barcelona el mes de setembre. Estructures corresponents a la zona d'hàbitat del barri fora muralles.

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

Neteja del material i inventari de la campanya de les excavacions a la torre núm. 2 de la muralla romana de l'any 2017 (3403 NR / 125 NMI, en curs).

CONGRESSOS

Assistència

Gabinet de curiositats: museus, monuments i gènere. Cicle formatiu. Seminari. Museu d'Història de Catalunya. 16 d'abril.

I Jornada de la Xarxa d'Humanitats Digitals de la UAB. Universitat Autònoma de Barcelona i Core Patrimoni Cultural. Cerdanyola, 18-20 d'abril.

IX Jornades d'Història del Monestir de les Avellanès (Os de Balaguer). Entre el cel i la terra: vida eterna, mort i rituals als monestirs medievals. Universitat de Lleida (Monestir de les Avellanès, Os de Balaguer, 9-10 de juliol).

- Sant Quirze de Colera: el cementiri medieval. Ripoll, G., Tuset, F., Molist, N., Carrero, E., Rico, D. I Benseny, J.

Congrés EAA. Presentació de tres postes sobre la recerca recent a Olèrdola, un de Sidillà i un de Sant Quirze de Colera (Projecte ECLOC) al 24th EAA (European Archaeologists Association). Annual Meeting Meeting. Reflecting Futures (Barcelona, 6, 7 i 8 de setembre).

- *Olèrdola (Barcelona). Sant Miquel and Santa Maria and their interaction with the medieval civitas and the castral territory.* Núria Molist, Xavier Esteve, Gisela Ripoll (sessió **565**: Ecclesiastical landscapes in Medieval Europe. A comparative approach). Presentació de pòster. (DOI: 10.13140/RG.2.2.29500.28802).

- *The medieval necropolis of Pla dels Albats, Olèrdola (Barcelona). First results.* Núria Molist, Xavier Esteve, Gisela Ripoll (sessió **506**: Archaeology of rock-hewn sites and quarries: people, stones and landscapes). Presentació de pòster. (DOI: 10.13140/RG.2.2.27822.56644).

- *Medieval rock-cut wine presses and cellars in Olèrdola (Barcelona). A recent discovery.* Núria Molist, Xavier Esteve, Gisela Ripoll, Alessandra Pecci, Jordi Farré, Yolanda Peña (sessió **506**: Archaeology of rock-hewn sites and quarries: people, stones and landscapes). Presentació de comunicació. (DOI: 10.13140/RG.2.2.26144.84485).

- *The medieval monastery of Sant Quirze de Colera (Girona). Documentary evidence, archaeography and new applied technologies,* Ripoll, G. Tuset, F. Benseny, J.; Carrero, E.; Rico, D.; Molist, N., European Association of Archaeologists / EAA / Annual Meeting in Barcelona (5-9 September 2018) (Session 565: Ecclesiastical landscapes in Medieval Europe. A comparative approach) (en premsa). Presentació de pòster. (DOI: 10.13140/RG.2.2.36211.17447).

- *Sidillà (Girona). From roman villa to medieval settlement,* Ripoll, G. Tuset, F. Mesas, I.; Benseny, J.; Molist, N., European Association of Archaeologists / EAA / Annual Meeting in Barcelona (5-9 September 2018) (Session 565: Ecclesiastical landscapes in Medieval Europe. A comparative approach) (en premsa). Presentació de pòster. (DOI: 10.13140/RG.2.2.22789.40167).

Jornades d'Estudiosos del Parc del Garraf i d'Olèrdola. Presentació de comunicació a la VIII Trobada d'Estudiosos del Parc del Garraf i d'Olèrdola (Vilanova i la Geltrú, 20 de novembre de 2018), organitzada per la Diputació de Barcelona.

- *Intervenció a l'església medieval de Santa Maria d'Olèrdola. Patrimoni, arqueologia i gestió forestal,* Núria Molist, Xavier Esteve, Gisela Ripoll.

Congrés ACRAM. Presentació de comunicació al VI Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya (Lleida, del 29 de novembre al 2 de desembre de 2018).

- *Urbanisme al suburbi fora muralles d'Olèrdola* (Pla dels Albats. Olèrdola, Alt Penedès). Primers resultats, Núria Molist, Xavier Esteve, Gisela Ripoll (sessió Patrimoni històric i cultural).

Organització

VII Seminari d'Història del Penedès: Muralles urbanes. Diàleg entre ciutat i territori. Coordinació de la comissió organitzadora, Institut d'Estudis Penedesencs (19-21 d'octubre).

Altres accions: museïtzació, conservació, gestió

PUBLICACIONS

- MOLIST, N.; ESTEVE, X.; RIPOLL, G. 2018, Olèrdola (Alt Penedès). Urbanisme de la ciutat alt medieval, *Tribuna d'Arqueologia* 2016–2017, Generalitat de Catalunya, 157–181.
- MOLIST, N.; ESTEVE, X.; RIPOLL, G. 2018 (ep), *Intervenció a l'església medieval de Santa Maria d'Olèrdola. Patrimoni, arqueologia i gestió forestal*, VIII Trobada d'estudiosos del Parc del Garraf i d'Olèrdola (Vilanova i la Geltrú, 20 de novembre de 2018),
- MOLIST, N.; ESTEVE, X.; RIPOLL, G. 2018 (ep), *Urbanisme al suburbi fora muralles d'Olèrdola (Pla dels Albats. Olèrdola, Alt Penedès)*. Primers resultats. VI Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya (Lleida, 29 de novembre a 2 de desembre)

Assessorament publicacions

- *Carlins 1838. De l'antic règim a la societat burgesa*. Còmic, 3r volum de la sèrie impulsada per l'Ajuntament d'Olèrdola.
- *Rutes de patrimoni arquitectònic*. Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona. 2018.

CURSOS

Realitzat a Olèrdola

26/06/2018. La consolidació arqueològica *in situ*. Manual pràctic. Formació del Departament de Cultura. 10 hores (22 i 26 de juny). El taller pràctic es realitza a Olèrdola.

Impartits

21/02/2018. Els museus d'arqueologia. Una sortida professional. El Museu d'Arqueologia de Catalunya. Seminari "L'Arqueologia. L'exercici de la professió". Grau d'Arqueologia. Universitat de Barcelona.

26/11/2018. Jornada de conservació preventiva. Organitzada per Arqueoxarxa. Museu de Banyoles.

PROJECTES

Revisió del projecte de restauració del Castell d'Olèrdola, promogut pel Servei de Patrimoni Arquitectònic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

LLOGUER D'ESPAIS

09/06/2018. Fira Grans Reserves. Organitzat per l'Ajuntament d'Olèrdola

27/10/2018–12/11/2018. Presentació Seat Ateca Cupra

MUSEÏTZACIÓ

- Redacció de l'informe sobre l'estat de la senyalització i proposta d'actuació urgent.
- Redacció de l'informe sobre l'estat de la conservació de les restes arqueològiques de l'interior del recinte i proposta d'actuació urgent.
- 3D de l'església de Santa Maria. Finalització del projecte i incorporació d'informació arqueològica.

ALTRES ACCIONS

- Olèrdola ha estat el lloc escollit per l'assignatura "Projectes" de l'Escola Superior Tècnica d'Arquitectura del Vallès (ESTAV). Els vuit treballs es presentaren a final de curs, amb propostes molt creatives sobre l'organització urbanística, itineraris i infraestructures.
- Renovació del compromís amb la sostenibilitat: proposta Biosphere13/03/2018.
- Col·laboració amb el projecte enoturístic Carretera del vi. Pas-saport comú.

PÀGINA WEB

- Canvi d'"home" i traspàs, revisió, actualització i increment de continguts (text i imatges).
- Incorporació de 45 fitxes a l'apartat de col·leccions: peces d'època prehistòrica (4), ibèrica (11), romana (13), medieval (16) i moderna (1).
- Incorporació de 4 fitxes a l'apartat de col·leccions 3D: peces d'època romana (1) i medieval (3).

mac

**museu
d'arqueologia
de catalunya**

memòria 2018

Ullastret

INGRESSOS I DESPESES

Ingressos	
Capítol III	78.057,95 €
Capítol IV	2.567,00 €
Total	80.624,95

Despeses	
Capítol I	166.787,71
Capítol II + VI	215.229,53
Total	382.107,24

- Canvi de diversos trams de la tanca de seguretat de l'itinerari arqueològic que estaven en mal estat.
- Reparació i pintura d'una porta d'emergència de la sala polivalent del Museu.

Contractacions administratives

- Servei de neteja: contracte amb LD Empresa de neteja i desinfecció SAU, adjudicat per l'ACdPC (1/1/2018 a 31/12/2018).
- Servei de conservació i manteniment i d'eficiència energètica: pròrroga del contracte amb COMSA-EMTE, adjudicat per l'ACdPC (1/1/2018 a 15/9/2018); contracte amb ISTEM, SLU, adjudicat per l'ACdPC (16/9/2018 a 31/12/2018).
- Servei de jardineria: pròrroga i nou contracte amb centre ocupacional i especial de treball TRAMUNTANA, del Consell Comarcal del Baix Empordà, adjudicat per l'ACdPC (1/1/2018 a 31/12/2018).
- Servei d'audioguies per a la visita a les seus d'Empúries i Ullastret del MAC: continuació i pròrroga del contracte adjudicat per l'ACdPC a l'empresa Flexiguia, S.L. (1/1/2018 a 31/12/2018).
- S'han gestionat 83 contractes menors relatius al MAC-Ullastret per part de l'àrea de gestió econòmica del centre gestor MAC Empúries i Ullastret.

Personal

Personal de la plantilla de la seu d'Ullastret del Museu d'Arqueologia de Catalunya: 5

Actuacions de millora de l'edifici

- Informe i monitorització, per part d'un arquitecte tècnic, de l'estat de conservació constructiu dels edificis de magatzem (MA.01, MA.02 i MA.03) i propostes d'actuació.

Documentació i gestió de les col·leccions

Conservació-restauració

DOCUMENTACIÓ

1/05/2017–31/09/2017. Documentació de les col·leccions del MAC-Ullastret. Durant l'any 2018 s'ha contractat puntualment un tècnic extern per a la realització de tasques de documentació a través de recursos propis de la seu i també de la Xarxa Territorial de Museus de les Comarques de Girona.

Les tasques desenvolupades han estat les següents:

- Revisió i alta de diversos registres d'objectes del fons del MAC-Ullastret.
- S'han inventariat i dibuixat materials procedents de les darreres intervencions arqueològiques al Puig de Sant Andreu (Ullastret).
- S'ha continuat amb les tasques de realització de fotografies de catalogació del fons museístic i de la reserva del MAC-Ullastret.

GESTIÓ DE LES COL·LECCIONS

01/01/2018–31/12/2018. Cessió d'objectes del MAC-Ullastret.

Des del MAC-Ullastret s'han cedit diversos objectes a exposicions temporals del MAC i d'altres institucions externes:

- Dinou objectes a l'exposició temporal "Caps tallats. Símbols de poder", Museu de Prehistòria de València, 26/9/2018–3/3/2019.
- Un objecte a l'exposició temporal "Parlez-vous graffiti?", Musée d'Enserune (França), 09/06/2018–15/09/2018.

15–31/7/2017. Intervenció de restauració d'un capitell de pedra. A través de l'empresa ABAC Conservació i Restauració, SL, s'han realitzat tasques de neteja (química i mecànica) i consolidació d'un capitell dòric de pedra procedent dels Clots de Sant Julià que es trobava a l'exterior de l'edifici del Museu i que s'estava deteriorant de manera accelerada.

Activitats

JORNADES DE PORTES OBERTES

18/05/2018. Dia Internacional dels Museus; 10/08/2018. Festa Local; 14/10/2018. Jornades Europees del Patrimoni; últim di-marts de mes (de setembre a juny).

VISITES GUIADES I TALLERS ESPECIALS

21/01, 18/02, 11/03, 30/03, 22/04, 06/05, 09/06, 11/08, 11/09, 23/09, 21/10, 11/11 i 08/12/2018. Cicle de visites teatralitzades “Els ibers d’Ullastret”. Participants: 388.

28/01, 25/02, 18/03, 20/05/2018. Cicle de visites guiades a les intervencions arqueològiques del fossat defensiu del Puig de Sant Andreu. Participants: 293.

25/03, 31/03, 08/04, 15/04, 13/05, 03/06, 10/06, 17/06, 18/06/2018. Activitats vinculades a l'exposició temporal “A la recerca dels tresors perduts”. Participants: 214.

01/04, 24/06, 12/08, 14/10, 09/12/2018. Cicle de visites guiades “Ruta Josep Pla a Ullastret”. Participants: 38.

02/04 i 27/05/2018. Taller infantil “Fes d'arqueòleg”. Participants: 121.

26/05/2018. Conferència “L'enigmàtic plom d’Ullastret”. Amb motiu del Dia Internacional dels Museus. Participants: 30.

25/06/2018. Visita guiada al poblat ibèric de Castell amb motiu de la Festa Major de Palamós. Participants: 41.

14/07, 04/08, 25/08, 08/09/2018. “Terra d'indiketes”. Visita teatralitzada. Participants: 183.

29/07, 26/08, 16/09/2018. Ullastret en família. Activitat familiar. Participants: 32.

06/10/2018. Visita guiada a la ciutat ibèrica per conèixer els usos de l'aigua amb motiu del CSI 2018. Participants: 44.

07/10/2018. Visita guiada a l'antic estany d’Ullastret amb motiu del CSI 2018. Participants: 59.

13/10/2017. Visita guiada a l'illa d'en Reixac, dins les Jornades Europees del Patrimoni Cultural. Participants: 52.

03/11/2018. “Terra d'indiketes”. Visita teatralitzada inclusiva (adaptada per a discapacitats visuals i PMR), en el marc del programa SOM CULTURA, del Patronat de Turisme Costa Brava Girona. Participants: 33.

03/11/2018. Els museus al carrer. Activitats didàctiques a la placeta Sant Joan de Sant Feliu de Guíxols en el marc del programa SOM CULTURA, del Patronat de Turisme Costa Brava Girona. Participants: 85.

16/12/2018. Visita guiada al *castellum uellosos*. Un castell carolingi a Ullastret. Activitat en col·laboració amb La Marató de TV3. Participants: 7.

ACTIVITATS DESTACADES

24/03/2018 al 24/06/2018. Exposició temporal “A la recerca dels tresors perduts”. Homenatge cinematogràfic a Indiana Jones. Participants: 9.046.

18/5/2018. Dia Internacional dels Museus. Jornada de portes obertes. Participants: 68.

19–20/05/2018. IV Festival Indika. Ullastret, un tast iber. Participants: 836.

07/07/2018. Festival Ítaca. Concert de Roger Mas. Participants: 268.

18/08/2018. Concert de l'Orquestra de Cambra de l'Empordà a la ciutat ibèrica d'Ullastret. Participants: 282.

14/10/2018. Jornades Europees del Patrimoni. Jornada de portes obertes. Participants: 165.

06–07/10/2018. Cap de setmana ibèric. Participants: 240.

PRESENTACIÓ DE LLIBRES

11/02/2018. *La Catalunya ibera*. Edició a càrrec de l'Editorial Comanegra amb la col·laboració del Museu d'Arqueologia de Catalunya–Ullastret. Participants: 69.

30/06/2018. *Col·lecció Històries ibèriques*. Edició a càrrec del Museu d'Arqueologia de Catalunya. Participants: 18.

ALTRES PRESENTACIONS

10/04/2018. Festival Ítaca. Presentació de la sisena edició del Festival Ítaca Empordà a la ciutat ibèrica d'Ullastret. Participants: 72.

Polítiques de públics: els visitants

El 2018 el Museu d'Arqueologia de Catalunya a Ullastret va acollir 27.883 visitants, que representen un descens del 3% en relació amb l'any anterior.

Visites al MAC-Ullastret. 2014-2018					
	2014	2015	2016	2017	2018
Ullastret	32.560	31.822	30.735	28.714	27.883

Oferta educativa

El Museu d'Arqueologia de Catalunya a Ullastret, dins la seva oferta educativa, va programar per al curs 2017-2018 deu activitats entre visites guiades i tallers. Durant l'any 2018 han participat 2.662 alumnes a les visites guiades i tallers oferts pel MAC-Ullastret, respecte d'un total de 3.521 alumnes que han visitat el MAC-Ullastret.

La concertació de visites i tallers per nivells es distribueix entre primària, amb un 57,77%; ESO, amb un 37,27%; batxillerat, amb un 2,13%, i altres, amb un 2,83%.

COL·LABORACIONS AMB CENTRES EDUCATIUS

Durant el 2018 s'han continuat desenvolupant diverses accions i activitats de col·laboració entre el MAC-Ullastret i el CEIP l'Estany d'Ullastret (ZER Empordanet-Gavarres).

Recerca

A banda de l'activitat normal derivada de la gestió, documentació i cura de les col·leccions, de l'atenció de consultes (presencials i no presencials) i de la supervisió del moviment, transport i instal·lació de peces cedides, les activitats de recerca més destacables desenvolupades al llarg del 2018 s'inscriuen en el marc dels projectes següents:

Projecte de definició i delimitació de l'espai d'hàbitat urbà del Puig de Sant Andreu i de l'Illa d'en Reixac (Ullastret) a través de l'estudi dels sistemes defensius.

15-30/10/2018. Actualització i integració de dades de la trama urbana i del sistema defensiu al SIG del conjunt ibèric d'Ullastret.

Projecte d'excavació arqueològica al fossat defensiu del Puig de Sant Andreu, en relació amb el projecte bàsic i d'execució de restauració de les muralles de la ciutat ibèrica d'Ullastret.

01/01/2018-09/04/2018. Continuació de l'excavació d'un tram de fossat (fase I), amb una extensió aproximada de 130 metres lineals a l'angle sud-oest de la muralla del Puig de Sant Andreu (Ullastret).

09/03/2018. Realització d'una tomografia elèctrica (ERT) per part d'un equip de geòlegs de la Universitat de Girona per valorar el potencial arqueològic de la parcel·la 64 del polígon 2, expropiada per la Generalitat de Catalunya l'any 2017.

Projecte d'estudi dels temples del Puig de Sant Andreu (Ullastret).

Aquest projecte es desenvolupa amb la col·laboració del Departament de Ciències Ambientals de la Universitat de Girona (Àrea de Geodinàmica Externa) i del programa LabEx ArchiMedE del CNRS i la Université Paul Valéry Montpellier 3 (França).

23-27/07/2018. Documentació fotogramètrica dels elements arquitectònics procedents dels temples de l'àrea sacra dipositats al magatzem MA.03.

Projecte *Hyper thesaurus et lacs de données : fouiller la ville et ses archives archéologiques*.

12/09-31-12/2018. Col·laboració de la seu d'Ullastret del Museu d'Arqueologia de Catalunya en aquest projecte, pilotat per la Université de Lyon i el CNRS (França), per conceptualitzar un sistema d'informació que inclogui tota la cadena operativa d'una intervenció arqueològica.

Projecte de recerca CAUCIS.

El MAC-Ullastret col·labora en el projecte coordinat CAU-

CIS-*Caracterización de los asentamientos urbanos en las áreas costeras de la Iberia septentrional (siglos VI-III aC)*, liderat per la Universitat de Barcelona i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica. 5-26/10/2018. Intervenció arqueològica preventiva a l'àrea de l'Istme, a l'extrem nord del Puig de Sant Andreu (Ullastret).

Projecte d'estudi de la necròpolis del Puig de Serra (Serra de Daró).

En aquests darrers anys s'ha engegat un projecte de reestudi de la necròpolis del Puig de Serra, a Serra de Daró, a partir de les dades obtingudes durant les excavacions realitzades durant els anys vuitanta del segle passat i de noves intervencions de prospecció.

18-19/10/2018. Intervenció arqueològica preventiva de prospecció geofísica (geomagnètica) a la plataforma superior del Puig de Serra (Serra de Daró).

CONGRESSOS, SEMINARIS I TAULES RODONES

En el marc dels diferents projectes en què participa el MAC-Ullastret, s'han presentat comunicacions i ponències en congressos i seminaris d'àmbit nacional i internacional:

04/05/2018. Participació amb una ponència en el *Séminaire de Protohistoire : Impact des nouvelles techniques d'imagerie sur la compréhension des territoires celtiques*, organitzat per l'UMR8546 CNRS/ENS-Paris AOROC (França).

1-2/06/2018. Participació a les XIV *Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, que es van celebrar a Caldes de Malavella, amb la presentació de les diferents intervencions arqueològiques desenvolupades al conjunt d'Ullastret durant els anys 2016 i 2017.

4-8/09/2017. Col·laboració i participació en el *24th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists*, celebrat a Barcelona, amb la presentació de dues comunicacions relatives al conjunt arqueològic d'Ullastret.

12-13/11/2018. Participació amb una ponència a la *Journée d'étude internationale : Urbanisation et contacts de cultures en Méditerranée Occidentale*, organitzada per la Université Paul-Valéry Montpellier 3 i el CNRS (França).

15-16/11/2018. Participació amb una ponència a les *Jornadas sobre la musealización de yacimientos arqueológicos protohistóricos*, celebrades a Cortes (Navarra), organitzades per la UOC, UNED Tudela, Universitat de Barcelona i Ajuntament de Cortes.

Publicacions

FORMACIÓ

06/11/2018. Col·laboració amb el Consell Comarcal del Baix Empordà en l'organització d'una sessió de formació pràctica sobre accessibilitat als equipaments turístics de la comarca.

La Catalunya ibera. Edició a càrrec de l'Editorial Comanegra amb la col·laboració del Museu d'Arqueologia de Catalunya-Ullastret.

mac

museu
d'arqueologia
de catalunya

memòria 2018

A photograph showing a white boat on the water's surface. A person is visible on the boat. Below the waterline, two divers are visible, holding a rope that extends from the boat. The water is clear blue, and bubbles are visible around the divers. The text 'THE' is visible on the side of the boat.

CASC

Informació econòmica

Documentació i gestió de les col·leccions

Recerca

INFORMACIÓ ECONÒMICA

Despeses	
Capítol I	43.331,59 €
Capítol II+VI	142.680,00 €
Total	186.011,59

DOCUMENTACIÓ I GESTIÓ

Licitació i concurs del Contracte de prestació de serveis per a la gestió, manteniment i operativitat del vaixell Thetis i dels equips del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya del Museu d'Arqueologia de Catalunya (2018).

PROJECTES QUADRIENNAIS DE RECERCA 2018-2021

- *La Draga (Banyoles) i el procés de neolitització a la plana pre-litoral i el Prepirineu, i el Prepirineu de les comarques de Girona (CLT009/1800050).*
- *Comerç, transport i xarxes de redistribució al Conventus Tarraconensis entre els segles I aC i II dC (CLT_2018_EXP_ARQ-001SOLC_00000088).*
- *Les àrees portuàries de l'antiga Empúries.*

CAMPANYA D'EXCAVACIONS

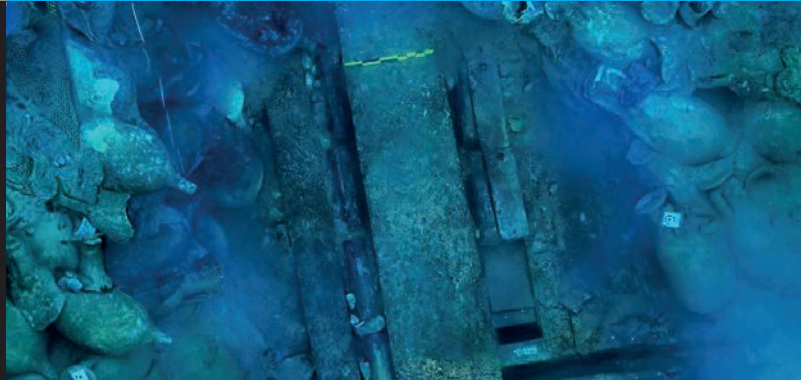
Illes Formigues II (juny-juliol)

Durant juny i juliol s'ha treballat en el derelict Illes Formigues II, vaixell enfonsat a les Illes Formigues, l'excavació del qual es va iniciar l'any 2017. Es localitza gairebé a cinquanta metres de fondària. Constitueix el primer jaciment a Catalunya excavat amb metodologia científica a aquesta fondària.

La campanya d'excavació realitzada aquest any ens ha permès corroborar que estem davant d'un jaciment molt ben conservat. El grau d'espoli que ha patit la costa catalana, especialment la Costa Brava des dels anys seixanta no ens havia permès fins ara excavar un jaciment d'època antiga que conservés el contenidor i el contingut, és a dir, tant l'arquitectura naval com el carregament del vaixell. En el cas del derelict Illes Formigues II, tot i que sabem que ha patit un cert espoli de les àmfores del carregament, es conserven ambdues coses.

Pel que fa al carregament, a la zona excavada totes les àmfores documentades eren d'origen bètic, tot i que de diferents tipologies, que sembla que podríem adscriure als tipus Dressel 7, Dressel 9, Dressel 10 i Dressel 12. Aquests tipus d'àmfora transportaven principalment salaons i salses de peix. Es pot observar una distribució per tipologies de les àmfores en l'estiba del carregament, que caldrà estudiar un cop s'hagi finalitzat l'excavació i el registre.

L'obertura en extensió del jaciment ha permès veure que les seves dimensions són més extenses del que s'havia vist en l'an-

terior campanya d'excavació. S'ha observat que el carregament està constituït per almenys dues capes, tot i que la capa superior ha estat parcialment espoliada. Aquest fet ens porta a pensar que possiblement es tracti d'un vaixell de dimensions més grans del que pensàvem un cop fets els treballs de la campanya anterior, que feia una ruta directa des del centre productor, la Bètica, segurament cap a Narbona. De totes maneres, encara estem en un moment molt inicial de l'excavació i caldrà seguir treballant per corroborar aquesta hipòtesi.

En aquesta campanya s'han documentat alguns elements de ceràmica de la tripulació que estan ara mateix en fase d'estudi, així com la mateixa fusta del vaixell, fet que ens permet estudiar-ne la construcció naval. La cronologia del vaixell se situaria a finals del segle I aC.

Carta arqueològica del Tarragonès (agost)

Durant el mes d'agost s'han realitzat treballs de la Carta arqueològica subaquàtica de la comarca del Tarragonès, utilitzant com a port base Torredembarra. S'ha treballat principalment en la localització d'un vaixell enfonsat d'època romana que transportava morters itàlics.

Bou Ferrer, Vila Joiosa, Alacant (setembre)

Durant el mes de setembre s'ha continuat amb la col·laboració científica iniciada el 2017 en l'excavació del derelict Bou Ferrer, amb la Conselleria d'Educació, Cultura i Esports de la Generalitat Valenciana, en què l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya aporta el vaixell Thetis i el seu equip.

El derelict Bou Ferrer és un vaixell mercant romà que es va enfonsar a la Vila Joiosa, Alacant, en la segona meitat del segle I dC, mentre transportava àmfores amb salses de peix procedents de la Bètica i llingots de plom amb marques de propietat de l'emperador.

En aquest projecte hi col·labora, a més, la Universitat d'Alacant, l'Ajuntament de la Vila Joiosa i el Club Nàutic.

Cales Coves, Menorca (octubre)

Durant el mes d'octubre el vaixell Thetis s'ha desplaçat a Menor-

ca per realitzar treballs arqueològics a Cales Coves, utilitzada des d'època prehistòrica i com a fondejador en època antiga, gràcies a la col·laboració entre el Consell Insular de Menorca i l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

SUPORT AL SERVEI D'ARQUEOLOGIA

- Realització de set informes i una consulta referents a estudis d'impacte ambiental.
- Informe i peritatge d'una actuació d'espoli per a la Guàrdia Civil.

Formació

- El 22è Curs Pràctic d'Arqueologia Subaquàtica, en què han participat un total de quaranta-un alumnes, s'ha emmarcat en la campanya d'excavacions de 2018.

- S'han acollit diversos estudiants en pràctiques de la Universitat de Barcelona i de l'Escuela Superior de Conservación de Bienes Culturales de Galicia, d'acord amb els convenis marcats signats amb aquestes institucions de formació.

- S'ha fet un curs sobre protecció i legislació i arqueologia subaquàtica al mòdul de "Guies subaquàtics", que ha dut a terme el Parc Natural del Cap de Creus, i en què han participat un total de cinquanta alumnes.

- S'han impartit seminaris específics d'Arqueologia Subaquàtica a la Universitat de Barcelona i a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Laboratori de conservació

Durant l'any 2018 s'ha treballat en la conservació al laboratori del CASC de materials procedents dels jaciments de La Draga (Banyoles), Illes Formigues II (Palafrugell), Cap del Vol i Cala Cativa I (el Port de la Selva), Blanes I, Morters itàlics (Torredembarra), Deltebre I, Bou Ferrer (Alacant) i Plaça dels Carros (Tarragona).

Difusió

- Muntatge de l'exposició "Navegants d'Aiguamolls. 2000 anys de secrets enfonsats", a Lattes.
- Activitat "Fem d'arqueòlegs subaquàtics" per a nens de 6 a 14 anys, en col·laboració amb la FEDAS-FECDAS-CMAS (vint participants per sessió):
 - Dues sessions a la piscina GEIG (Girona)
 - Una sessió al Club Natació Banyoles (activitat de l'exposició "La revolució neolítica. La Draga, el poblat dels prodigis")
 - Una sessió al Club Nàutic Port de la Selva (Jornada Marina Day, dia dels ports esportius)
- Visita guiada a les instal·lacions del CASC: "Descobreix les instal·lacions del CASC".
- Participació en diversos mitjans de comunicació, entre els quals cal destacar TV3, al programa *Què Qui Com*.
- Suport en la filmació al jaciment de La Draga d'una recreació de l'extracció de la falç neolítica de l'excavació subaquàtica per a Arqueoxarxa.
- Impartició de conferències i xerrades a petició de diferents entitats: Associació d'Amics de les Illes Formigues, Centre d'Estudis de l'Hospitalet de l'Infant, Ajuntament de Roses, entre d'altres.

Altres accions

- Lloguer del vaixell *Thetis* per al rodatge d'un espot publicitari al port de Roses.

PROJECTES EN COL·LABORACIÓ AMB ALTRES INSTITUCIONS

- Desenvolupament de modelitzacions 3D de jaciments arqueològics subaquàtics amb el Vicorob-CIRS de la UdG.
- Xarxa UNESCO UNITWIN.
- Vocals del Plan Nacional de Protección del Patrimonio Cultural Subacuático del Ministeri de Cultura.

mac

**museu
d'arqueologia
de catalunya**

memòria 2018

Iberia Graeca

Centre iberia graeca (cig)

INFORMACIÓ ECONÒMICA

Despeses	
Capítol I	*
Capítol II+VI	3.000 €
Total	3.000 €

* L'import del capítol I està inclòs al MAC BARCELONA

EL CENTRE

El Centre Iberia Graeca (CIG) és un organisme creat pel Ministeri de Cultura de l'Estat espanyol i la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya (BOE 56, de 6/3/2007) per al desenvolupament de projectes de recerca, documentació, conservació i difusió del patrimoni arqueològic grec de la península Ibèrica, del qual forma part també l'Ajuntament de l'Escala. Les activitats del Centre es desenvolupen a través del Museo Arqueológico Nacional i del Museu d'Arqueologia de Catalunya, aquest darrer integrat des de l'any 2014 a l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural (ACPC). La seu del Centre es troba a la Casa dels Forestals de Sant Martí d'Empúries (l'Escala, Girona), al nucli fundacional de la ciutat grega d'Emporion (la Palaiapolis), una fundació focu-massaliota del segle VI aC.

Les activitats realitzades l'any 2018 s'emmarquen dins dels objectius generals del Centre aprovats pel seu Consell Rector.

EL WEB DEL CENTRE I LA BASE DOCUMENTAL

El web del Centre (www.iberiagraeca.org) és l'eina principal del CIG. L'any 2018 s'ha materialitzat la primera fase d'implementació del nou entorn informàtic, que ha consistit en la migració del web a un sistema CMS multidioma amb plantilla personalitzada amb una nova presentació i estructuració del web. L'any 2019 es realitzarà la segona fase, que consistirà en els treballs de migració de la Base Documental actual a una nova base de dades amb millors prestacions, que permeti un tractament de les dades més eficient i, sobretot, disposar d'uns paràmetres de recerca més complexos i ràpids que els existents.

S'han introduït 1.591 fitxes de ceràmiques àtiques de jaciments d'Alacant (necròpolis de Cabezo Lucero, en Guardamar del Se-

gura; poblats d'El Monastil d'Elda, L'Alcúdia d'Elx, La Pícola de Santa Pola); de València (El Puntal i La Bastida de les Alcuses) i de les Illes Balears (necròpolis del Puig des Molins d'Eivissa i derelictes d'El Sec i Cala Sant Vicenç de Mallorca), així com d'àmfores gregues procedents d'Emporion (Empúries, l'Escala), Rode (Roses), Sant Sebastià de la Guarda (Palafrugell), Mas Castellar (Pontós), Olivet d'en Pujol (Viladamat), Peralada, Saus (Saus, Camallera, Llampalles) i Sant Julià de Ramis, tots ells a les comarques de Girona.

A 31 de desembre de 2018 la Base Documental d'Iberia Graeca està formada per 9.820 fitxes d'objectes grecs de la península Ibèrica, procedents de 2.064 contextos arqueològics, corresponents a 430 jaciments d'Andalusia (Almeria, Cádiz, Córdoba, Granada, Huelva, Jaén, Málaga i Sevilla), d'Aragó (Huesca i Teruel), de Catalunya (Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona), de Castella la Mancha (Albacete, Ciudad Real, Cuenca, Guadalajara i Toledo), Extremadura (Badajoz i Cáceres), Murcia, Comunitat Valenciana (Alacant, Castelló i Valencia), Illes Balears (Eivissa i Mallorca) i Portugal (Alentejo, Algarve, Centro i Norte), i per un suport gràfic d'11.444 imatges.

L'apartat de Bibliografia compta amb 1.295 referències bibliogràfiques, de les quals 695 tenen incorporat el corresponent enllaç que permet accedir a la seva consulta digital en format PDF.

L'any 2018 el web del Centre ha comptabilitzat 7.849 visites.

PUBLICACIONS DEL WEB DEL CENTRE

A l'apartat de Publicacions del web es poden descarregar de forma lliure tres publicacions del Centre.

1. El llibre *Iberia Graeca. El llegat arqueològic grec a la península Ibèrica* ha tingut l'any 2018, en la versió castellà-català, 2.159 descàrregues, i 607 en la versió anglès-grec, que fan un total de 2.766 descàrregues. Des de l'any 2014 ha tingut 9.007 descàrregues.
2. El llibre *Homenaje a Ricardo Olmos. Per speculum in aenigmate. Miradas sobre la Antigüedad*, editat per l'Asociación Cultural Hispano-Helénica, ha tingut 626 descàrregues. Des de l'any 2015 el llibre ha tingut 7.052 descàrregues.
3. El llibre *Homenaje a Glòria Trias Rubiés. Cerámicas griegas de la Península Ibérica: cincuenta anys després (1967-2017)* ha tingut 1.887 descàrregues. Des del 15 de desembre de 2017 s'han comptabilitzat un total de 2.104 descàrregues.

L'any 2018 s'ha redactat el llibre *Iberia Graeca. Art grec als museus i col·leccions de la península Ibèrica*. Els treballs efectuats han comportat la redacció dels textos per part dels catorze investigadors que han col·laborat en l'obra, la traducció dels texts al grec, a l'anglès i al català, i la maquetació de la publicació per part de la dissenyadora gràfica. Aquest llibre està concebut com un llibre de divulgació científica, amb la finalitat de cobrir un buit que la publicació anterior, *Iberia Graeca. El llegat arqueològic grec de la península Ibèrica*, no abordava: les col·leccions d'art grec d'un gran valor artístic i documental presents a les col·leccions públiques i privades d'Espanya i Portugal, que procedeixen en la seva majoria de llegats, donacions o compres, formades al llarg dels segles XVIII al XX i adquirides al mercat nacional i internacional d'antiguitats. El format i les característiques són els mateixos que els del llibre anterior.

ACTIVITATS I RELACIONS INSTITUCIONALS

Al llarg de l'any 2018, el Centre ha desenvolupat una sèrie d'activitats amb diverses institucions. Les relacions més rellevants amb altres institucions han estat amb el Departament de Ciències de l'Antiguitat i Edat Mitjana de la Universitat Autònoma de Barcelona; el Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona; el Departament de Prehistòria i Arqueologia de la Universitat de València; el Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona; l'Associació de Professors de Llengües Clàssiques de Catalunya; la Sociedad de Estudios de la Cerámica Antigua en Hispania; el Consolat General de Grècia a Catalunya i la Comunitat Grega de Catalunya. Entre les activitats destaquen la participació en el VII Concurs de Cultura Clàssica Odissea (APLEC), en el Màster d'Arqueologia del Departament de Prehistòria i Arqueologia de la Universitat de València, i en les accions culturals vinculades amb el patrimoni arqueològic grec realitzades amb la Comunitat Grega de Catalunya i el Consolat de Grècia a Catalunya (visita comentada a l'exposició "Músiques a l'antiguitat" a CaixaForum Barcelona el dia 7 d'abril o a la ciutat grega d'Emporion el dia 3 de juny).

ACTES D'HOMENATGE AL DR. ALBERTO LÓPEZ MULLOR

Amb motiu de la dissortada mort de l'arqueòleg i professor Dr. Alberto López Mullor el 6 d'abril de 2017, les institucions pú-

bliques de Catalunya amb les quals va estar vinculat professionalment (la Diputació de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona, el Museu d'Història de Barcelona i el Museu d'Arqueologia de Catalunya) varen considerar adient retre un homenatge a la seva trajectòria vital i professional. Així, es va fer un acte d'homenatge públic el dia 14 de maig de 2018 a les 19.00 hores, a la seu de Barcelona del Museu d'Arqueologia de Catalunya, al qual varen assistir 230 persones, i un congrés científic a la Universitat Autònoma de Barcelona els dies 15 i 16 de maig sobre dues de les línies d'investigació en què el Dr. Alberto López va treballar intensament: els estudis arqueològics sobre ceràmica romana, medieval i moderna, i el mètode d'estudi històric i arqueològic del patrimoni arquitectònic, hi varen participar quatre ponents i 137 comunicants.

Imatge de l'acte d'homenatge al Dr. Alberto López Mullor, celebrat a la seu de Barcelona del Museu d'Arqueologia de Catalunya el dia 14 de maig de 2018

RECERCA

Membre de la Unitat de Recerca del Museu d'Arqueologia de Catalunya (Agència Catalana del Patrimoni Cultural, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya).

Membre del Grup de Recerca en Prehistòria, Patrimoni Arqueològic i Antiguitat (GREPPAA), Universitat de Girona, Agència Catalana de Patrimoni Cultural, Museu d'Arqueologia de Catalunya (2017SGR-1688 -2017-2019).

Organitzador, conjuntament amb la Dra. Júlia Beltran (Museu d'Història de Barcelona), la Dra. Helena Kirchner (Universitat Autònoma de Barcelona), Àlvar Caixal (Diputació de Barcelona) i Javier Fierro (Diputació de Barcelona), de l'acte d'homenatge al Dr. Alberto López Mullor celebrat al MAC-Barcelona i del congrés celebrat a la Universitat Autònoma de Barcelona els dies 14, 15 i 16 de maig.

Membre del Comitè Científic de "Phicaria VII Encuentros Internacionales del Mediterráneo: La recuperación del patrimonio arqueológico sumergido: problemas y propuestas", realitzats a Mazarrón (Murcia) els dies 2, 3 i 4 de març, organitzats per la Universidad Popular de Mazarrón (Murcia).

Membre del Comitè Científic del Symposium Internacional "La

Porticus post scaenam en la arquitectura teatral romana", celebrat els dies 19 i 20 d'octubre al Museo Teatro Romano de Cartagena, organitzat per la Universidad de Murcia i el Museo-Teatro Romano de Cartagena.

Membre del Consell de Redacció de la revista *Quaderns d'Història i Arqueologia del Museu d'Història de Barcelona (QUARHIS)*, editada per l'Ajuntament de Barcelona, i de la revista *Pyrenae* del Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona.

Membre del Comitè Científic de la sèrie monogràfica *Roman and Late Antique Mediterranean Pottery (RLAMP)*, editada per Archaeopress (Oxford, England) i del Consell Editorial de la *Serie Classica Instrumenta. Monografías de Historia de Arte y Arqueología* de la Universidade de Coimbra (Portugal).

Avaluador de diferents articles per a les revistes científiques *Quaderns d'Història i Arqueologia* del Museu d'Història de Barcelona (Ajuntament de Barcelona), *Pyrenae* (Universitat de Barcelona) i *Revista d'Arqueologia de Ponent* (Universitat de Lleida).

Membre del Consell de Cultura i Patrimoni de l'Ajuntament de l'Escalà (Girona).

ARTICLES I PUBLICACIONS

X. Aquilué, E. Ayensa, "Rode/Rhode. Proposta de transcripció del topònim de la colònia grega de Ροδη (Roses, Alt Empordà, Girona)", *Anuari de Filologia, Antiqua et Mediaevalia (Anu.Filol. Antiq. Mediaevalia)* 8, *Miscellanea Philologica et Epigraphica Marco Mayer oblata*, Universitat de Barcelona, Barcelona 2018, 86-100.

X. Aquilué, J. Beltrán de Heredia, "Análisis de los contextos cerámicos de la antigüedad tardía de la Basílica dels sants Màrtirs Just i Pastor (Barcelona)", *Quarhis* 14, Museu d'Història de Barcelona, Barcelona 2018, 78-94.

X. Aquilué, Ressenya del llibre: T. Tortosa i S. F. Ramallo (eds.), *El tiempo final de los santuarios ibéricos en los procesos de impacto y consolidación del mundo romano* (Reunión científica, Murcia, 12-14 de noviembre de 2015), *Pyrenae* 49/2.8, Universitat de Barcelona, Barcelona, 2018, 131-135.

X. Aquilué, "El papel de la Comisión Provincial de Monumentos de Girona y de la Junta de Museos de Barcelona en la recuperación institucional de Empúries (l'Escalà, Girona)", a: T. Tortosa/Gl. Mora (eds.): *Las Comisiones de Monumentos y las Sociedades Arqueológicas como instrumentos para la construcción del pasado europeo* (Mérida, 23-24 de noviembre de 2017), Instituto de Arqueología de Mérida, Mytra. Monografías y Trabajos de Arqueología, Mérida, en premsa.

X. Aquilué, "Ánforas de producción tarraconense procedentes del poblado ibérico de Castell (Palamós, Girona)", a: Diversos Autores, *Homenatge al Dr. Alberto López Mullor, Actes del congrés celebrat a la Universitat Autònoma de Barcelona* (Bellaterra, 14-15 de maig de 2018), Diputació de Barcelona, Barcelona, en premsa.

X. Aquilué, P. Cabrera (eds.), *Iberia Graeca. Art grec als museus i col·leccions de la península Ibèrica*, Centre Iberia Graeca, Barcelona, en premsa.

X. Aquilué, P. Cabrera, "La formació de les col·leccions arqueològiques gregues a Espanya i Portugal", a: X. Aquilué, P. Cabrera (eds.), *Iberia Graeca. Art grec als museus i col·leccions de la península Ibèrica*, Centre Iberia Graeca, Barcelona, en premsa.

X. Aquilué, P. Cabrera, P. Carreras, "The Database of Iberia Graeca Centre", a: Diversos Autores, *Greek Art. Studies in honour of Sir John Boardman on the Occasion of His 90th Birthday*, Fundació Calouste Gulbenkian, Lisboa, en premsa, 327-33.

mac

**museu
d'arqueologia
de catalunya**

memòria 2018

Cooperació i acció territorial

INFORMACIÓ ECONÒMICA

Despeses	
Capítol I	-
Capítol II+VI	100.000 €
Total	100.000 €

XARXA DE MUSEUS I JACIMENTS ARQUEOLÒGICS DE CATALUNYA - ARQUEOXARXA

Encapçalada pel Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC), la Xarxa està integrada per museus d'arreu Catalunya que gestionen el patrimoni arqueològic més important de les nostres terres, tant les col·leccions dels seus fons com els jaciments arqueològics que en depenen.

Actualment són membres de la Xarxa el Museu d'Arqueologia de Catalunya, el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, el Museu Comarcal de l'Urgell (Tàrrrega), el Museu de Gavà, el Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, el Museu de Badalona, el Museu de la Noguera (Balaguer), el Museu i poblat ibèric de Ca n'Oliver (Cerdanyola del Vallès), el Museu d'Història de Sabadell i el Museu de Guissona.

Els objectius principals de la Xarxa són la millora de la gestió de les col·leccions, la millora dels equipaments i el desplegament de programes de treball conjunt. Les actuacions dutes a terme incideixen en la qualitat dels equipaments, de les pràctiques professionals i de les activitats i serveis; en la documentació i conservació de col·leccions, i en campanyes de difusió, entre altres.

Arqueoxarxa permet millorar la difusió del patrimoni arqueològic català. És un segell de qualitat que dona una visió de conjunt als mitjans de comunicació i en potencia l'impacte mediàtic.

1. Programa d'exposicions

- S'ha produït l'exposició pròpia "La revolució neolítica. La Draga, el poblat dels prodigis", que s'incorpora al circuit d'itineràncies del MAC-Arqueoxarxa.
- S'ha creat un circuit de sis exposicions itinerants que s'han presentat en disset ocasions, d'acord amb la relació següent:

TOTAL DE VISITANTS A EXPOSICIONS D'ARQUEOXARXA: 51.773

La Draga. Total visitants: 1.901

Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles. Del 6 d'octubre del 2018 al 13 de gener de 2019. Visitants: 1.901

La fi és el principi. Total visitants: 6.510

Museu de les Cultures del Vi de Catalunya. Del 9 de març al 29 d'abril. Visitants: 1.524

Museu d'Història de Sabadell. Del 4 de setembre al 17 de febrer de 2019. Visitants: 4.986

El Sexe en època romana. Total visitants*: 4.802

Universitat Autònoma de Barcelona. Del 5 d'abril al 15 de juny*.
Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona. Del 21 de juny al 2 de setembre. Visitants: 4.802

* No és possible quantificar les dades de públic a la UAB.

Ossos. Total visitants: 8.273

Museu de Gavà. Del 14 de desembre al 18 de febrer. Visitants: 2.219

Museu i Poblat ibèric de Ca n'Oliver. Del 23 de febrer al 15 d'abril. Visitants: 819

Museu de Sant Boi de Llobregat. Del 21 d'abril al 23 de juny. Visitants: 1.133

Thermalia. Del 28 de juny al 25 de setembre. Visitants: 602

Monestir de Sant Cugat. Del 3 d'octubre al 10 de desembre. Visitants: 3.500

Jocs i joguines a l'antiguitat. Total visitants: 18.613

Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona. Del 9 de novembre de 2017 al 14 de gener de 2018. Visitants: 5.621

Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles. Del 20 de gener al 2 d'abril. Visitants: 1.830

MAC-Olèrdola. Del 15 d'abril al 26 d'agost. Visitants: 5.539

Museu de Gavà. Del 30 d'agost al 28 d'octubre. Visitants: 1.730

MAC-Girona. De l'1 de novembre al 13 de gener de 2019. Visitants: 3.893

A la recerca dels tresors perduts. Total visitants: 11.674

MAC-Ullastret. Del 24 de març al 24 de juny. Visitants: 9.046

Museu Arqueològic de Banyoles. Del 30 de juny al 23 de setembre. Visitants: 2.628

2. Programa de conservació i restauració

• S'ha organitzat una jornada de formació sobre conservació preventiva amb l'objectiu d'establir un protocol de bones pràctiques pel que fa a la conservació preventiva dels materials arqueològics. Hi han participat els conservadors i tècnics restauradors dels museus de l'Arqueoxarxa. S'ha dut a terme el 26 de novembre al Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles.

3. Programa de difusió i comunicació

• Conceptualització, disseny i desenvolupament de la nova pàgina d'Arqueoxarxa dins el web del MAC.

DESPESES ARQUEOXARXA 2018

Producció exposició "La revolució neolítica. La Draga"	
Il·lustracions.	6.800,00 €
Enregistrament i edició de vídeos	1.191,85 €
Construcció dels dibonds i adquisició de monitors	17.751,91 €
Producció de taules de pi i urnes	8.910,44 €
Producció de paravents, vitrines i suports de peces	12.675,96 €
Condicionament i embalatge del material arqueològic	665,05 €
Disseny gràfic	3.327,50 €
Elaboració de rèpliques ceràmiques	399,99 €
Maquinari 3D	2.087,25 €
Total	53.809,95 €

Gestionar les itineràncies de les exposicions "La fi és el principi", "Jocs i joguines a l'antiguitat" i "Sexe a l'època romana"	
Itinerància de l'exposició "A la recerca dels tresors perduts"	5.771,70 €
Itinerància de l'exposició "El sexe a l'època romana"	5.241,50 €
Itinerància de l'exposició "La fi és el principi"	4.519,05 €
Transports d'exposicions	5.569,63 €
Producció d'urna per a l'exposició "Jocs i joguines a l'antiguitat"	441,65 €
Producció i instal·lació del marc digital per a "La fi és el principi"	278,54 €
Diorama ciutat romana Playmobil al MAC-Empúries	800,00 €
Estand al Festival Romà de Badalona	84,70 €
Total	22.706,77 €

Web Arqueoxarxa	
Actualització de continguts	5.388,13 €
Total	5.388,13 €

TOTAL DESPESA 2018

81.904,85 €

RUTA DE L'ART RUPESTRE

Aquest 2018 ha fet vint anys de la inclusió de "L'art rupestre de l'arc mediterrani de la península Ibèrica" a la llista de Patrimoni Mundial de la UNESCO. Per celebrar aquesta efemèride el Museu d'Arqueologia de Catalunya i l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural han impulsat diferents accions.

• **Organització del workshop "Art rupestre i neolítització"**, el dijous 22 de novembre al Museu d'Arqueologia de Catalunya. S'ha concebut com una jornada d'exposició i debat de l'estat actual de la recerca en art rupestre a Catalunya, Aragó i València, tant pel que fa a les seves manifestacions artístiques com al procés de neolítització en què s'inscriuen. A més de la conferència marc "Art rupestre i neolítització", s'han desenvolupat set sessions científiques coordinades per experts en la matèria.

• **Conferència "Arte rupestre levantino", a càrrec de Manuel Bea, investigador a la Universidad de Zaragoza.** Dijous 22 de novembre, a les 19 hores, al Museu d'Arqueologia de Catalunya.

• **Coordinació de les activitats realitzades als jaciments més destacats de l'art rupestre català.** El dissabte 1 i el diumenge 2 de desembre s'han organitzat jornades de portes obertes, visites guiades i tallers per a totes les edats, en els conjunts:

1. Capçanes (Priorat)
2. Centre d'Interpretació de l'Art Rupestre de les Muntanyes de Prades (Montblanc, Conca de Barberà)
3. Coves de Vilella (Tivissa, Ribera d'Ebre)
4. Cocó de la Gralla (Mas de Barberans, Montsià)
5. Centre d'Interpretació d'Art Rupestre dels Abrics de l'Ermita (Ulldecona, Montsià)
6. La Vall de la Coma (l'Albi, les Garrigues)
7. La Roca dels Moros (el Cogul, les Garrigues)
8. Cova dels Vilars (Os de Balaguer, la Noguera)

S'ha editat el fullet "Descobreix l'art rupestre. Tria la teva activitat!", amb el programa de les activitats als jaciments.

- **Accions de comunicació.** Han continuat les actuacions de promoció de la Ruta de l'Art Rupestre a través dels mitjans de comunicació (ressenyes i insercions publicitàries).
- S'ha participat en fires de promoció cultural amb l'ACPC i Turisme de Catalunya.

RUTA DELS IBERS

Les principals accions de promoció han estat:

- **Presentació de la col·lecció de guies "Històries ibèriques",** una per a cadascun dels pobles ibèrics de Catalunya, que han estat escrites per periodistes i escriptors destacats del sector cultural:
 - Anna Sáez: GUIA ILERGETS: "Els enigmes dels ibers a la plana de Lleida".
 - Jacinto Antón: GUIA INDIGETS: "Viatge al país dels indigets, espasa en mà".
 - Julià Guillamon: GUIA AUSETANS: "L'enigma de Titus Livi".
 - Daniel Romaní: GUIA CERETANS/LACETANS: "Ceretans/Lacetans".
 - Ignacio Orovio: GUIA CESSÉTANS: "Territori cessetà".
 - Carles Cols: GUIA ILERCAVONS: "El país dels ilerjavons".
 - José Ángel Montañés: GUIA LAIÉTANS: "Terra de laietans".

S'ha fet una presentació general al Museu d'Arqueologia de Catalunya, l'1 de febrer, i diverses presentacions a cadascun dels territoris, que han comptat amb la presència dels autors.

- **18è Cap de Setmana Ibèric de la Ruta dels Ibers.** Amb l'eslògan "Domesticant l'aigua", vint-i-cinc centres patrimonials han programat més d'un centenar d'activitats ludicoculturals per apropar la cultura ibera a grans i petits: reconstruccions històriques, tallers d'experimentació, visites guiades i teatralitzades, exposicions, tast de menjar i beguda ibèrica. Ha estat un gran èxit de participació, amb prop de quatre mil persones que han gaudit de les diferents activitats programades en els jaciments arqueològics d'arreu de Catalunya que formen part de la Ruta. S'ha editat un programa d'activitats, un cartell i un joc de rapidesa visual amb què s'ha obsequiat tots els participants.

- **Accions de comunicació.** S'ha fet una campanya per difondre el 18è Cap de Setmana Ibèric de la Ruta dels Ibers a través de

les xarxes socials del grup Sàpiens i s'ha inserit una pàgina de publicitat en la revista *Descobrir Catalunya* (núm. 248). D'altra banda, han continuat les actuacions de promoció de la Ruta dels Ibers en altres mitjans de comunicació, com el Club Súper 3. Finalment, amb l'objectiu de difondre la Ruta, s'ha participat també en diverses fires de promoció cultural amb el suport de l'ACPC i de Turisme de Catalunya.

La inversió feta pel MAC en les diverses accions de promoció de la Ruta del Ibers durant el 2018 ha estat de 8.739,38 €.

mac

museu d'arqueologia de catalunya

un museu, cinc seus

Passeig de Santa Madrona, 39-41
Parc de Montjuïc
08038 Barcelona
Tel. 93 423 21 49
infomac@gencat.cat

mac.cat

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Museu d'Arqueologia
de Catalunya